

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

RESTORASYONİST ÜNİTERYEN BİR FİLİPİNLER
KİLİSESİ:
IGLESIA NI CRISTO (MESİH'İN KİLİSESİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUHAMMET HÜDA ÇETİNKAYA

BOLU, EKİM - 2021

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

RESTORASYONİST ÜNİTERYEN BİR FİLİPİNLER
KİLİSESİ:
IGLESIA NI CRISTO (MESİH'İN KİLİSESİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUHAMMET HÜDA ÇETİNKAYA

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Mürsel Özalp

BOLU, EKİM - 2021

KABUL VE ONAY SAYFASI

Muhammet Hüda ÇETİNKAYA tarafından hazırlanan
“**RESTORASYONİST ÜNİTERYEN BİR FİLİPİNLER KİLİSESİ:
IGLESIA NI CRISTO (MESİH’İN KİLİSESİ)**” adlı tez çalışması jürimiz
tarafından Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak oy
birliğiyle kabul edilmiştir. 15/12/2021

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mürsel ÖZALP
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Nihat DURAK
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Ali BAĞIR
Sakarya Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin __/__/____ tarihinde Turnitin adlı intihal tespit programından enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % ____ olarak tespit edilmiştir.

.....

MUHAMMET HÜDA ÇETİNKAYA

ÖZET

**RESTORASYONİST ÜNİTERYEN BİR FİLİPİNLER KİLİSESİ:
IGLESIA NI CRISTO (MESİH'İN KİLİSESİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUHAMMET HÜDA ÇETİNKAYA

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

(TEZ DANIŞMANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ MÜRSEL ÖZALP)

BOLU, EYLÜL - 2021

X + 119

Bu çalışmada Filipinler’de Üniteryen ve Evanjelik karakterde yeni bir dini hareket olarak ortaya çıkan Iglesia ni Cristo (Mesih’in Kilisesi) hareketi incelenmiştir. Tezimiz giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın yöntemi ve çalışmada kullanılan temel kaynaklara yer verilmiştir. Birinci bölümde Iglesia ni Cristo’nun tarihsel süreci ele alınmıştır. Bu bağlamda Filipinler’de siyasi, sosyo-kültürel ve dini durum, Kilisenin kurucusu Felix Y. Manalo’nun hayatı, Kilisenin kuruluşu ve gelişimi ile diğer Hristiyanlarla ilişkiler ortaya konmuştur. İkinci bölümde ise Iglesia ni Cristo’nun inanç esasları ve ibadet anlayışı incelenmiştir. Bu doğrultuda Kilisenin Tanrı, kutsal kitap, kader, şeytan, günah, ahiret anlayışı vb. teolojik öğretileriyle vaftiz, dua gibi ibadet uygulamaları konu alınmıştır. Üçüncü ve son bölüm genel anlamda Kilise organizasyonu ve faaliyetlerini konu almaktadır. Kilisenin idari yapısı, isim ve kökeni, sembolü, finans kaynakları, mabetleri, çeşitli eğitim-öğretim ve sağlık kuruluşları ile medya organları bu bölüm altında incelenmiştir. Yine Kilisenin çeşitli alanlarda sergilediği faaliyetler ve dünya rekorları üçüncü bölüm başlığı altında verilmiştir.

Sonuç bölümünde ise elde ettiğimiz bulgular ışığında tüm bölümlerin genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

ANAHTAR KELİMELELER: Yeni Dini Hareketler, Iglesia ni Cristo, Felix Manalo, Üniteryenizm, Evanjelizm.

ABSTRACT

A RESTORATIONIST UNITARIAN PHILIPPINES CHURCH: IGLESIA NI CRISTO

MA THESIS

MUHAMMET HÜDA ÇETİNKAYA

BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

DEPARTMENT OF PHILOSOPHY OF RELIGION

(SUPERVISOR: ASSİST. PROF. DR. MÜRSEL ÖZALP)

BOLU, SEPTEMBER 2020

X + 119

In this study, the Iglesia ni Cristo (Church of Christ) movement which emerged as a new religious movement with unitarian and evangelical character in Philippines examined. This study consists of an introduction and three main parts. In the introduction part, the method of the research and the main sources used in the study are mentioned. In the first chapter, the historical process of Iglesia ni Cristo is discussed. In this context, political, socio-cultural and religious condition in the Philippines, the life of Felix Y. Manalo, the founder of the Church, the establishment and development of the Church and relations with other Christians are revealed. In the second part, the belief systems and understanding of worship of Iglesia ni Cristo are examined. Accordingly, the Church's theological understanding of God, scripture, destiny, devil, sin, afterlife etc. and worship practices such as baptism and prayer revealed. The third and final chapter deals with the organization and activities of the Church in general. The administrative structure of the church, its name and origin, symbol, financial resources, temples, various educational and health institutions as well as its media organs are analyzed under this section. In addition, the activities of the Church in various fields and the world records that has broken are also mentioned in this section.

In the conclusion part, a general evaluation of all sections has been made in the light of the findings have been obtained.

KEYWORDS: New Religious Movement, Iglesia ni Cristo, Felix Manalo, Unitarianism, Evangelism.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY SAYFASI	
ETİK BEYAN.....	
ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ŞEKİL LİSTESİ.....	vii
FOTOĞRAF LİSTESİ	viii
KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ	ix
TEŞEKKÜR	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
1. IGLESIA NI CRISTO’NUN DOĞUŞU	5
1.1 Iglesia ni Cristo’nun Ortaya Çıkışı, Tarihsel Gelişim ve Değişimi	5
1.1.1 XX. Yüzyılda Filipinler’de Siyasi, Sosyo-Kültürel ve Dini Durum	5
1.1.1.1 Siyasi Durum	5
1.1.1.2 Sosyo-Kültürel Durum	7
1.1.1.3 Dini Durum	8
1.1.2 Tanrının Son Elçisi Olarak Görülen Felix Manalo ve Kilisenin	10
Kuruluşu.....	10
1.1.2.1 Felix Manalo’nun Hayatı	10
1.1.2.2 Kilisenin Kuruluşu	13
1.1.2.3 Kuruluşun İlk Yılları ve Öğretinin Yayılması	14
1.1.2.4 Felix Manalo’nun Son Yılları ve Kilise	18
1.1.3 Iglesia ni Cristo’nun Tarihsel Gelişimi ve Değişimi	21
1.1.3.1 Erano Manalo ve Kilisenin Yükselişi	21
1.1.3.2 Eduardo Manalo ve Günümüzde Kilise	24
1.2 Iglesia ni Cristo ve Diğer Hristiyan Gruplar	27
1.2.1 Iglesia ni Cristo’nun Diğer Hristiyanlara Bakışı	27

1.2.2 Diğer Hristiyan Grupların Iglesia ni Cristo'ya Bakışı.....	30
İKİNCİ BÖLÜM	31
2. IGLESIA NI CRISTO'DA İNANÇ, ÖĞRETİ, İBADET VE	
UYGULAMALAR	31
2.1 İnanç	31
2.1.1 Tanrı Anlayışı ve Teslis	32
2.1.2 İsa Mesih.....	34
2.1.3 Kutsal Ruh	36
2.1.4 Kutsal Kitap Anlayışı.....	37
2.1.4.1 Lamsa İncili – George M. Lamsa.....	39
2.1.4.2 Moffatt İncili – James Moffatt	39
2.1.5 Tek Gerçek Kilise	40
2.1.6 Tanrının Son Elçisi ve Kurtarıcısı Felix Manalo'ya Bağlılık	41
2.1.7 Kiliseye Bağlılık ve Kurtuluş	44
2.1.8 Mesih'in İkinci Gelişi, Yeni Kudüs ve Ahiret Anlayışı	46
2.2 Öğretileri	48
2.2.1 Yaratılış.....	48
2.2.2 Tanrının Seçimi ve Seçilmişlik.....	49
2.2.3 Kader ve İrade.....	50
2.2.4 Şeytan.....	50
2.2.5 Günah.....	51
2.2.6 Acı ve Zulme Karşılık Sebat.....	52
2.2.7 Kadın Erkek Arası Cinsiyet Rollerini	53
2.2.8 Aile, Ebeveyn ve Tüm Aile Katılımcıları	54
2.2.9. Birlik	55
2.2.10 Kardeşlik.....	56
2.2.11 İrtidat.....	57
2.2.12 Tövbe	58
2.2.13 Aforoz	58
2.2.14 Kıyamet.....	59
2.3 İbadet ve Uygulamalar	60
2.3.1 Vaftiz	61
2.3.2 Dua.....	62
2.3.3 Kiliseye Yapılan Gönüllü Bağışlar	64
2.3.4 Misyonerlik ve Evanjelizm	65

2.3.5 Kilise Üyeliği ve Yasaklar	67
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	70

3. KİLİSE ORGANİZASYONU, YÖNETİMİ, FAALİYETLERİ VE MERKEZLERİ70

3.1 Iglesia ni Cristo Kilise Yapısı, Cemaati ve Faaliyetleri	70
3.1.1 Kilise İsmi ve Kökeni	70
3.1.2 Sembol ve Bayrak	71
3.1.3 Kilise Yönetimi	71
3.1.4 Yönetim Organizasyonu	73
3.1.4.1 Merkezi Yönetim	73
3.1.4.2 Bölgesel Yönetim	74
3.1.4.3 Yerel Yönetim	74
3.1.5 Yöneticilik ve Papazlık	75
3.1.6 Kilise Vizyon ve Misyonu	76
3.1.7 Kilise Düzeni ve Birliği	77
3.1.8 Lider Seçimi ve Oylama	78
3.1.9 Finans Kaynakları	79
3.1.10 Sosyal Destek, Topluluk Projeleri ve Yardım Misyonu	80
3.1.11 Özel Günler, Festivaller ve Kutlamalar	85
3.1.11.1 Erano Manalo'nun Doğum Yıldönümü	85
3.1.11.2 Santa Cena	86
3.1.11.3 Felix Manalo'nun Doğum Yıldönümü	86
3.1.11.4 Iglesia ni Cristo Günü	86
3.1.11.5 Şükran Günü	87
3.2 Mabetler, Ofisler, Eğitim ve Sağlık Kurumları, Medya Organları	87
3.2.1 Mabetler	87
3.2.1.1 Merkez Tapınak	89
3.2.1.2 Filipin Arena	90
3.2.2 Ofisler	91
3.2.2.1 Merkez Ofis Kompleksi	91
3.2.3 Eğitim Kurumları	92
3.2.3.1 New Era Üniversitesi	92
3.2.3.2 Evanjelik Vaizlik Koleji	93
3.2.4 Sağlık Kurumları	94
3.2.5 Medya Organları	94

3.3 Kilisenin Dünya Rekorları.....	95
3.4 Iglesia ni Cristo’nun Bir Üyesi Olmak.....	97
SONUÇ.....	100
KAYNAKÇA	104
EKLER.....	111
EK 1 Iglesia ni Cristo Bayrağı ve Sembolü.....	111
EK 2 Iglesia ni Cristo Başkanları	112
EK 3 Iglesia ni Cristo Yapıları	115
EK 4 Felix Manalo’nun Hayatını Konu Alan Film	117
EK 5 Kilisenin Aylık Olarak Basımı Yapılan Pasugo God’s Message Dergilerinden Ocak 2019 Sayısı.....	118

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1.1. Iglesia ni Cristo Bayrağı.....	110
Şekil 1.2. Iglesia ni Cristo Sembolü	110

FOTOĞRAF LİSTESİ

Sayfa

Fotoğraf 2.1. Iglesia ni Cristo Kurucusu Felix Y. Manalo	111
Fotoğraf 2.2. Felix Manalo'nun Oğlu ve İkinci Kilise Başkanı Erano de Guzman Manalo.....	112
Fotoğraf 2.3. Erano Manalo'nun Oğlu ve Üçüncü Kilise Başkanı Eduardo Villanueva Manalo	113
Fotoğraf 3.1. Iglesia ni Cristo Merkez Tapınağı.....	114
Fotoğraf 3.2. Iglesia ni Cristo Merkez Ofisi	114
Fotoğraf 3.3. Iglesia ni Cristo'nun 2014'te Yaptırdığı Philippine Arena	115
Fotoğraf 3.4. Iglesia ni Cristo'nun Kurduğu New Era Üniversitesi	115
Fotoğraf 4.1. Felix Manalo'nun Hayatını Konu Alan Film	116
Fotoğraf 5.1. Kilisenin Aylık Olarak Basımı Yapılan Pasugo God's Message Dergilerinden Ocak 2019 Sayısı	117

KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BAİBÜ	: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
bkz.	: Bakınız
çev.	: Çeviren
ed.	: Editör
FYMF	: Felix Ysagun Manalo Vakfı
INC	: Iglesia ni Cristo
MÖ	: Milattan Önce
nu.	: Numara
sn.	: Saniye
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
vb.	: ve benzeri
YDH	: Yeni Dini Hareketler

TEŞEKKÜR

Çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren sayın danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mürsel ÖZALP ve Dr. Öğr. Üyesi Nihat DURAK hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Dini inanç ve uygulamalar, insanlık tarihi boyunca varlığını koruyan ve her dönemde ihtiyaç duyulan bir değer olmuştur. Bilimsel, toplumsal ve teknolojik gelişmelerle birlikte artık bu değerın ortadan kalkacağı farz edilse de böyle olmamış, farklı dini anlayış ve uygulamalarla bu temayül devam etmiş ve etmektedir. Diğer sebepler yanında özellikle yerleşik dini geleneklerden duyulan rahatsızlık alternatif din arayışlarına yol açmış ve modern dünyada Yeni Dini Hareketler ortaya çıkmıştır. Bu durum dini anlayışa bir devamlılık, canlılık ve hareketlilik getirdiği gibi aynı zamanda dinin insan hayatında her dönem etkisini sürdüren ve yükselen bir olgu olmaya devam edeceğini göstermiştir.

Yapıları ve ait oldukları kültürel gelenekler açısından bakıldığında bu hareketler, birbirinden farklı özellikleri de barındırmalarına rağmen birçok ortak noktalarından bahsetmek mümkündür. Yeni Dini Hareketlerin farklı dini gelenekleri bir araya getirerek eklektik ya da sentetik yapılar oluşturmaları, zirvelerinde mutlak hakikati getirdiğine inanılan karizmatik bir lider olması, klasik dinlerin yetersiz ve etkisiz kaldıkları iddiasından bahsetmeleri, ancak kendileri tarafından sunulan reçeteler ile kurtuluşun sağlanacağına inanmaları, yeni bir dünya düzeni oluşturacaklarını iddia etmeleri, dünyanın sonunun yaklaştığı beklentisine odaklanmaları, halihazırda geldiği ya da geleceği kabul edilen bir Mesih inancını inanç esaslarına dahil etmeleri, çoğu zaman kendilerini aile ve diğer geleneksel sosyal kurumların yerine koymalarıyla takipçilerinden mutlak bir sadakat beklemeleri, kendilerine ilişkin derin bilgi ve sırların yetkin kişilerle paylaşılması ancak diğerlerinden saklanması üzerine gizemli bir atmosfere sahip olmaları, gibi yönlerden birbirlerine benzer karakteristik oluşturdıkları savunulabilir.¹

Her ne kadar dini gelenekler ilk veya asli halini muhafaza etme çabası içerisinde bulunsalar da zamanla ortaya çıkan değişim ve gelişmelerden bir şekilde etkilenirler. Zamanla değişen sosyal şartlar, her alandaki bilimsel gelişmeler ve ortaya çıkan farklı ideolojiler bir din içerisinde inanç ve ibadet bazında pek çok yeni anlayışın, fikir akımının ve mezhebin ortaya çıkmasına imkân vermektedir. En temelde İsa'nın tabiatı üzerine yapılan tartışmalardan kaynaklı oluşumlarla zaten

¹ Süleyman Turan-Emine Battal, "Giriş: Yeni Dini Hareketler", *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*, (İstanbul: Okur Akademi, 2020), 12-13.

farklı türden mezheplere sahip Hristiyanlık, Yeni Dini Hareketler ile daha geniş bir mezhepsel yelpazeye ayrılmıştır.

Yeni Dini Hareketler, esasen sadece Hristiyanlıkta değil, hemen hemen tüm dünyada kendini göstermiş, yayılmış ve yeryüzünün inanç haritasının kayda değer bir parçası haline gelmiştir. Geleneksel dinlerin içinden çıkmış ve bu dinlerin birikimlerinden beslenerek yeni formatlar oluşturmuşlardır. Bu hareketlerin en büyük, en zengin ve en güçlülerinden biri de hiç şüphesiz, Filipinler’de Felix Manalo (1886-1963) ile ortaya çıkan, sonrasında ise yüzü aşkın ülkede faaliyet gösteren, Üniteryen inanç yapısına sahip Yahudi-Hristiyan geleneğini sürdüren Iglesia ni Cristo’dur.

Iglesia ni Cristo hareketi, kuruluşundan itibaren özellikle Filipinler’i ve kısmen dünyanın birçok bölgesini faaliyetleri ile etkilemeyi başaran, konuşulan ve tartışılan bir akım olmuştur. Diğer din ve mezheplerle olan ilişkilerinde kavgacı veya çatışmacı olarak da nitelendirilebilecek tutumu ile göz ardı edilemeyecek bir konumda bulunmaktadır. Bu yüzden Iglesia ni Cristo yeni dini bir hareket olarak teolojik inanç yapısı, ibadet ve diğer sosyal uygulamalarıyla araştırılmaya ve incelenmeye değer olarak görülmektedir.

Araştırmamız üç ana başlık altında incelenecek olup, giriş mesabesinde Yeni Dini Hareketler ve Kilisenin karakteristiğini yansıtan önemli kavramlar açıklanarak kısaca bahsedilecektir. Iglesia ni Cristo’nun tarihini ele aldığımız ilk bölümde öncelikle içinde filizlenip serpildiği tarihsel, sosyo-kültürel ortam ile dini iklim değerlendirilecektir. Çünkü Kilisenin içinden çıktığı ortamı tanımak onu anlamının ilk adımı olacaktır. Ardından müntesiplerince Tanrı’nın Son Elçisi olarak görülen ve Kilisenin kurucusu Felix Manalo’nun hayatı, takipçileriyle birlikte Kiliseyi kuruşu ve tarihsel süreçteki değişimi ele alınacaktır. Ayrıca bu bölüm altında halefi olarak yerine bıraktığı oğlu ve torununun Kilise başkanlığı tecrübeleri söz konusu edilecektir. Ardından ise Iglesia ni Cristo ve diğer Hristiyan grupların birbirlerine bakışlarına değinilecektir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise Iglesia ni Cristo’nun Katolik mezhebi başta olmak üzere diğer Hristiyan gruplar ile benzeşen ve ayrışan yönleri göz önünde bulundurularak, inanç, öğreti, ibadet ve uygulamalarına göz atılacaktır. Üçüncü ve son bölümümüze geldiğimizde ise değerleri, yönetim organizasyonu ve misyonu ile Iglesia ni Cristo kültürü ele alınacak olup, ayrıca ibadet, eğitim, sağlık

gibi alanlarda birçok merkezinden bahsedilecektir. Ardından araştırmamızın sonucuna değinilerek çalışmamız tamamlanacaktır.

Iglesia ni Cristo hakkında yurtdışında birçok çalışmalar yapılmış ve hala da yapılmaya devam edilmektedir. Ancak ülkemizde konu ile ilgili daha önce yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. Çalışmamızın tüm bölümlerinde hem Iglesia ni Cristo tarihi hem de Kilisenin fikir yapısı, misyonu ve faaliyetleri için birincil kaynaklara başvurulmuştur. Özellikle basımı Kilise tarafından yapılan *Pasugo God's Message* dergileri çalışmanın ana omurgasını oluşturmaktadır. Ayrıca araştırmamızda hem kurgu hem de içerik olarak Arthur Leonard Tuggy'nin *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics* ve Anne C. Harper'ın *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached* adlı eserlerinden faydalanılmıştır. Bununla beraber konumuz ile ilgili Robert R. Reed, Adriel Obar Meimban, Joseph J. Kavanagh ve Julita Reyes Sta. Romana gibi birçok Kilise tarihçisinin makale ve araştırmalarına başvurulmuştur.

Çalışmamızda internet kaynakları olarak ise Kilisenin resmi internet siteleri olan iglesianicristo.net, incmedia.org ve pasugo.com.ph gibi siteler, hem Kilise tarihi, inançları hem de Kilisenin güncel haber ve faaliyetleri ile ilgili bilgiler için değerlendirilmiştir.

Son olarak, çalışmamızda sıkça geçen ve bu Kilisenin karakteristiğini yansıtan *Üniteryenizm* ve *Evanjelizm* kavramlarına değinmek yerinde olacaktır. Latince “Unitarius” kelimesinden türetilen Üniteryenizm (Unitarianism) terimi, Pavlus'un yorumlarına dayalı, Hıristiyan dininin temelini teşkil eden teslis doktrini karşısı, tek şahsiyete sahip “bir” olan Tanrı anlayışı üzerine kurulmuş dinî düşünce şekli için kullanılmıştır.²

“Tek Tanrı” inancının kaçınılmaz doğal sonucu olarak da İsa Mesih'in ancak beşerî konumda ele alınmasının gerekliliğini savunan bu teolojik akım, Sinoptik İnciller'de hiçbir dayanağı bulunmadığı gerekçesiyle teslisin geçerliliğini reddetmektedir. Teslis dogması incelendiğinde, yer verilen üç unsurun (Baba-Oğul-Kutsal Ruh), üç ayrı yapı ve dolayısıyla üç ayrı Tanrı olacağını ifade eden Üniteryenlar, bu dogmanın dini ve mantıki açıdan değer taşımadığını ifade etmektedirler.³

² İsmail Yılmaz, *Üniteryanizm'in Doğuşu ve Bunu Etkileyen Dini Faktörler* (Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1994), 22.

³ Yılmaz, *Üniteryanizm'in Doğuşu ve Bunu Etkileyen Dini Faktörler*, 22-23.

Evanjelizm ise Grekçe euaggelion kelimesinin İngilizce'ye tercüme edilmiş şekli olup “güzel haber, müjde” gibi anlamlara gelmektedir. Yeni Ahit yazarları İncil'i, Tanrı'nın insanlığı kurtarma planının, İsa Mesih'te gerçekleşmesini gösteren ilahî bir ilan olarak görürler. Evanjelizm kelimesinin temeli olan “euangelizomai”, İncil'i ilan etme kelimesiyle tercüme edilebilir ki, bu da İncil'in müjdesinin ilan edilmesi anlamına gelir.⁴

Evanjelizm ve Evanjelizasyon hareketlerinin kökeni ile ilgili olarak bu hareketlerin temellerinin Kitab-ı Mukaddes'e dayandığı savunulmaktadır. Kitab-ı Mukaddes'te tüm milletlere İncil'in haber ve müjdesini yaymak olarak tanımlanan büyük görev⁵ ile Tanrı'yı ve komşuyu sevmenin dile getirildiği büyük emir⁶ de Evanjelizm'e kaynaklık eden Kutsal Kitap bölümlerinden sayılmaktadır.

Evanjelizm, misyonerlikten farklı olarak hem Hristiyanlara hem de Hristiyan olmayanlara yönelik İncil mesajının sunulması amacına yöneliktir. Evanjelizm kavramı özellikle Protestan misyonerlik faaliyetlerinde anahtar bir kavram olarak kullanılmaktadır. Bugün birçok Evanjelik kilise, kurduğu misyoner teşkilatlarıyla dünyanın dört bir yanında Hristiyan dini propagandasını yürütmektedir.⁷

⁴ Ahmet Geçici, *Evanjelik Tanrı Anlayışının Kritiği* (Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007), 1-3.

⁵ *Kutsal Kitap: Tevrat, Zebur İncil* (İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi -Yeni Yaşam Yayınları, 2009), Mat.28:16-20, Mar.16:15-18.

⁶ Mat. 22:34-40, Mar.12:28-34, Luk.10:27-28.

⁷ Geçici, *Evanjelik Tanrı Anlayışının Kritiği*, 3-4.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. IGLESIA NI CRISTO’NUN DOĞUŞU

1.1 Iglesia ni Cristo’nun Ortaya Çıkışı, Tarihsel Gelişim ve Değişimi

Iglesia ni Cristo’nun (Mesih’in Kilisesi) 1914’te Felix Manalo (1886-1963) tarafından kurulup, öğretisinin tüm Filipinler’de ve dünyada hızla yayılması ve yeni bir dini hareket olarak karşımıza çıkmasının hikayesine geçmeden ve onu üreten faktörleri analiz etmeden önce, bu öğretinin yer aldığı tarihsel, sosyal ve dini ortamı kısaca değerlendirmemiz gerekecektir.

Kilisenin içinden çıkıp büyüdüğü ortamı görmek onun dinamiklerini anlamının ilk adımıdır. Bu ilk adımı da zaman olarak geçen yüzyılın ilk yıllarına ve Filipinler’e giderek atalım.

1.1.1 XX. Yüzyılda Filipinler’de Siyasi, Sosyo-Kültürel ve Dini Durum

7100 adadan oluşan Filipinler, kuzey ve batıdan Güney Çin denizi, doğudan Filipinler Denizi ve Pasifik Okyanusu, güneyden Sulavesi Denizi ve Borneo adasının kıyı suları ile çevrilidir. Bu adaların yaklaşık 800 kadarı meskûn durumda bulunmaktadır.⁸ Ülkenin toplam yüzölçümü 300.000 km², nüfusu 109 milyondur (2020 sayımına göre).⁹ Başkenti Manila olup, diğer önemli şehirleri Quezon City, Davao, Cebu, Caloocan ve Zamboanga’dır.¹⁰

1.1.1.1 Siyasi Durum

Filipin adalarında iki sene gibi kısa bir süre İngiliz idaresi (1762-1764) görülmesine rağmen, adada ilk dönüm noktası 1565’te İspanyol hakimiyetinin başlamasıyla olur.¹¹ Portekizli kâşif Ferdinand Magellan’ın (1480-1521) 110 tonluk amiral gemisi ile Filipinler’in Leyte Adası’na çıkartma yapması ile İspanyollar, 333

⁸ Cesar Adıb Majul, “Filipinler”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1996), 13/82.

⁹ Data Commons, “Philippines Country in Asia” (Erişim 25 Aralık 2021).

¹⁰ Majul, “Filipinler”, 13/83-84.

¹¹ Majul, “Filipinler”, 13/83-84.

sene boyunca adalara hakim olmuşlardır. Bunun neticesinde büyük ölçüde İspanyol kültürü dini misyonerlik faaliyetlerinin de etkisiyle yayılım göstermiştir.¹²

Adalarda ikinci büyük dönüm noktası ise Amerikalıların bölgeyi hakimiyetleri altına alma isteği ile baş gösteren Amerikan İspanyol savaşı ve bu savaş sonucunda Amerika'nın Filipinler'e hâkim olmasıdır.¹³ İspanya Amerika savaşından sonra İspanya, Paris Antlaşması ile (10 Aralık 1898) bu ülke üzerindeki hakimiyet hakkını Amerika Birleşik Devletleri'ne devretmiş ve böylece Filipinler tarihinde yeni bir dönem başlamıştır.¹⁴

Bu dönemde adalarda Amerikan egemenliği sağlam bir şekilde tesis edilmiş ve Amerikalı yöneticiler bütün idari tasarrufu inisiyatiflerine geçirmişlerdir. Amerikalıların ülkedeki ilk işlerinden biri bugün bile birçok Filipinli tarafından Amerika'nın ülkelerine en büyük katkısı olarak görülen kamusal eğitim sistemini yerleştirmek olmuştur. Bu sistem halkı demokrasi konusunda eğitmeyi, yaşam standartlarını yükseltmeyi ve onlara İngilizce öğretmeyi amaçlıyordu. Aynı zamanda Amerika bu topraklarda suç işlenmesini önlemek için etkin bir adalet sistemi tesis etmiş ve güçlü bir ekonomi için sağlam temeller atmak istemiştir.¹⁵ Ancak milliyetçi duygulara sahip pek çok Filipin halkı yabancı egemenliğini canı gönülden desteklememiş ve iktidarın tekrardan kendilerine verilmesini istemişlerdir.¹⁶ Çünkü, esasen Amerika Birleşik Devletleri adalara bir kurtarıcı edasıyla giriş yapmasına karşın İspanya gibi emperyalist ve sömürgeci bir güçtü. ABD dış politikasında yeni bir döneme giriliyordu. Senatör Albert J. Beveridge ABD'nin dış siyaset ve ekonomisinde ki yeni yönü için Filipinler'in vazgeçilmez bir kaynak olduğunu ve ABD'nin adalardan asla çekilmeyeceğini ilan ediyordu. Çünkü Filipinler'in biraz gerisinde Çin'in sınırsız pazarları yatmaktaydı ve Amerika eline geçen bu fırsatı iyi değerlendirmek istiyordu.¹⁷

¹² Dennis C. Lovendino, "Preaching The Good News To The Whole Human Race", *Pasugo God's Message* 67/10 (Ekim 2015), 2.

¹³ Arthur Leonard Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics* (Quezon City: Conservative Baptist Publishing, 1976), 2.

¹⁴ Moises JR Torrentira, *Readings in Philippine History Course Module* (Davao City: University of Southeastern Philippines, 2020), 46.

¹⁵ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 2-3.

¹⁶ Ross S. Tipon, *The Power And The Glory The Cult Of Manalo* (Baugio City: R.S. Tipon Publications, 2005), 8.

¹⁷ Hasan Türker, "ABD'nin Talebi Üzerine Mehmet Vecih'in Filipinler'e Şeyh-ül İslam Vekili Olarak Görevlendirilmesi (1913)", *Tarih İncelemeleri Dergisi* 33/ 2 (2018), 523.

1.1.1.2 Sosyo-Kültürel Durum

Iglesia ni Cristo'nun yeni bir dini hareket olarak ortaya çıkışına şahitlik eden XX. yüzyılın başlarındaki Filipin toplumu, İspanya'nın üç yüzyıl önce Roma Katolikliğini tanıttığı toplumdan çok farklıydı. Üç yüz yıllık İspanyol hakimiyeti esnasında Katolik rahipler boş durmamış, halkın dini ve sosyo-kültürel yaşamını tamamen değiştirmişlerdir.¹⁸ Misyon faaliyetleri ve ülkenin Hristiyanlaştırılması İspanyol hakimiyetinin ilk yıllarında başlamış ve Avrupa'da olduğu gibi Katolik Kilisesi hemen her alanda önemli kazanımlar elde etmiştir. Aynı amaçlarla hareket eden diğer Avrupa devletlerinin sömürge haline getirdiği diğer coğrafyalardaki misyon faaliyetlerine benzer durum Filipinler'de de görülmüş, Katolik Kilisesi dini görevinin yanında İspanyol hakimiyetinin genişletilmesinde ve korunmasında önemli rol oynamıştır. XIX. yüzyılın sonuna doğru kırsal kesimlerdeki birkaç küçük yerleşim birimi hariç İspanyol yönetimi altındaki bütün adalarda katı misyonerlik faaliyetleri neticesinde insanların yüzde doksan ikisi "Hristiyanlaştırılmış"¹⁹ ya da daha doğrusu "İspanyollaşmış"²⁰.

Bunun ardından XX. yüzyılın başlarında Amerikan yönetiminin İspanyolların bıraktığı güçlü hiyerarşik sosyal yapıyı değiştirmeye çalıştığı görülse de bunda tamamen başarılı olunamamıştır. Ülkenin ağırlıklı yer tutan tarımsal ekonomisi büyük ölçüde köylülük ya da kırsallık temeli üzerine inşa edilmiştir ki ekonomik olarak üst sınıflar toplam nüfusun %10'undan daha azını teşkil ediyordu. Nüfusun geri kalanı ise ezici bir yoksulluk içinde yaşamlarına devam etmişlerdir. Bununla birlikte yeni yönetimin getirdiği reformlar, Amerika ile yapılan serbest ticaret, eğitim reformları, halk sağlığı önlemleri ve daha pek çok sosyal ve ekonomik gelişmeler yeni bir orta sınıfın ortaya çıkmasına sebep olmuş ve ortalama yaşam standartlarının yükselmesi hemen herkes tarafından hissedilmiştir.²¹

İşte bu dönem, yani, XX. yüzyıl Amerikan idaresi Filipinliler için hızlı bir sosyal ve kültürel değişimin yaşandığı zaman dilimine işaret eder ki Iglesia ni Cristo gibi yeni ortaya çıkan bazı kiliseler bu değişim rüzgarından azami ölçüde istifade etmişlerdir.

¹⁸ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 3.

¹⁹ Majul, "Filipinler", 13/83-84.

²⁰ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 3.

²¹ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 4-5.

1.1.1.3 Dini Durum

İspanyol hakimiyeti altındaki Filipin adalarında İspanyolca vasıtasıyla sürdürülen İspanyol kültürünü ve Hristiyanlığı yaymaya yönelik eğitim faaliyeti XIX. yüzyılın sonlarına kadar tamamen kilisenin denetimi altında olmuştur. Okullarda genellikle Katolik mezhebinin öğretileri okutulmuş, bilime ve bilimsel gelişmelere fazla önem verilmemiştir.²²

XX. yüzyıla, yani Amerika'nın adaları ele geçirmesinden hemen sonraki yıllarda ise insanların dini yaşamında büyük bir değişim meydana gelmiştir. 1898'e kadar İspanya Filipinler'i Roma Katolik öğretisi dışındaki dini etkilerden neredeyse tamamen izole etmiştir. Daha sonra gelen Amerikan yönetimi altında ise Katolik rahiplerin etkinliği büyük ölçüde kırılmıştır. Amerikalı siyasetçilerin, demokrasiyi Uzak Doğu'ya yaymak için Filipinler'i büyük bir fırsat olarak görmelerinden dolayı gerçek bir din özgürlüğü uygulanma eğiliminde olunmuştur.²³ Bu durum İspanyol sömürge hükümeti tarafından yasaklanmış olan İncil'in farklı nüshalarının adaya girmesine sebep olmuştur.²⁴

Bu gelişmelerle birlikte Amerika'daki önde gelen mezheplerin kilise liderleri, her ne kadar Filipinler resmi olarak Hristiyanlaştırılmış olsa da inancını hiç bilmeyen ve hatta hayatında kutsal kitabı hiç açmamış olan bir kişiye, İncil'i vaaz etmeyi ve öğretmeyi Tanrı tarafından verilmiş bir fırsat olarak görmüşlerdir. Bu misyon faaliyetlerine Presbiteryenler²⁵ öncülük ederken onları Metodistler,²⁶

²² Majul, "Filipinler", 13/83-84.

²³ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 5.

²⁴ Anne C. Harper, "Iglesia Ni Cristo: 'Church of Christ' in Tagalog", *Watchman Fellowship Profile* (2002), 1.

²⁵ Presbiteryanizm, Protestan bir mezhep olarak Reform hareketinin bir parçasıdır. Kökeni İskoçya Kilisesi'ne dayanır. Presbiteryen kiliseleri, isimlerini yaşlıların temsili meclisleri tarafından kurulan kilise biçiminden alır.

²⁶ Metodist hareket olarak da adlandırılan Metodizm, uygulama ve inanç doktrinlerini John Wesley'in yaşamından ve öğretilerinden alan, XVIII. yüzyılda ortaya çıkan Protestan Hristiyanlık mezhebidir. Hristiyan inançlarını sistemli bir şekilde yerine getirdikleri için Metodist olarak adlandırıldılar. Hareket, yoğun misyonerlik çalışmaları nedeniyle İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve ötesine yayılmıştır. Bugün dünya çapında yaklaşık 80 milyon taraftarı olduğu tahmin edilmektedir.

Baptistler,²⁷ Birleşik Kardeşler, İsa'nın Müritleri²⁸ ve Episkopallar²⁹ çok hızlı bir şekilde takip etmiştir ki dört yıl gibi kısa bir süre içinde sekiz misyon topluluğu Evanjelik eğitim vermek amacıyla Filipinler'e gitmiştir.³⁰

Bu dönem genel olarak Amerikan hayranlığı içinde geçen bir dönem olmakla beraber, kendi farklı kimliklerini koruma gayretinde olan Filipinlilerin de bulunduğunu söylemek gerekir. Amerikalılar tarafından kurulan bu kiliselere pek çok insan misyonerlik faaliyetleriyle çekilmek istenmiştir. Ancak Filipinler'de mezhepsel çeşitliliğin had safhada olduğu bu dönemde haliyle insanların da kafası karışmış ve kendi kendilerine hangi kilisenin gerçek kilise olduğu noktasında bir arayışa girmişlerdir.³¹

Asya'da en kalabalık Hristiyan nüfusa sahip ülke durumunda bulunan Filipinler'de geldiğimiz bu dönemde Amerikan hakimiyeti ile beraber halkın yaklaşık %83'ü Katolik, %8,5'i Müslümandı. Geriye kalan kısmı ise Protestanlar, Budistler, Putperestler ve az sayıda Ateistler oluştuyordu.³² Halkın kayda değer bir çoğunluğunu oluşturan Müslümanlar “Moro” adıyla bilinmekte ve genel olarak Mindanao, Sulu ve Palavan adalarında yaşamaktaydılar. Filipinler'in İslamiyet ile ilk teması ise IX ve X. yüzyıllarda Kızıldeniz'den Çin denizine kadar uzanan ve Müslümanların kontrolünde olan milletlerarası deniz ticaretine katılmaları ile başlamıştır. Bu dönemde Arap asıllı Müslüman tacirler bu ticaretleri esnasında Filipinler'i konaklamak için kullanmaktaydılar. Böylece İslam dini ve kültürü yüzyıllar boyunca adalarda yayılım göstermiş ve halkın önemli bir kısmı Müslüman olmuştu.³³ XV. yüzyıla beraber ise Güneydoğu Asya'da İslami politik kurumların yükselişi, Arapların İslam'ı diğer milletlere doğrudan tanıtmaya başlamasıyla

²⁷ Baptistler, vaftizciler olarak bilinirler. Vaftiz uygulamasını tamamen daldırma yoluyla yapmalarıyla Evanjelik Hristiyanlığın önemli bir dalını oluşturan Protestan bir mezheptir. En eski Baptist Kilisesi papazı John Smyth olarak tahmin edilmekte ve kökenleri XVII. yüzyıla kadar dayandırılmaktadır.

²⁸ İsa'nın Müritleri, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'da bir Ana Protestan Hristiyan mezhebidir. İkinci Büyük Uyanış sırasında XIX. yüzyılda Restorasyon Hareketi ile ortaya çıkan mezhep, Hristiyan birliği için çalışan kiliselerin bir derneği olarak var olan, ardından misyoner dernekleri, bölgesel dernekler aracılığıyla mezhepsel yapılar oluşturan bir harekettir.

²⁹ Piskoposluk Kilisesi olarak da adlandırılan Episkopallar, dünya çapında Anglikan mezhebinin bir üyesidir. İlk Episkopal Kilisesi 1785'de kurulmuştur ve ilk Piskoposu Michael Bruce'dur.

³⁰ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 5-6.

³¹ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 6.

³² Majul, “Filipinler”, 13/83.

³³ İsmail Hakkı Göksoy, “Filipinler (Ülkede İslamiyet)”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1996), 13/84-85.

İslamiyet'in zirve dönemi yaşanmış ve Müslüman milliyetçiliğini adalarda da tesis edilme imkânı bulmuştur.³⁴

Yaygın Katolik teolojinin üzerine Evanjelik öğretinin hakimiyet kurmaya çalıştığı bu yıllar aynı zamanda daha önce toplum tarafından hiç tanınmayan Felix Manalo'nun Iglesia ni Cristo'yu kurduğu yıllardır. Bu durumda Manalo'nun da bir anlamda içinde bulunulan şartların ve zamanın bir ürünü olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Elbette ki bu tanımlama da Manalo'nun yaptığı şeyi ya da başlattığı hareketin önemini azaltmak anlamına gelmez. Daha doğrusu XX. yüzyılda Filipinler'deki siyasi, sosyal ve dini durum Felix Manalo'nun Iglesia ni Cristo'yu kurma aşamasındaki dini ve zihinsel alt yapısını ve hareket noktasını göstermektedir ki o da farklı İsa teolojilerinin bir rekabet sahası olduğudur.

1.1.2 Tanrının Son Elçisi Olarak Görülen Felix Manalo ve Kilisenin Kuruluşu

1.1.2.1 Felix Manalo'nun Hayatı

Felix Ysagun Manalo, 10 Mayıs 1886'da günümüzde Filipinler'in başkenti olan Manila'nın doğusunda Taguig'de Katolik bir ailenin ilk çocuğu olarak dünyaya gelmiştir.³⁵ Doğumundan kısa bir süre sonra, ailesi tarafından Tipas'ta bir kiliseye vaftiz edilmek üzere götürülmüş ve diğer Filipinli ailelerinde yaptığı gibi ailesi tarafından o ayın azizleri listesinden onun için bir isim seçilmiştir ki bu isim mutluluk ve sevinç anlamına gelen Felix'tir.³⁶

Felix'in ailesi geçimini çiftçilik ve balıkçılık ile kazanan fakir bir aileydi.³⁷ Babası Mariano Ysagun ve annesi Bonifacia Manalo onun Katolik inançlarla büyümesi için yoğun bir gayret içerisinde bulunmuşlardır.³⁸ Çocukluk dönemleri babasının ölümü, annesinin yeniden evlenmesi gibi trajik ailevi olaylarla örülü ve Filipinler devrimi gibi siyasi çalkantı içerisinde geçmiştir. Ergenlik döneminde ise Felix, İspanya Amerika savaşı gibi daha büyük siyasi ve toplumsal gelişmelerle karşı karşıya kalmıştır. Bu olumsuzluklar Felix'in sadece birkaç yıl resmi eğitim

³⁴ Hannibal Bara, "Filipinler'de Müslümanların Tarihi" *Yeni Türkiye*, 23/96 (2017), 270.

³⁵ Adriel Obar Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", *The Journal of Sophia Asian Studies* 12, (Aralık 1994), 101.

³⁶ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 18.

³⁷ Anne C. Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, (Eugene: Wipf and Stock Publishers, 2017), 20.

³⁸ *This Is The Iglesia ni Cristo 'Church Of Christ'*, (Quezon City: Iglesia ni Cristo, 1976), 5.

alabilmesine sebep olmuştur.³⁹ Ancak Felix'in annesi Bonifacia koyu dindar bir Katolik olduğu için dini eğitiminden hiç geri kalmamıştır.⁴⁰ Çocukluk dönemlerini bu gelişmelerin gölgesinde geçiren Felix annesinin yanında çiftçilik yaparak, balık tutarak ve yerli hasır şapkalar yapıp satarak aile bütçesine katkıda bulunmuştur. Ayrıca Felix bir dönem amcası Manuel Manalo'nun yanında fotoğraf stüdyosunda da çıraklık yapmıştır.⁴¹

1890'ların sonuna doğru, amcası Peder Mariano ile yaşayan genç Felix, dini inanç ve tutumlarında bir tereddüt hatta ciddi bir inanç kaybı yaşamaya başlamıştır. Bu süreçte İncil'i özel olarak inceleyen Felix, en temel Katolik ilkelerini bile sorgular hale gelmiş hatta başka dinlerde kurtuluş ve teselli arar hale gelmiştir.⁴² Peki Manalo kendi yolunu çizmeye karar vermeden önce onu kilise kilise gezmeye yönlendirecek bir arayışa iten şüphesinin kaynağı ne olabilirdi? Hiç şüphesiz onu kendi kilisesini kurmadan önce Tanrı ve din hakkında kendisine öğretilenleri düşünmeye ve sorgulamaya iten şey, İncil ile ilk temasıydı.⁴³ İncili okumaya ve araştırmaya başlayan Felix, Katolik inançlardan huzursuz olmuş ve dini bir arayış içerisine girmiştir. Manevi olarak güçlü milliyetçi duygulara sahip olan ve inançlarında liberal hatta Üniteryen bir yapıya sahip olan Filipinler Bağımsız Kilisesi bu dönemde birçok taraftar kazanmasına rağmen genç Felix'in dikkatini çekmemiştir. Çünkü bu öğretiler ona annesi tarafından öğretilen Katolik inançlardan çok da farklı görünmüyordu. Günlük ayin, okunan dualar, yanan tütsü, cübbeli rahipler kısacası formlar tamamen aynıydı ve farklı bir arayış içerisinde olan Felix'in ilgisini bu Kilise çekmiyordu.⁴⁴

Bu arayış içerisinde Felix, Banahaw Dağının gizemli dinlerine de merak salmıştır. Ona göre bu dinlerin kendilerine ait bir düşünce ve kültür sistemleri mevcut idi. Onlar yüce varlık ile anında ve ardı ardına iletişim kurduklarına, Tanrıya bir soru sorduklarında dağ mağaralarının karanlık girintilerinde onun sesli

³⁹ Robert R. Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", *Journal of the Humanities and Social Sciences of Southeast Asia* 157/3 (2001), 566.

⁴⁰ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 19.

⁴¹ Joseph J. Kavanagh, "The Iglesia ni Cristo", *Philippine Studies* 3/1 (Mart 1955), 21; Vicente C. Villan-Eduard Lemuel C. Castro, "The Life and Mission of Brother Felix Y. Manalo God's Messenger In These Last Days", *Pasugo God's Message* 63/5 (Mayıs 2011), 8.

⁴² Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 566.

⁴³ Anne C. Harper, "The Iglesia Ni Cristo: A Case Study", Lausanne Forum, Group 16 (2004), 2.

⁴⁴ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 22.

cevabını duyabildiklerine inanan topluluklardı. Bu yüzden genç Felix bu dinlerin gizemlerine kapılsa da çok geçmeden sesin Tanrıdan gelmediğini anlayacaktı.⁴⁵

Yoğun bir hayal kırıklığı ve kafa karışıklığı ile geçen dönem sonrasında 1902'ye gelindiğinde genç Felix on altı yaşındayken bir Roma Katolik rahibi ile bir Protestan misyoner arasındaki, belki de kendisi için bir dönüm noktası olan bir meydan tartışmasına şahit olur.⁴⁶ Misyonerin İncil bilgisi ve fikirlerini ortaya koymak için İncil'den pasajları bir bir sıraladığı ustaca tavrından çok etkilenir ve Protestan inançları araştırmaya başlar.⁴⁷ Bu gelişmeler neticesinde 1904'te Metodist Episkopal Kilisesi'ne⁴⁸ katılan Felix kısa bir süre eğitim aldıktan sonra teoloji okuluna papaz olarak seçilmiştir. Ancak çok geçmeden annesi, ölümle sonuçlanacak bir hastalığa yakalanmış, bunun üzerine Felix de zaten inanç ve öğretisinden çok da hazzetmediği bu Kilisedeki faaliyetlerine son vermiş ve Rizal'e geri dönmüştür. Annesinin ölümünden sonra Felix, çocukken kaybettiği babasının ve yeni ölen annesinin ikinci adlarını almaya karar vermiş ve o tarihten itibaren Felix Ysagun Manalo olarak anılmıştır.⁴⁹ Annenin adını almak zaten Filipin kültürel geleneğinde var olan bir durumdu, Manalo ismi ise "muzaffer" anlamına gelmekteydi.⁵⁰

Annesinin ölümünü müteakip tekrar Manila'ya dönen Felix Manalo, bu sefer resmi bir din eğitimi almak için Presbiteryen Kilisesi Ellinwood Kutsal Kitap Eğitim Okulu'na katılmıştır.⁵¹ Ancak aradığı şeyi burada bulabileceğine inanmayan Felix Manalo 1908'de Hristiyan Misyonu'na (Christian Mission)⁵² katılmaya karar vermiş ve burada birkaç sene boyunca zamanının popüler bir vaizi olarak görev

⁴⁵ Milagros C. Guerrero, "The Colorum Uprisings, 1924-1932", *Asian Studies* 5/1 (Nisan 1967), 65-68; Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 22; Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 20.

⁴⁶ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 20-21.

⁴⁷ Albert J. Sanders, "An Appraisal Of The Iglesia Ni Cristo", *Studies in Philippine Church History*, ed. Gerald H. Anderson (Ithaca and London: Cornell University Press, 1969), 351.

⁴⁸ Metodist Episkopal Kilisesi, Metodizm hareketi içerisindeki, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1784'de kurulan en eski ve en büyük kilisedir. Kilise daha sonra 1939'da Metodist Protestan Kilisesi ile, 1968'de ise Evanjelik Birleşik Kardeşler Kilisesi ile birleşerek Birleşik Metodist Kilisesi'ni kurmuştur.

⁴⁹ Anne C. Harper, "The Iglesia Ni Cristo And Evangelical Christianity", *Journal of Asian Mission* 3/1 (2001), 105.

⁵⁰ Tipon, *The Power And The Glory The Cult Of Manalo*, 1.

⁵¹ Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 567.

⁵² Hristiyan Misyonu, Mukaddes Kitap'ın tek yanılmaz otorite olduğuna ve teslise inanan, genel Hristiyan doktrinlerine bağlılığını sürdüren bir misyon hareketidir. Christian Missionary Alliance (CMA) ve Churches of Christ (COC) ile karıştırılmamalı bkz. Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 21.

yapmıştır.⁵³ Katıldığı hiçbir grubun inanç ve uygulamalarında arayışını sona erdirecek şeyi bulamayan Felix son olarak 1911’de Yedinci Gün Adventistleri’ne⁵⁴ katılmış, iki yıllık eğitimi sonunda 1913’te bu gruptan da ayrılmış ve kendisini bir süre ateist ve agnostik inançlarla ilişkilendirmiştir.⁵⁵ Felix Manalo’nun Yedinci Gün Adventistleri’nden ayrılışını ahlaksızlık ile suçlanıp aforoz edilmesine bağlayan kaynakları da görmek mümkündür.⁵⁶

Felix Manalo katıldığı ve bir süre eğitim alıp faaliyette bulunduğu kilise ve misyonlardan uzaklaşmasının bir sonucu olarak özgür düşünen ve ateist gruplarla ilişki kurmaya başlamış, ancak onların da yanında kutsal yazıları kasıtlı olarak yanlış kullanmalarından dolayı uzun süre kalmamıştır.⁵⁷

Görünüşe göre Felix Manalo’nun epeydir düşündüğü bir dini düşünce zihninde yavaş yavaş belirmeye başlamıştı. Belki de etrafındaki tüm dini kargaşanın en iyi cevabı yeni bir kilise kurmaktır. Ona göre tüm kiliseler haklı olamazdı ve katıldığı kiliseler arasında gerçek kiliseyi bulamamıştı. O halde yapması gereken şey bir yabancımanın değil de kendisinin lideri olduğu, sadece Kutsal Yazılara dayanan bir kilise ve misyon kurmaktır.

1.1.2.2 Kilisenin Kuruluşu

Felix Manalo verdiği kararlar hayatında yeni bir döneme girmiş oluyordu. Bu dönem onun Katolik olarak yetiştirilen ve daha sonrasında doğru inancı bulmak için kilise kilise gezen Felix’ten, Tanrının Son Elçisi (Sugo) ve Doğu’nun Meleği’ne evrildiği dönem olacaktı. Felix Manalo için dönüm noktası 1913’ün kasım ayları olmuştur.⁵⁸ Ateist ve agnostiklerle ilişkisini kestikten sonra yoğun bir şekilde İncil üzerine çalışmalara koyulmuştur.⁵⁹ Kitabı Mukaddes’i incelemesi Felix’te Mesih Kilisesi’ni kurması gerektiğine dair güçlü bir inanç oluşturmaya

⁵³ Kavanagh, “The Iglesia ni Cristo”, 21.

⁵⁴ Amerika Birleşik Devletleri’nde 1863’de kurulan Yedinci Gün Adventistleri Kilisesi, Hristiyan ve Yahudi takvimlerinde haftanın yedinci günü olan Cumartesi’yi Şabat olarak kabul etmesi ve İsa Mesih’in yaklaşmakta olan İkinci Gelişine vurgu yapmasıyla ayırt edilen bir Protestan Hristiyan mezhebidir.

⁵⁵ Dwight E. Stevenson, *Christianity in the Philippines*, (Lexington: The Collage of the Bible, 1956), 32.

⁵⁶ Arthur Leonard Tuggy, “Iglesia ni Cristo: An Angel and His Church”, *Dynamic Religious Movements*, ed. David J. Hesselgrave (Grand Rapid: Baker Book House, 1978), 87.

⁵⁷ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 35.

⁵⁸ Hirofumi Ando, “A Study of the Iglesia Ni Cristo: A Politico-Religious Sect in the Philippines”, *Pacific Affairs* 42/3 (1969), 334.

⁵⁹ Sanders, “An Appraisal of The Iglesia Ni Cristo”, 351.

başlamıştır. Aslında Felix Manalo'nun birçok mezhep arasında yıllarca yaptığı araştırmalar onu, kendi deneyimine bağlı olarak bir kilise kurma inancına doğru bir aşamaya getirmiştir. Felix tek bir gerçek kilise olabileceğine inanıyordu ve araştırmaları sonucunda eğer onu bulamadıysa kendisi kurmak zorunda kalacaktı.⁶⁰

Felix Manalo'nun üzerindeki baskı her geçen gün artmış ve bu sorunu çalışarak ve dua ederek çözmesi gerektiğine inanmıştır. Bu yüzden inzivaya çekilmiş ve kimsenin kendisini rahatsız etmemesi konusunda ikazlarda bulunmuştur. Yanına aldığı bir takım dini kitaplarla birlikte odasında inzivaya çekilen Felix iki gün üç gece hiç dışarı çıkmamıştır. Bunun üzerine karısı (Honorata Manalo) endişeli bir şekilde kapıyı çalmış ama Felix ona sinirlenerek terslemiş, ancak bunca zamandır içeride kaldığı söylenince siniri yerini şaşkınlığa bırakmıştır.⁶¹ Derin bir konsantrasyon halinde zamanın nasıl geçtiğini idrak edemediği bu deneyim, ansızın yeni bir kilise fikrinin geldiği hakikat anını değil bir sürecin doruk noktasını oluşturmaktaydı. Zira bu noktadan sonra Felix Manalo'nun, ortaya koyduğu öğretilerle insanlara Iglesia ni Cristo'yu (Mesih'in Kilisesi) anlatmaya başladığı görülmüştür. Manalo, karısıyla beraber Manila Santa Ana'da bulunan Punta'ya giderek vaazlar vermiş ve rivayetlere göre birçok tepki ve zulümle karşılaşmıştır. Bütün bu tepkilere, alaya alınmaya hatta taşlanmasına rağmen Felix inancını vaaz etmekten hiçbir surette geri durmamıştır.⁶² Vaazlarına dört beş kişi ile başlayan Felix Manalo, çok geçmeden kendi öğretilerini takip eden farklı bölgelerdeki birkaç cemaat ile vaftiz uygulamasını gerçekleştirmiştir.⁶³ Böylece I. Dünya Savaşı yıllarına girilirken 27 Temmuz 1914'te Iglesia ni Cristo (Mesih'in Kilisesi) (INC) resmi olarak kurulmuş olur.⁶⁴

1.1.2.3 Kuruluşun İlk Yılları ve Öğretinin Yayılması

Kilisenin kurulmasının ardından aralıksız vaazlarına devam eden Manalo, anlattıklarıyla beraber fikirlerini değiştiren kişilerin çoğaldığını görmeye başlamış

⁶⁰ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 40, 41.

⁶¹ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 23.

⁶² Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 568.

⁶³ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 24.

⁶⁴ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 101.

ve Filipinler'in birçok bölgesine misyon seyahatlerini sürdürmüştür. Manila Punta'da cemaatler kurulurken o aynı zamanda doğum yeri olan Rizal Tipas'da da vaazlar vermeye başlamıştır.⁶⁵ Bir yandan halka açık meydanlarda vaaz verirken bir yandan da dini tartışmalara katılan Felix Manalo kurmuş olduğu Kilisenin müntesip sayısında hızlı bir artış sağlamıştır. Böylece halk arasında bu karizmatik lider giderek tartışılan, konuşulan ve öğretisi merak edilen bir kişiye dönüşmeye başlamıştır.⁶⁶

Kilisenin resmi olarak kuruluşunu müteakip Felix Manalo büyük tepkilere maruz kalsa da sadece sekiz ay gibi kısa bir sürede iki ayrı bölgede kendisine bağlı cemaatlere sahip olmuştur. Bunlardan biri Manila Punta'da diğeri ise Rizal Tipas'daydı.⁶⁷ Felix Manalo'nun kurduğu küçük vaaz meclisleri artık büyük meclislere dönüşmeye başlamış ve böylece ilk inananlarında desteğiyle ilk şapel ve Manalo'nun merkez ofisi Manila Tondo'da 1915'te kurulmuştur.⁶⁸

1915'in sonlarına doğru Iglesia ni Cristo yedi yerel cemaat kurma başarısı daha göstermiştir. Felix Manalo için asıl önemli olan ise bu yıllarda genişlemenin temelini oluşturacak ve birbirine sıkı sıkıya bağlı cemaat yapıları oluşturmaktır. O bir yandan vaazlar verirken bir yandan da kendi gibi vaizler yetiştirmeye gayret etmiştir. 1916'ya gelindiğinde ise Iglesia ni Cristo artık Manila dışında da genişlemesini sürdürmeye başlamış ve bu genişleme artık sadece Lider Manalo'nun vaazlarıyla değil, yetiştirdiği öğrencileri ile de sağlanmıştır. Bir sene sonunda ise artık Kilise, 8 cemaati ve 500 inananı bulunan bir yapıya kavuşmuştur.⁶⁹

Yeni Kiliseyi artan saldırılara karşı savunmanın iyice zorlaştığı bir dönemde Felix Manalo 1919'da eğitim almak amacıyla Amerika'ya gider. Geriye döndüğünde ise Kilisede liderlik tartışmalarıyla karşılaşır. Felix Manalo'ya karşı Teofilo Ora önderliğinde başlatılan isyanın adı tarihe bu isyanı başlatanın adına nispetle Ora İsyanı olarak geçmiştir.⁷⁰ Kilise bu isyanda cemaatinin bir kısmını kaybetse de hayatta kalmayı başarmıştır. İşte bu çalkantılı dönem aslında Felix Manalo'nun liderliğine karşı başlatılan tartışmalar neticesinde onun "Tanrının Son

⁶⁵ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 101-102.

⁶⁶ Villan-Castro, "The Life and Mission of Brother Felix Y. Manalo God's Messenger In These Last Days", 9.

⁶⁷ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 48.

⁶⁸ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 103.

⁶⁹ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 51-53.

⁷⁰ Tuggy, "Iglesia ni Cristo: An Angel and His Church", 88.

Elçisi” olduğu doktrininin ortaya atıldığı dönem olmuştur. Ora İsyanına rağmen Iglesia ni Cristo 1922’de en az 29 yerel cemaate ve yaklaşık 3000 üyeye sahip konumda bulunmaktaydı.⁷¹

1924’e gelindiğinde Iglesia ni Cristo, Manila ve yakınındaki altı ilde 45 cemaat ve 5.000 civarında üyeye sahip olmuştı. Iglesia ni Cristo seneler geçtikçe daima alan ve taraftar kazanmaya devam etmiş, 1925’den sonra II. Dünya Savaşı’na kadar artık önü kesilemeyecek bir genişleme dönemine girmişti.⁷² Kilise tarihinin erken dönemleri sayılabilecek 1930’larda Merkez ve Güney Luzon bölgelerinde yapılan eğitim faaliyetleriyle bu bölgelerde de kalıcılık sağlanmış ve cemaat sayısını çoğaltılmıştır.⁷³ Yıllar geçtikçe büyüyen Kilise 1937’de Visayas’a ulaşırken, Kuzey Luzon’a doğru genişlemeye devam etmiştir. 1938’de Mindoro’ya, 1940’da ise Müslümanların yoğunlukta olduğu Mindanao’ya kadar genişleyen Kilise, II. Dünya Savaşı’nın başlangıcına kadar Filipinler’in dört bir yanında stratejik konumlarda sağlam bir yer edinmiş ve elli bin müntesibe kadar ulaşmıştır.⁷⁴

Savaş öncesi yıllarda Iglesia ni Cristo birçok alanda hızla büyüme kaydederken bazı mali sorunlarla da boğuşmak zorunda kalmıştır. Birçok yerel cemaat, evlerde veya basit, vardiya şapellerde buluşmak zorunda kalıyordu. Bu hareket halk yığınlarının bir hareketiydi ve büyük miktarlarda para toplanamıyordu. Manalo’nun ise Kilisenin farklı alanlarından üyelerin özel hizmetler için bir araya gelebilecekleri merkezi bir şapel inşa etme arzusu vardı. Bu arzuyu gerçekleştirmek o zamanki Kilisenin mali yeterliliğinin çok ötesinde olduğu için Manalo, 1938’de Amerika Birleşik Devletleri’ne bir bağış toplama gezisi yapmaya karar vermiştir. Ancak Manalo Amerika seyahatinden istediklerini elde edemedi dönüştür. Bu durum üzerine Iglesia ni Cristo’nun tamamen kendi kendini idare etmesi ve bir daha asla yardım için yurtdışından medet umulmaması gerektiği konusunda Kilise içinde görüş birliğine varılmıştır.⁷⁵

⁷¹ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 55-59.

⁷² Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 570-571.

⁷³ Harper, "Iglesia Ni Cristo: 'Church of Christ' in Tagalog", 1.

⁷⁴ Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 570-571.

⁷⁵ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 65-66.

Bu dönemde önemli diğer bir gelişme ise Pasugo dergisinin kuruluşu olmuştur.⁷⁶ Kilisenin resmi yayın organı niteliğine sahip bu dergi, bir elçinin (Sugo) getirdiği mesajı ifade etmekteydi ve Kilise tarafından “Tanrı’nın Mesajı” olarak nitelendirilmişti. Derginin ilk sayısı Teodoro Santiago’nun editörlüğünde Şubat 1939’da yayınlanmış ve üç yıl boyunca II. Dünya Savaşı’na kadar kesintisiz bir şekilde yayınlanmaya devam etmiştir. Ancak savaş yıllarında dergi 1951’e kadar dokuz yıl boyunca yayınlarını durdurmak zorunda kalmıştır.⁷⁷ Pasugo dergileri Kilisenin öğretisinin telkin edilmesi ve yayılmasında birincil yazılı araç konumunda olmuş ve bu suretle başka bir basılı materyal üretimine ihtiyaç duyulmamıştır. Bu da derginin Kilise hayatındaki merkezi önemini gösterir niteliktedir.⁷⁸ Ayrıca bu ilk dönemlerde dergi Kilise üyeleri tarafından okunmasından ziyade Kilisenin inançsızlara karşı bir bildirisi olarak basılmıştır.⁷⁹ Zira Felix Manalo ilk başyazısında derginin dört amacını şu şekilde özetlemiştir: Tanrı’nın sözlerini inançsızlar arasında yaymak, Kutsal Yazılar hakkında insanları bilgilendirmek, Kilise ve üyelerinin faaliyetleri hakkında haber vermek, Filipinler ulusunun ideallerini canlı tutmaya destek olmak.⁸⁰

II. Dünya Savaşı yıllarına girildiğinde ise hem Kilise hem de Filipinler için yıkıcı bir dönem başlamıştır. 8 Aralık 1941 tarihinde Japon bombardıman uçakları Filipinler’e saldırmış ve Nisan 1942’ye gelindiğinde Filipinler tamamen Japonların eline geçmiştir.⁸¹ Bu dönemde Iglesia ni Cristo’nun çalışmaları da diğer tüm kiliselerin ki gibi derinden etkilenmiştir. Japonlar bu dönemde birçok mülkle birlikte Manalo ve kilisenin mal varlığına da el koymuşlardır. Bu dönemde Kilise hiçbir şekilde faaliyet gösterememiş ve herhangi bir büyüme kaydedememiştir. Kilise ve Felix Manalo’nun bu dönemdeki faaliyeti Japon işgaline karşı direniş hareketine yardım etmek olmuştur.⁸²

⁷⁶ Meimban, “A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914”, 105.

⁷⁷ Joseph J. Kavanagh, “The Voice of the Iglesia ni Cristo: 1951-1961”, *Philippine Studies* 9/4 (Ekim 1961), 651-652; Harper, “The Iglesia Ni Cristo: A Case Study”, 2.

⁷⁸ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 66 67.

⁷⁹ Harper, “Iglesia Ni Cristo: ‘Church of Christ’ in Tagalog”, 2.

⁸⁰ Meimban, “A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914”, 105.

⁸¹ Meimban, “A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914”, 105 106.

⁸² Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 26.

Japon işgal hükümeti tüm Protestan mezheplerin tek bir organizasyonda birleşmesini önermiş ancak Felix Manalo bu teklifi reddetmiştir. Bu dönem Kilise için artık kendini gizleme dönemi olarak da gösterilmektedir ki bu zor döneme rağmen Felix Manalo Kilise yönetimini sağlam tutmuş ve savaş bittiğinde tekrar kaldığı yerden ilerlemeye hazır vaziyette olmasını sağlamıştır. Ayrıca savaş dönemi diğer bir yönden kiliselerin yayılımı için belirli bir imkân da sağlamıştır ki Manila etrafından diğer bölgelere dağılmak zorunda kalan kiliseler savaştan sonra coğrafi olarak farklı bölgelere doğru yayılımlarını hızlandırmışlardır.⁸³

En nihayetinde otuz yılın sonunda Iglesia ni Cristo Manila'da işe başlayan ve mücadele eden küçük bir gruptan, Luzon'un çoğunu kaplayan, Visayan adalarına kadar giren güçlü bir Kiliseye dönüşmüştür.

1.1.2.4 Felix Manalo'nun Son Yılları ve Kilise

Filipinler'in Japon işgalinden kurtarılması, Komutan Douglas MacArthur (1880-1964) ve askerlerinin 19 Ekim 1944'te Leyte Adası'na yaptıkları çıkartma ile başlamıştır. On ay sonunda savaş sona ermiş ve hem Filipinler hem de kiliseler için yeniden yapılanma dönemine girmek için ortada herhangi bir engel kalmamıştır. Bir restorasyon dönemi olarak da görülebilecek bu dönemde hem Roma Katolik Kilisesi hem de çeşitli Protestan mezhepler, Filipinler'deki yoksul cemaatlerinin yeniden bir araya gelmelerine ve yıkılan binalarını yeniden inşa etmelerine yardımcı olmak için devasa yardım programları başlatmışlardır. Ama bu dönemde Iglesia ni Cristo ve Filipin Bağımsız Kilisesi'nin çok fazla maddi destek bulabildiği söylenemez.⁸⁴

İkinci Dünya Savaşı hem Kilise yöneticilerini hem de üyelerini derinden etkileyen her türlü zorluğa maruz bıraktı. Bununla beraber savaş yılları inananlar arasında kılık değiştirmiş bir nimet olarak yorumlanmıştır.⁸⁵ Bu dönemde Filipin Bağımsız Kilisesi'nin aksine Iglesia ni Cristo ruhsal anlamda parçalanmamış ve yardıma çok fazla ihtiyaç duymamıştır. Manalo, kilisesini sağlam tutmasını bilmiş ve kontrolü kesin bir şekilde eline almıştır. Iglesia ni Cristo artık en büyük gelişim

⁸³ *This Is The Iglesia ni Cristo 'Church Of Christ'*, 10; Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 68;

⁸⁴ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 69.

⁸⁵ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 107.

atağına ve bütün bir ülke çapında genişleme dönemine girmeye hazırdı. Elbette bu dönem sorunsuz olmayacaktı, çünkü hem Kilise içinde liderlik mücadeleleri hem de onun öğreti ve uygulamalarına karşı dışarıdan saldırılar olacaktı. Yine de Iglesia ni Cristo sorunların dikkatini dağıtmasına ve büyüme motivasyonunun kaybolmasına asla izin vermemiş ve üye sayısını muazzam bir şekilde artırmayı başarmıştır.⁸⁶

Savaş öncesi yıllarda Iglesia ni Cristo normalde yılda birden fazla yeni eyalete giremezken, 1947’de üç, 1948’de dört, 1949’da beş ve 1950’de sekiz yeni eyalette cemaatlerin kurulmasıyla genişlemede doruk noktaya ulaşmıştır. O zamana kadar Iglesia ni Cristo’nun tüm büyük illerde faaliyet gösterdiğini görmek önemlidir. Girilmemiş olan şehirlerin çoğu da ya güçlü kabile bağlarına sahipti ya da Müslümandı.⁸⁷

1950’ye yaklaşırken Iglesia ni Cristo’nun artık Kuzey Luzon’da girmediği eyalet kalmamış ve 1940’ların sonlarına doğru her büyük bölgede faaliyet gösteren, misyonunu sürdüren gerçek bir ulusal Kilise haline gelmiştir.⁸⁸ Bu dönem ayrıca ev kiliseleri ve bambu şapeller döneminin bittiği dönemdir. Iglesia ni Cristo bu dönemde iki yapılanma içine girmiştir. Birincisi ilk dönem şapellerin ahşap ve yarı beton binalar ile değiştirilmesi, ikincisi ise 1940’ların sonuna doğru başlayıp günümüze kadar sürecek olan, boyut ve tarz bakımından merkez ibadethaneye benzer gotik tarzda, etkileyici katedral ve şapellerin inşası olmuştur.⁸⁹ Örneğin 1948’de ilk beton şapelin Manila’da Washington Caddesi’nde inşa edilmesiyle ev kiliseleri ve bambu şapeller dönemi bitmiştir.⁹⁰ Bu yapılanma sürecinin en büyük eseri de hiç şüphesiz Felix Manalo’nun uzun yıllar merkezi bir şapel ve kişisel bir saray hayalini kurduğu Iglesia ni Cristo’ya iki milyon dolara mal olan San Juan’daki Riverside Kompleksi’nin inşa edilmesi olmuştur.⁹¹

Savaş sonrası dönemde Filipinler’de birçok kilise büyüme dönemine girmişti ama Iglesia ni Cristo tahminlerin çok ötesinde bir gelişim göstermişti. Iglesia ni Cristo bu dönemde artık Katolik olmayan kiliseler bazında cemaat ve

⁸⁶ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 107.

⁸⁷ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 72.

⁸⁸ Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 21.

⁸⁹ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 85-86.

⁹⁰ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 108.

⁹¹ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 85 86.

inanan sayıları bakımından liderliği üstleniyordu. 1948’de altmış bin üyesi olan Kilise 1960’lara yaklaşırken iki yüz bin taraftarı ile olağanüstü bir büyüme döneminin içerisine girmişti.⁹²

Diğer büyük kiliseler ile karşılaştırıldığında Iglesia ni Cristo, mezhep programlarında, okul ve eğitimlerinde, sağlık ve sosyal hizmetlerinde her zaman öne çıkan bir duruma gelmişti. Merkezi hale getirilmiş Kilisenin mali sistemi üye sayısı önemli ölçüde arttığı için giderek daha karlı hale gelmiş, girişilen büyük inşaat programları müntesiplerin morallerini yükseltmiş ve dikkatlerini inşa edilen yeni şapellere ve vaftiz evleriyle büyümeye çevirmişlerdir. Kendi ulusal dillerinde yayınlanan Pasugo dergileri bağımsızlığına yeni kavuşan Filipinlilerin dikkatini çekmede özellikle etkili bir araç haline gelmiştir. Tüm bu enstrümanlar Kilisenin büyümesinde bir fırsat olarak kullanılmıştır.⁹³

Kilisesi büyürken Felix Manalo’da yavaş yavaş yaşılanıyor ve yaşadığı sağlık sorunlarına bağlı olarak artık son yıllarının geldiğini hissediyordu. Artık Felix Manalo, Kilisenin geleceğini planlamaya başlamıştı ve bu plan doğrultusunda, Iglesia ni Cristo’nun liderliği için oğlu Erano Manalo’yu (1925-2009) hazırlamıştı. Bu doğrultuda 1953 senesi ocak ayında Kilisenin üst düzey yönetici ve yetkilileriyle yapılan toplantıda oğul Manalo halef olarak seçilmiştir. Böylece Erano artık gelecek yıllarda Kilisede daha fazla sorumluluk almaya başlamıştır.⁹⁴

Artan sağlık problemlerinden dolayı 1955’de Felix Manalo tedavi görmek için ABD’ye gitmiştir. *Iglesia ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics* adlı kitabın yazarı ve Kilise tarihçisi olan ve araştırmamızda kaynak olarak da kullandığımız Arthur Leonard Tuggy, 1961’de onu gördüğünde hareketlerinde yaşlılığını hissettirdiğini ama hala güçlü ve etkileyici sesiyle iyi bir vaiz olduğunu ifade etmiştir.⁹⁵

O, son yıllarına doğru 1963’de Kilisenin büyük zaferine şahitlik ediyordu. Felix Manalo’nun 49 yıl boyunca yönettiği INC, 1.250 şapel, 35 katedral ve 270 bin üyeye sahipti.⁹⁶ Kilisenin ellinci yıl kutlamalarına sadece dört ay kalmıştı ki

⁹² Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 87.

⁹³ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 87-89.

⁹⁴ Harper, "Iglesia Ni Cristo: 'Church of Christ' in Tagalog", 2.

⁹⁵ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 90.

⁹⁶ Sanders, "An Appraisal Of The Iglesia Ni Cristo", 350.

Felix Manalo 12 Nisan 1963'te 77 yaşında ölmüştür.⁹⁷ Ölümünden iki hafta sonra naaşı önce San Juan'daki şapelde, sonra memleketi olan Taguig'de ve sonra San Francisco del Monte'deki tapınakta kalmıştır. Binlerce kişi bu büyük dini lideri görebilmek için meydanları doldurmuş ve onun cenaze törenine iki milyon kişinin katıldığı belirtilmiştir. Beş saat süren cenaze törenleri sırasında üyelerin ağladıkları, feryat figan ettikleri hatta bayıldıkları görülmüştür. Iglesia ni Cristo Kilisesinin kurucusu olan ve sağlığında müntesiplerinin büyük teveccühünü kazanan Felix Manalo artık yoktu ve Kilise'de halefi Erano de Guzman Manalo devri başlamıştı.⁹⁸

1.1.3 Iglesia ni Cristo'nun Tarihsel Gelişimi ve Değişimi

1.1.3.1 Erano Manalo ve Kilisenin Yükselişi

Erano de Guzman Manalo (Ka Erdy), 12 Ocak 1925'te Felix ve Honorata Manalo'nun beşinci çocuğu ve üçüncü oğlu olarak dünyaya gelmiştir. O, ilk, orta ve lise öğrenimini Rizal'deki St. John's Academy'de almış ve sonrasında yüksek öğretime hukuk alanında devam etmiştir.⁹⁹ Ancak Kilisede görev alabilmek için eğitim hayatını bırakıp Kilise genel saymanı ve Pasugo dergisinin tiraj müdürü olmuştur.¹⁰⁰ Felix Manalo'nun 1950'ler de sağlık problemleri yaşamasının üzerine Ocak 1953'te Kilisenin kurucusu ve lideri olan babasının halefi seçilmesiyle Kilisedeki liderlik görevi kısmen de olsa başlamıştır.¹⁰¹ Bundan iki sene sonra Ocak 1955'te ise Erano Manalo, San Juan Riverside Şapeli'nde Cristina Villanueva ile evlenmiş ve bu evlilikten aralarında Eduardo Manalo'nun (1955-) da bulunduğu altı çocuğu olmuştur.¹⁰²

Halef olarak seçildiği sırada, Erano'nun Kilisede on yıllık misyonerlik ve idari yönetim deneyimi vardı. 28 yaşında ise yoğun ve kapsamlı eğitimine San Juan Merkez Ofisi'nde başlamış, günlük idari tasarrufları her daim babası Felix Manalo ile paylaşılmıştır. Bunun yanında Kilisede babası Manalo'nun yönettiği ibadetlerde de çeşitli görevlerde bulunmuştur. 12 Nisan 1963'te Felix Manalo'nun ölümüyle

⁹⁷ Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 576.

⁹⁸ Sanders, "An Appraisal Of The Iglesia Ni Cristo", 356.

⁹⁹ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 91 92.

¹⁰⁰ Tipon, *The Power And The Glory The Cult Of Manalo*, 85.

¹⁰¹ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 108-109.

¹⁰² Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 91 92.

beraber oğlu Erano'nun Kilisedeki liderliği bilfiil başlamıştır.¹⁰³ Felix Manalo'nun ölümü sonrasında bu yeni Kilisenin etkinliğinde bir düşüşün başlayacağı ve en nihayetinde de çökeceği tahmin edilmiştir. Bu görüşte olanlara göre, Kilisenin popüleritesi esas olarak Felix Manalo'nun karizması ve liderliğinden kaynaklanıyordu.¹⁰⁴ Kilisenin manevi lideri rolünü üstlendikten bir ay sonra genç Manalo, ülke çapında cemaatleri ziyaret etmeye başlamış ve ziyaret ettiği her yerde ibadet hizmetleri yanında kitlesel dini toplantılar düzenlemiştir. Eğitimli ve iyi bir hatip olan ayrıca ülkenin seçkin üst sınıf bireyleri arasında rahatlıkla hareket alanı bulabilen Erano Manalo, ziyaretleri esnasında ise her zaman sıcak ve saygıyla karşılanan bir lider olmuştur.¹⁰⁵ Kilisenin düşüş ve çöküşünün ön görüldüğü bu dönemde Erano Manalo Kilisenin kazanımlarını daha da pekiştirmiş, alan ve taraftar kazanmaya devam eden Kilise, dünyanın her tarafına yayılma eğiliminde olmuştur.

Üyelerini gün geçtikçe artıran Iglesia ni Cristo siyasi alanda da ülkede söz sahibi olmaya ve büyük bir güç elde etmeye başlamıştır.¹⁰⁶ Siyasi arenada Iglesia ni Cristo'nun gücü herhangi bir Filipin seçim veya referandumunda hesaba katılır nitelikteydi. Özellikle Kilisenin Kutsal Kitap'a dayandığı ve tüm üyelerinin uyması konusunda ısrarcı olduğu blok oylama uygulaması yıllar boyunca Kilisenin siyasetçiler ve hükümet yetkilileri ile olan ilişkilerinde büyük kazançlar elde etmesine sebep olmuştur.¹⁰⁷ Blok oy kullanımından dolayı politikacılar tarafından Kiliseye yapılan maddi yardımlardan bahsedilmektedir.¹⁰⁸

Erano'nun göreve başlamasından hemen sonra Iglesia ni Cristo Amerika Birleşik Devletleri'nde San Francisco cemaatini kurmuş, ardından 1971'de İngiltere'ye 1973'de ise Kanada'ya ulaşmıştır. Genişlemeye devam eden Kilise daha sonra 1978'de Güney Afrika'da, 1994'te Roma'da, 1996'da Kudüs'te, 1997'de Atina'da cemaatler kurmuştur. Böylece Iglesia ni Cristo bu tarihlere kadar neredeyse 100'ü aşkın ülkede faaliyet göstermiş, 543 cemaat ve misyon kurmuştur.¹⁰⁹ Nitekim denizaşırı bu misyonlarda Kilise, dünya çapında daha fazla

¹⁰³ Sanders, "An Appraisal Of The Iglesia Ni Cristo", 350.

¹⁰⁴ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 111.

¹⁰⁵ Sanders, "An Appraisal Of The Iglesia Ni Cristo", 362.

¹⁰⁶ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 61 65.

¹⁰⁷ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 13.

¹⁰⁸ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 86.

¹⁰⁹ Isaias T. Samson Jr, "100 Years of God's Blessings to Church of Christ", *Pasugo God's Message Special Issue* (Temmuz 2014), 11.

ulus, ırk ve dile nüfuz etmiş, insanların sadece manevi olarak değil, maddi olarak da sosyal ve insani refahına katkıda bulunmuştur.¹¹⁰

1968'den itibaren var olan deniz aşırı yayılma gayreti küresel boyutlarda kendini göstermeye başlamış, 1994'ten sonra Iglesia ni Cristo yabancı misyonları, altı kıtaya ulaşmış ve böylece çeyrek asır içinde kültürler ve ırklar arası bir kilise birliği oluşmuştur. Misyonerlerin uluslararası Evanjelik görevlere gönderilmesi, New Era Üniversitesi Evanjelik Vaizlik Koleji (College of Evangelical Ministry) kadrolarından gerçekleştirilmiştir. Böylece Kilise, dünyanın çeşitli ülkelerine misyonerler yetiştirmiştir.¹¹¹

Erano Manalo döneminde Kilise, bir taraftan tüm dünyaya yayılma eğilimi gösterirken diğer taraftan teknoloji ve yapısal anlamda da gelişmeyi ihmal etmemiştir. Kilise tarafından 1969'da bir radyo istasyonu kurulup işletilmeye başlanırken ilk televizyon programı ise 1983'de yayınlanmıştır.¹¹² Yapısal anlamda ise giderek artan üyeliğe hizmet etmek için periyodik kurumsal değişikliklere ihtiyaç duyan Iglesia ni Cristo, yönetim organizasyonunu güçlendirmek ve tek bir merkezde toplamak adına 1971'de Iglesia ni Cristo merkez ofis binasını Quezon City'de inşa etmiş, 13 yıl sonra ise 7.000 bin kişilik Merkez Tapınağı komplekse eklemiştir.¹¹³ Kompleks aynı zamanda bugün yüksek eğitim kurumu olan New Era Üniversitesi'ni de içermektedir.¹¹⁴

Erano Manalo döneminde altın çağını yaşayan Iglesia ni Cristo, 1963 ile 1989 yılları arasında, yirmi altı senede her sene ortalama 45 yeni kilise kurmuştur. 1989'dan sonra ise bu sayı yıllık 75 kiliseye kadar çıkarılmıştır.¹¹⁵ Sadece kilise sayısı değil üye sayısındaki büyüme de göze çarpmaktadır. Erano Manalo yaklaşık 270 bin müntesip ile devraldığı Iglesia ni Cristo'yu on yıl sonunda yurt dışı seyahatleri ve ülke çapında yeni cemaatler kurulmasıyla, 470 bine çıkartarak büyük bir başarı göstermiştir. Yıllar geçtikte büyüyen Kilise 1990'da müntesip sayısını 1 milyon 400 bine çıkarmıştır. 2000'lerden sonra ise 2 milyonun üzerindeki inanani

¹¹⁰ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 122.

¹¹¹ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 126.

¹¹² Iglesia ni Cristo (INC), "Evangelism" (Erişim 15 Mart 2021).

¹¹³ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 114.

¹¹⁴ Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 577.

¹¹⁵ Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 580-582.

ve 50'yi aşkın bölgedeki faaliyetleriyle artık dünya çapında büyük bir harekete dönüşmüştür.¹¹⁶

Iglesia ni Cristo, yani Mesih Kilisesi'nin sürekli gelişimini garanti altına almak için beş binden fazla yeni vaiz ve Evanjelik görevliyi insanları Kiliseye yönlendirmek için görevlendirmiştir. Başka bir ifadeyle Erano Manalo geniş çapta yayılmış bir üyelik için ilham verici dini rehberlik sunarken, Iglesia ni Cristo'nun gelecekteki genişlemesini hem yurtiçinde hem de yurtdışında etkili bir şekilde destekleyecek bir idare sistemi ve eğitim altyapısı inşa etmeye çalışmıştır.¹¹⁷

Babası gibi Erano Manalo da yaşlılığı süresince Kiliseyi yönetirken bir yandan da gelecek kilise liderini yetiştirme çabası içine girmiştir. Bu amaçla oğlu Eduardo Villanueva Manalo on yıldan fazla bir süre Kiliseye başkan yardımcısı olarak hizmet etmiş ve kendisinin halefi olarak görev yapmıştır. Erano Manalo'nun 31 Ağustos 2009'da ölümüyle beraber ise Eduardo Manalo artık Kilisenin yeni lideri olmuştur.¹¹⁸ Erano Manalo 2009'da vefat ettiğinde 4353 yerel cemaat, 1000 yurtdışı cemaati ve satın alınan ya da inşa edilen 4880 şapel ile gelecek liderleri için büyük bir miras bırakmış ve Mesih'in Kilisesi dünyada büyük bir hareket haline gelmişti.¹¹⁹

1.1.3.2 Eduardo Manalo ve Günümüzde Kilise

Eduardo Villanueva Manalo, 31 Ekim 1955'te Erano ve Christina Manalo çiftinin en büyük oğlu ve Kilise kurucusu Felix Manalo'nun torunu olarak Quezon City'de dünyaya gelmiştir. Ona Eduardo ismini “kilisenin vasisi” anlamında bir gün Kilisenin lideri olarak görme temennisiyle büyük babası Felix Manalo vermiştir. Doğumundan itibaren Eduardo büyükanne ve babasına yakından bağlı olmuş ve ilk dini eğitimini onlardan almıştır. Felix Manalo onu Tanrı'ya ibadet ve dua etme

¹¹⁶ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 27.

¹¹⁷ Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 578.

¹¹⁸ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 31.

¹¹⁹ Jayeel Serrano Cornelio, "Religion and Civic Engagement: The Case of Iglesia ni Cristo in The Philippines", *Religion, State and Society* 45/1 (Ocak 2017), 26.

konusunda yönlendirmiş ayrıca ölümünden bir sene önce birkaç tanığın da şahitliğinde ellerini başına koyup kutsamıştır.¹²⁰

Eduardo Manalo, eğitimine Jose Rizal Koleji'nde başlamış Lise döneminde ise Quezon City'deki Jose Abad Santos Memorial Okulu'nda okumuştur. Üniversite eğitimini Filipinler Üniversitesi'nde felsefe alanında yapmıştır. Bir yandan üniversitede lisans eğitimini alırken, diğer yandan Kilise çalışmalarını New Era Üniversitesi Evanjelik Vaizlik Koleji'nde sürdürmüştür.¹²¹

Kilisede 1974'de ilk defa görev almaya başlayan genç Eduardo, 7 Mayıs 1994 tarihinde Kilise başkan yardımcısı olarak görevine devam etmiş ve babasının ölümüne kadar bu görevi on beş sene boyunca sürdürmüştür.¹²²

Erano Manalo'nun görevi 31 Ağustos 2009'da ölümüyle sona erdiğinde yerine oğlu Eduardo Villanueva Manalo Kilisenin başkanı olarak göreve başlamıştır. Eduardo, Afrika, Avusturalya ve Güney Amerika'yı ziyaret eden, ayrıca Filipinler dışında yöneticiler görevlendirip yönetim işini diğer bölgelere de taşıyan ilk Kilise başkanı olur. Onun görevi süresince Iglesia ni Cristo 10 yılda 220 yerel cemaat daha edinmiş ve Kilisenin sahip olduğu 55 dini bölge 65'e çıkarılmıştır.¹²³ Filipinler genelinde gerçekleştiren son 2015 sayımına göre Iglesia ni Cristo'nun sadece Filipinler'de 2.664.498 taraftarı olduğu kayıt altına alınmıştır.¹²⁴ Yurtdışı taraftarları ile bu sayının 3 milyonun üzerine çıktığı varsayılabilir ki bu da Kilisenin geldiğimiz son yıllarda Evanjelik çalışmalar yanında ve kitlelerin gönlünü Kiliseye ısındıracak sosyal yardım projelerinde ne kadar başarılı olduğunu gözler önüne sermektedir.

17 idari alt yapı projesiyle göreve başlayan Eduardo Manalo, 10 senede bütün projelerini hayata geçirmeye muvaffak olmuştur. Gerçekleştirdiği en büyük projesi ise Iglesia ni Cristo'nun 100. yılına özel olarak yaptırdığı 55.000 kişilik kapasitesi ile Filipin Arena Stadyumu olmuştur. 21 Temmuz 2014'te açılışı yapılan Kiliseye ait bu stadyum Guinness Rekorlar Kitabı'na da giren, dünyanın en büyük çok amaçlı kullanabilen kapalı tiyatrosudur.¹²⁵ 100. Yıl kutlamaları için merkez

¹²⁰ Adriel O. Meimban, "Trained and Molded For The Divine Task", *Pasugo God's Message* 67/10 (Ekim 2015), 8; Villan-Castro, "The Life and Mission of Brother Felix Y. Manalo God's Messenger In These Last Days", 11.

¹²¹ Meimban, "Trained and Molded For The Divine Task", 8-9.

¹²² Meimban, "Trained and Molded For The Divine Task", 9.

¹²³ Iglesia ni Cristo (INC), "Edification" (Erişim 15 Nisan 2021).

¹²⁴ Philippine Statistics Authority (PSA), *2018 Philippine Statistical Yearbook* (Ekim 2018), 1/24.

¹²⁵ Cornelio, "Religion and Civic Engagement: The Case of Iglesia ni Cristo in The Philippines", 25.

olarak kullanılan stadyumda yapılan gösterilere 52.000 inanan katılmış ve bu gösteriler dünyanın farklı bölgelerinde bulunan diğer 1.180 ibadet mekânında naklen yayınlanmıştır.¹²⁶

100. Yıla özel olarak yapılan kutlamaların haricinde kitap, dergi ve broşür gibi birçok tanıtım eseri de yayınlanmış ve dünya çapında Kilise hakkında tanıtımlar artırılmıştır. Bu tanıtımlardan en büyüğü de hiç şüphesiz 2015’de Viva Film aracılığıyla prömiyeri yapılan ve INC’nin kökeninin anlatıldığı, Kilise kurucusu Felix Manalo’nun hayatını konu alan filmidir.¹²⁷

Alt yapı ve tanıtım projelerinin yanı sıra bu döneme, yapılan sosyal yardımlar da damga vurmuştur. Özellikle Filipinler’i de vuran ve dünyanın en büyük tayfunlarından biri olan Haiyan Tayfunu’nda hayatta kalanlara Iglesia ni Cristo tarafından büyük yardımlar yapılmış, mağdurların ihtiyaçlarına cevap vermek için yeniden yerleşim ve iâşe-ibate projeleri planlanmıştır.¹²⁸ Iglesia ni Cristo tarafından yapılan bu yardım kampanyası dünyada büyük yankı uyandırmış ve dolaylı yoldan insanlarda Iglesia ni Cristo merakını tetiklemiştir.

Günümüzde Eduardo Manalo Iglesia ni Cristo’nun başkanlığını yürütmeye devam etmektedir. Kilise bugün itibari ile çoğunluğu Filipinler’de olmak kaydıyla dünyanın birçok coğrafyasında yaklaşık yüz elliden fazla ülkede, 7 bin cemaat ve 3 milyonun üzerinde ki inananı ile misyonunu sürdürmektedir.¹²⁹

Bugün Iglesia ni Cristo’nun faaliyet gösterdiği yüzü aşkın ülkeden biride Türkiye’dir. Mesih’in Kilisesi İstanbul’da görevlendirdiği Evanjelik görevli ve vaizleriyle çalışmalarına devam etmektedir. Mylene R. Cundangan ve Elenita Riano Iglesia ni Cristo’nun Türkiye temsilcileri olarak ülkemizde faaliyet sürdürmektedir.¹³⁰

¹²⁶ Wikipedia, “Iglesia ni Cristo” (Erişim 21 Şubat 2021).

¹²⁷ Joel Lamangan, *Felix Manalo*, (Film, 2015), 00.00.01-02.56.26.

¹²⁸ Dennis C. Lovendino, “Why Do Iglesia ni Cristo Members Give Monetary Offerings”, *Pasugo God’s Message* 70/6 (Haziran 2018), 3.

¹²⁹ Dennis C. Lovendino, “A Decaded of God-Inspired Leadership”, *Pasugo God’s Message* 71/9 (Eylül 2019), 12-13.

¹³⁰ Iglesia ni Cristo (INC), “INC Directory, Istanbul, Turkey District of Mediterranean” (Erişim 25 Aralık 2021).

1.2 Iglesia ni Cristo ve Diğer Hristiyan Gruplar

Dünya üzerinde İncil'in öğretilerine inanan ve kendini Rab İsa Mesih'in yolunda olarak gören onlarca kilise ve yaklaşık iki milyar Hristiyan mevcuttur. Hristiyan olduğunu iddia eden tüm bu kilise ve görüşler, kuruluşlarını Mesih ya da onun Havarilerinden birine dayandırmaktadırlar. Halbuki dünya üzerinde farklılık gösteren pek çok mezhep vardır ve bunların doktrinlerinin çoğu da birbiriyle tezat teşkil etmektedir. Peki bu kiliselerden hangisi gerçekten Mesih ya da Havarileri tarafından kurulmuş ve onların inanç sistemlerini kabul eden kilisedir. Yoksa Mesih'in getirdiği inanç yeryüzünden tamamen silinmiş midir? Kiliselerin bu konudaki görüşleri nedir ve birbirlerine bakışları nasıldır?

Bağımsız Kiliseler de dahil olmak üzere tüm kiliseler içinde büyüdüğüleri kültürel ortamı yansıtır. Ayrıca kurucularının kişiliklerinden ve üzerine inşa edildikleri temel ilkelerden etkilenirler. Bütün bu faktörler kiliselerin benzer olduğu kadar, birbirlerinden farklılık göstermesine de yol açar.

Iglesia ni Cristo, birçok yönden benzersizdir. Diğer kiliseler göz önüne alındığında Iglesia ni Cristo'nun kendine ait bir karakteri olduğu söylenebilir. Bunun sonucunda ise Iglesia ni Cristo'nun diğer kiliselerle fikir çatışmaları yaşaması kaçınılmaz olmuştur. Öte yandan, Katolik ve Protestan savunucular, kendi inançlarını savunmak amacıyla Iglesia ni Cristo öğretileri hakkında yazmışlar ve bunu yaparak onun öğretilerini çürütmeye çalışmışlardır. Bu diyalog aslında çeşitli medya organları aracılığıyla kahramanların birbirlerini düşürmek için çok çabaladıkları bir savaş olarak karşımıza çıkmaktadır.¹³¹

1.2.1 Iglesia ni Cristo'nun Diğer Hristiyanlara Bakışı

Kurulduğu ortamda zaten var olan, kalıplaşmış düşüncelerle çatışma halinde olmayan bir fikir, görüş veya kilisenin büyümesi beklenemez. Iglesia ni Cristo'nun yayılmacı politikası ve çok agresif hatta kavgacı duruşu gerçeği göz önüne alındığında ise onun diğer kiliselerle yoğun çatışmalar halinde olması kaçınılmaz olmuştur.¹³² Tüm tarihi boyunca Iglesia ni Cristo, mesajını Filipin halkının

¹³¹ Fernando G. Elesterio, "The Ecclesiology of the Iglesia ni Cristo", *DLSU Dialogue: An Interdisciplinary Journal for Cultural Studies* 7/15 (1971), 64.

¹³² Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 79-80.

dikkatine sunmak için diğer kiliselerle tartışmayı bir araç olarak kullanmaya çalışmıştır.¹³³ Onların sapkın olduğu iddiasında bulunurken, kendisini doğru inanç üzerindeki tek gerçek ve Mesih'in kurduğu orijinal kilise olarak ilan etmiştir.¹³⁴

Iglesia ni Cristo'nun birincil hedefinde her zaman Roma Katolik Kilisesi olmuştur. Katolik inançlara yapılan saldırılar çok sert olmuştur ancak Katolikler de bu fikir çatışmalarına aynı şekilde karşılık vermişlerdir.¹³⁵ Birincil hedefin Katolik Kilisesi olmasının sebebi, Filipinler'in yüzde 92'sinin Katolik inanca sahip olması olduğu söylenebilir. Öte yandan kurucu Felix Manalo da Katolik öğretilere bağlı olarak büyümüştü ancak Iglesia ni Cristo öğretilerinin Katolik Kilisesi'nin doktrinlerine saldırı yapılmaksızın halka sunulması da imkânsız olacaktı.¹³⁶

Iglesia ni Cristo, Katolikler tarafından ortaya konan Tanrı, Mesih ve teslis doktrinine karşı çıkmakla beraber, ikonlara tapınma¹³⁷, araf, günah itirafı, Evharistiya (Katoliklerdeki tarzıyla¹³⁸), Papa'nın yanılmazlığı ve azizlerin inançtaki yeri gibi birçok öğretiyi de açık bir dille reddetmiştir.¹³⁹ Iglesia ni Cristo Filipinler'de kötülüklerin kaynağı olarak gördüğü tüm kumarhane, bar, gece kulüpleri ve genelevlerin Katoliklerin himayesinde olduğunu iddia etmiş ve onları şeytanın öğrencileri olarak tanımlamıştır.¹⁴⁰ Onlara, kutsal kitapta sahte peygamberlerden bahsedilen bir pasajda geçtiği üzere, “kuzu postuna girerek yaklaşan yırtıcı kurtlar”¹⁴¹ yakıştırmasını yapmıştır.¹⁴² Iglesia ni Cristo aslında Roma Katolik Kilisesi'nin Aziz Pavlus tarafından kurulduğunu ve bu durum Mesih'ten büyük bir irtidatı teşkil ettiğini ifade etmiştir. Mesih'in Kilisesi'nin ortadan kayboluşu ise Roma Katolik Kilisesi'nin sahte öğretilerle yükselişiyle

¹³³ Edward K. Watson, *The Iglesia Ni Cristo Under a Microscope: Helping INC Members Keep More of Their Money, Survive Shunning, and Discover the Truth About Their Church and God* (United States of America: Brainy Books, 2019), 6.

¹³⁴ Cornelio, “Religion and Civic Engagement: The Case of Iglesia ni Cristo in The Philippines”, 25.

¹³⁵ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 80.

¹³⁶ Elesterio, “The Ecclesiology of the Iglesia ni Kristo”, 64.

¹³⁷ Kilise, Katoliklerin ikonlara tapınmadığını, sadece ibadet esnasında maneviyatın artırılması için kullanıldığını söylemelerini kabul etmez. İkonların önünde diz çökmenin onlara tapınıldığının kanıtı olduğunu söyler.

¹³⁸ Louis La Ravoire Morrow, *My Catholic Faith: A Manual Of Religion* (Kenosha: My Mission House, 1963), 276-277.

¹³⁹ Erano G. Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)* (Quezon City: Iglesia ni Cristo, 1998), 24-32.

¹⁴⁰ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 80.

¹⁴¹ Mat.7:15.

¹⁴² Elesterio, “The Ecclesiology of the Iglesia ni Kristo”, 70.

olmuştur. Ancak insanlık için Mesih Kilisesi'nin bir süre sonra yeniden ortaya çıkacağı ön görülmüştü ve işte bu kehanet Iglesia ni Cristo ile gerçekleşmişti.¹⁴³

Katolikler kadar olmasa da Filipinler'de Protestan mezheplerin varlığı ve bıraktıkları etkiler de söz konusudur. Şeytanın ta kendisi olarak tanımlanan Katoliklerden reformasyon sürecinde kopan ve Lutheryanizm, Presbiteryanizm, Anglikanizm ve Anabaptist olarak dört ana koldan oluşan çeşitli Protestan mezhep uygulamaları da Iglesia ni Cristo tarafından reddedilmiştir.¹⁴⁴ Ayrıca Iglesia ni Cristo Evanjelik bir yapıda olmasına karşın diğer Evanjelik misyonerlere karşı dikkatli olunmasını vurgulamıştır. Kiliseye göre günümüzde Tanrı sözlerini anlattığını iddia eden vaizlerin sayısında büyük bir artış vardır, ancak gerçekten Tanrı'nın sözlerini insanlara aktaran yalnızca Mesih'in Kilisesi'dir. Iglesia ni Cristo kendi hakimiyet alanlarına misyonerlerin girmesine hiçbir şekilde müsaade etmemiş, girmeye çalışanları ise sert bir şekilde uyarmış hatta tehdit etmiştir.¹⁴⁵

Iglesia ni Cristo'ya göre bir kişiye dini liderlik yetkisini Tanrı'dan başka hiç kimse veremez. Bir insanın ataması ile göreve gelenler ancak doğru yoldan sapmış kimselerdir. Günümüzde de Tanrı tarafından bu yetkiyi almamış sözde dini liderler bir rol model olarak insanlara hizmet etmek yerine, birçok sapık ve dini kötü gösteren eylemlerde bulunmaktadır.¹⁴⁶

Iglesia ni Cristo kendi kilisesi dışında kalan tüm inançların yanlış olduğu belirtmiştir. Tanrı'nın tek bir emrine bile itaat edilmemesi irtidatı getirir.¹⁴⁷ Bu yüzden yanlış çizgide giden Katolik, Protestan ve Iglesia ni Cristo haricinde kalan tüm inançların günlük hayatın bir parçası olabilecek bütün batıl inançları reddedilmelidir.¹⁴⁸ Kurtuluşa ermek isteyen bir kişiye Kilisenin tavsiyesi, Iglesia ni Cristo haricinde kalan kiliselerin Mesih inançlarının reddedilmesi, Mesih'e gerçek inananların bulunduğu Iglesia ni Cristo organizasyonuna katılım sağlanması ve yönetimin kararlarına tabi olunmasıdır.¹⁴⁹

¹⁴³ Kavanagh, "The Iglesia ni Cristo", 31.

¹⁴⁴ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 33-38.

¹⁴⁵ Harper, "The Iglesia Ni Cristo And Evangelical Christianity", 103-104.

¹⁴⁶ Richard J. Rodas, "Leadership By Divine Guidance", *Pasugo God's Message* 63/10 (Ekim 2011), 1.

¹⁴⁷ Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 575.

¹⁴⁸ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 33-38.

¹⁴⁹ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 47.

1.2.2 Diğer Hristiyan Grupların Iglesia ni Cristo'ya Bakışı

Iglesia ni Cristo'nun ateşli ve tartışmacı yapısına karşın diğer Hristiyan mezhepler de Iglesia ni Cristo'yu eleştirmekten geri durmamışlardır. Özellikle Felix Manalo'nun Tanrı'nın son elçisi olduğuna dair inanç eleştirilerek İncil'de buna dair bir kehanetin olmadığını ileri sürmüşlerdir. Iglesia ni Cristo inançları Kutsal Kitap temelli olmayıp Felix Manalo'nun kendisinden sadır olan doktrinler olarak batıl kabul edilmiştir. Felix Manalo Hristiyan misyonerler nezdinde Tanrı tarafından çağrıldığı konusunda kendini kandıran ve Tanrı'ya isyan eden bir şeytan olarak kabul edilmiştir. Onlara göre İncil temelli birçok Hristiyan inancı reddedilerek Kutsal Kitaba dayanmayan birçok batıl inanç kabul edilmekte ve küfre düşülmektedir. “Ben söylüyorum, o halde siz de inanın ve dediklerimi yapın” tarzında Felix Manalo tarafından ortaya konulmuş bu inanç en basit tabirle rahatsız edicidir.¹⁵⁰

Evanjelik ve Iglesia ni Cristo karşıtı araştırmacı yazarlar tarafından yazılan eserlerde Iglesia ni Cristo'nun üç tutumu zararlı olarak tasvir edilmektedir. İlk olarak Iglesia ni Cristo tarafından sunulan mesaj her zaman doktrinel veya bilgi odaklıdır. İkincisi mesaj hasmane bir tutumla kendisi harici tüm kilise ve görüşlere saldırılarak verilmektedir üçüncü ve sonuncusu ise bunlar yapılırken mesajın muhataplarına eşit davranılmamaktadır.¹⁵¹

Genellikle diğer dini kurumlarla ilişkilendirilen araştırmacılar bu fırsatçı kültürün köklü Hristiyan kiliselerine yönelik saldırgan tutumu karşısında rahatsızlık duymaktadırlar. Bir zamanlar sadık Katoliklerin ve Protestanların Iglesia ni Cristo'ya sürekli olarak kaybedilmesinden üzüntü duyulmakla beraber bu din değiştirenleri genel olarak “olgunlaşmamış”, “cahil”, “saf” veya “fakir” olarak tasvir etmektedirler.¹⁵²

¹⁵⁰ Harper, “The Iglesia Ni Cristo And Evangelical Christianity”, 111.

¹⁵¹ Harper, “The Iglesia Ni Cristo and Evangelical Christianity”, 112.

¹⁵² Reed, “The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System”, 573-574.

İKİNCİ BÖLÜM

2. IGLESIA NI CRISTO'DA İNANÇ, ÖĞRETİ, İBADET VE UYGULAMALAR

Hristiyan inancının temeli İncillerdeki öğretilere dayanmaktadır. Ancak Iglesia ni Cristo İncilleri yorumlamada diğer kiliselerden daha doğru çizgide olduğunu iddia etmiş ve diğer öğretilerin Kutsal Kitabı yorumlamadaki bariz hatalarından bahsetmiştir. Bu bakımdan Iglesia ni Cristo birçok öğretiyi reddederken kendisi de diğer kiliseler tarafından birçok açıdan kabul edilmemektedir.

Iglesia ni Cristo'nun öğretileri 1940'lardan beri Kilise tarafından yayınlanan eserlere dayanmaktadır. Bu konudaki en öncelikli kaynak Erano Manalo tarafından yöneticilere doktrinel dersler vermek için yazılan ve halka dağıtılmayan "Mga Leksiyong Ministeryal" (Vaizler İçin Doktrinel Dersler) adında bir dizidir. Bu yayınlar Iglesia ni Cristo üyesi olmak isteyenlere grubun inançları hakkında bilgi vermek için yirmi dört haftalık bir doktrin dersi planını içermektedir. Kilise tarafından basımı yapılan Pasugo God's Message dergileri de aylık olarak yayınlanan ve Kilisenin öğretisinin anlatıldığı eserler olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁵³

2.1 İnanç

Iglesia ni Cristo Üniteryen bir inanç yapısına sahip olmakla beraber Evanjelik karakter sergileyen bir mezheptir.¹⁵⁴ Tanrı Kiliseye göre tarihin ilk devirlerinden beri kendi halkını kendisine ibadet etsinler diye seçmiş ve onları diğer halklardan ayırmıştır. Tanrının ilk seçtiği topluluk Nuh'un, İbrahim'in ve Musa'nın halkı olan İsrailoğullarıydı. Ancak İsrailoğulları Tanrı'ya sadık kalmayıp antlaşmalarını bozdu. İsrail'in yıkılmasından sonra ise onların yerini Mesih ve havarileri aldı. İlk yüzyılda Mesih'in öğretisi havarilerin ölümüyle beraber tamamen ortadan kalktı. Onun tarafından kurulan bu gerçek kilise sapkın inançlara

¹⁵³ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 35.

¹⁵⁴ Cornelio, "Religion and Civic Engagement: The Case of Iglesia ni Cristo in The Philippines", 28.

düştü ve doğru yoldan ayrıldı. Geldiğimiz bu son yüzyıllarda ise Tanrı, insanoğlunu kilisenin gerçek öğretisine kavuşturmak için Uzak Doğu’da bir elçiyi; Felix Manalo’yu görevlendirerek dünyaya gönderdi. Tanrı’nın bu elçisinin görevi ise saf ve gerçek İncili vaaz ederek Tanrı’nın kaybolmuş olan gerçek kilisesini tekrar kurmak ve doğru inancı insanlar arasında yaymaktı.¹⁵⁵

2.1.1 Tanrı Anlayışı ve Teslis

Hemen hemen tüm dinlerin amacı Tanrı’ya ibadet ve hizmet etmektir. Ama insanın inanması gereken Tanrı kimdir? Bugün ibadet edilen Tanrılar arasında kim gerçek Tanrı’dır? Diğer dinler bir yana, Kutsal Kitap’a göre hizmet edilmesi gereken Tanrı’nın durumu nedir?

Iglesia ni Cristo öğretisinde Tanrı hakkında bu soruların cevabı, Katolik öğretisinden farklılık gösterir. Kutsal Kitap’a göre “Tanrı bir ruhtur”.¹⁵⁶ Peki, Tanrı’nın bir ruh olması ne anlama gelir? İncil’de bir ruhun ancak “etsiz ve kemiksiz”¹⁵⁷ olabileceği konusunda İsa Mesih’in havarilere bir anlatısı bulunmaktadır. Ayrıca Pavlus, Tanrı’yı “görünmez”¹⁵⁸ olarak nitelendirmiştir. Bu noktada Iglesia ni Cristo Katolik öğretisine karşı ilk saldırısını yapar. Eğer Tanrı bir ruh ve görünmüyorsa o zaman herhangi bir imge kullanılarak O’na tapılamaz.¹⁵⁹

Iglesia ni Cristo daha sonra enkarnasyona karşı ilk argümanını ileri sürer. Tanrı bir ruh ise insan olmayı kabul eder mi? Mukaddes Kitap’ta bununla ilgili Tanrı şöyle söylemiştir; “Ben Tanrı’yım, insan değil”.¹⁶⁰ Ardından bu nokta, Tevrat’ta Tanrı’nın “insanın Tanrı olmasına izin vermeyeceğini”¹⁶¹ söylemesine işaret edilerek daha da güçlendirilir.¹⁶²

Iglesia ni Cristo fiziksel evrenin tesadüfen veya doğanın kör işlemesiyle var olabileceği şeklindeki evrimsel düşünceye de karşı çıkar. Kutsal Kitapta verilen “Her evin bir mimarı olduğu”¹⁶³ örneği her şeyin bir yapımcısı olduğunu

¹⁵⁵ Iglesia ni Cristo (INC), “Beliefs-God’s Election” (Erişim 20 Aralık 2020).

¹⁵⁶ Yu.4:24.

¹⁵⁷ Luk.24:39.

¹⁵⁸ 1Ti.1:17.

¹⁵⁹ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 106.

¹⁶⁰ Hoş.11:9.

¹⁶¹ Hez.28:2.

¹⁶² Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 106.

¹⁶³ İbr.3:4.

vurgulamak için kullanılır.¹⁶⁴ Böylece evrenin Tanrı'nın yaratması haricinde var olamayacağı vurgulanır.

Iglesia ni Cristo öğretisine göre tek gerçek Tanrı, Baba'dır. Mesih'in kendisi ve Tanrı tarafından gönderilen diğer peygamberler de her zaman yalnızca Baba'nın gerçek Tanrı olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca Kutsal Kitap'ta da Katolik öğretisindeki tek bir Tanrı'da üç şahıs olduğuna dair üçleme tarzı bir inanç bulunmamaktadır. Bu yüzden Kilise öğretisinde Baba'dan başka İlahlar kabul etmek doğru yoldan sapmak anlamına gelir.¹⁶⁵ Iglesia ni Cristo doktrinde Tanrı'nın birliğine o kadar güçlü bir şekilde iman vardır ki, Teslis inancına yer kalmaz. İncil'de yer alan "tek gerçek Tanrı"¹⁶⁶ ve "Bizim için tek Tanrı vardır. O da semavî Baba'dır."¹⁶⁷ ifadeleriyle üçleme karşıtı Iglesia ni Cristo doktrini Kutsal Kitap temelli olarak desteklenir.¹⁶⁸

Sugo'nun öğretisinde Tanrı'yı insandan ayıran muhteşem bir kutsallıktan bahsedilir. Bir yandan Tanrı'nın insanı yaratmasındaki büyük gücü anlatılırken, her yerde mevcudiyeti ve kutsallığı ikinci planda bırakılmaz. Öte yandan Tanrı insanı yaratmakla bırakmaz insanla ilişkisini devam ettirir; günahları affeder, onlara yardım eder, acılarını dindirir, aralarında barışı sağlar, onları duyar ve görür. Ayrıca onlara karşı sevgi doludur.¹⁶⁹ Tarihten beri ise Tanrı'nın planı insan için her zaman iyi yönde olmuştur, o sadece insanın iyiye ulaşmasını ister.¹⁷⁰

Sonuç olarak Iglesia ni Cristo, Kutsal Kitap temelli öne sürdüğü tüm argümanlarının teslise aykırı olmasıyla Tanrı'nın üçlü doğasını kesin bir şekilde reddeder. Tanrı'yı her şeye gücü yeten her şeyi bilen ve günden hoşnut olmayan, sevgi ve şefkatinden dolayı insanlığın kurtuluşu ermesini istediği için onlara elçiler gönderen bir güç olarak niteler.¹⁷¹ O Tanrı'nın Ruh, Bir, sonsuz ve mutlak güce sahip, her şeyin yaratıcısı olduğunu ve tüm insanlar tarafından ibadet edilmeye değer olduğunu öğretir. Bu nedenle Iglesia ni Cristo'nun Yahudi-Hristiyan

¹⁶⁴ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 106-107.

¹⁶⁵ Stevenson, *Christianity in the Philippines*, 33.

¹⁶⁶ Yu.17:3.

¹⁶⁷ 1Ko.8:6.

¹⁶⁸ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 106-107.

¹⁶⁹ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 37-38.

¹⁷⁰ Dennis C. Lovendino, "God's Good Plans For Man", *Pasugo God's Message* 68/1 (Ocak 2016), 2.

¹⁷¹ Harper, "Iglesia Ni Cristo: 'Church of Christ' in Tagalog", 2.

geleneğini sürdüren bir inanç çizgisini takip ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır.¹⁷²

2.1.2 İsa Mesih

Iglesia ni Cristo'nun Katolik ve Protestan mezheplerden ayrıldığı en temel noktalardan biri de İsa Mesih hakkındaki Aryüsçülük¹⁷³ tarzı Kilise inancıdır. Iglesia ni Cristo, İsa Mesih'e sağlam bir inançla bağlıdır ama bu bağlılık Katolik öğretideki gibi Tanrılık yönüne değil, kurtarıcı yönündedir.¹⁷⁴ Çünkü Kilise için tek bir gerçek Tanrı vardır, O'da Baba'dır. Oğul İsa ise insanları aşan birçok niteliklere sahip olmasına karşın bir Tanrı değil ancak Baba tarafından gönderilen bir kurtarıcıdır.¹⁷⁵ Tanrı ile insan arasındaki tek aracıdır, Tanrı'ya giden tek yoldur.¹⁷⁶ Mesih'in kendisi de Baba'nın tek İlah olduğunu kendisinin ise bir insan olduğunu her fırsatta vurgulamaktan kaçınmamıştır.¹⁷⁷ Ayrıca Kutsal yazılar da onun bir insan olduğunu ve Baba'dan aşağı bir konumda olduğunu açık bir dille ifade etmektedir.¹⁷⁸

Mesih'in Tanrılığının inkârı Iglesia'nın temel doktrindir.¹⁷⁹ Yıllar boyunca Kilise tarafından bu konuda birçok kitaplar yazılmış ve çok sayıda makale yayınlanmıştır. Felix Manalo 1940'lara kadar bu konu hakkında çok net bir tavır takınmamış olsa da daha sonrası için İsa Mesih hakkında sorulan sorular, Kilisenin temel doktrinlerini oluşturmuş ve kendisine yeni bir kimlik kazandırmıştır.¹⁸⁰

Iglesia ni Cristo Mesih'in başlangıçtaki varlığını da açık bir dille reddeder. Tanrı'nın Mesih'i yaratma amacı ne zaman gerçekleşti? Kilisenin cevabı, zamanı geldiğinde Mesih'in bir kadından doğmasıyla olacaktır. Mesih ancak annesi

¹⁷² Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 107.

¹⁷³ Oğul İsa'nın Baba ile aynı cevherden bir Tanrı olamayacağını, yaratılmış olduğunu savunan Arius'un fikirlerini takip eden mezhebin adıdır.

¹⁷⁴ Tuggy, "Iglesia ni Cristo: An Angel and His Church", 91.

¹⁷⁵ Sanders, "An Appraisal Of The Iglesia Ni Cristo", 355.

¹⁷⁶ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 71-74.

¹⁷⁷ Dennis C. Lovendino, "Does Jesus Have Dual Nature?", *Pasugo God's Message* 71/6 (Haziran 2019), 2.

¹⁷⁸ Kavanagh, "The Iglesia ni Cristo", 30.

¹⁷⁹ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 100.

¹⁸⁰ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 109.

Meryem'den doğduğunda var olmuştur. Varoluşundan önce o yalnızca Tanrı'nın zihnindeydi ve onun bir mevcudiyeti yoktu. O'nu var eden ise ancak Tanrı'ydı.¹⁸¹

Iglesia'nın argümanlarının çoğu, Mesih'e atıfta bulunmak için "insan" kelimesini kullanan kutsal metinlerden alıntı yaparak İsa Mesih'in ancak bir insan olabileceğini kanıtlamayı amaçlamaktadır.¹⁸² Mesih'in tanrılığını reddetmenin en köklü temeli Yeni Ahit'te Oğul'un Baba'ya tabi kılınmasını öğreten¹⁸³ veya aralarında ayırım yapıyor gibi görünen pasajların açık varlığıdır. Tanrı olarak Baba ve Rab olarak Oğul'u birbirinden açıkça ayıran bölümlemelerdir.¹⁸⁴

Kiliseye göre "Mesih Tanrı'dır" öğretisinin temeli de İncil olarak karşımıza çıkmaktadır. Lakin bu, İncil metinlerini doğru bir şekilde anlama ve yorumlama yapılamadığından kaynaklanmaktadır. Eğer ki İncil metinleri doğru bir şekilde tercüme edilebilseydi, orada Mesih'in Tanrı olduğunu gösteren hiçbir şey olmazdı.¹⁸⁵

Iglesia ni Cristo için oldukça yanlış olarak görülen kanılardan biri de İsa Mesih'in sadece bir insan olduğunu söylemek olacaktır. O sadece bir insan değildir, bilakis O bir kurtarıcı, Rab ve hatta ontolojik anlamda olmasa da Tanrı'nın Oğludur. Oğul kelimesi sadece O'nun bir unvanı olarak kabul edilebilir.¹⁸⁶ O, Tanrı ve insan arasındaki arabulucudur. Kilisenin kurucusu ve Tanrı'nın elçisidir. Kilisesini ve insanları kurtarmak için büyük acılar çekmiş, kederlerle dolu bir hayat yaşamıştır. Dövülmüş, alay edilmiş ve çarmıhta acı çekerek can vermiştir. İnsanların günahlarının bedelini ödemiş ve onlara kefaret olmuştur.¹⁸⁷

Kilisenin üyelerine uygun gördüğü hayat tarzı Mesih'in hayat tarzıdır.¹⁸⁸ Onlar akılsızca ve iradesinin emrettiği şekilde değil, iyilik yaparak Tanrı'nın kurtuluşuna layık bir şekilde yaşamalıdır.¹⁸⁹ Kilise üyeleri bu şekilde Mesih'e tabi olmalı ve onun gibi yaşamaya çalışmalıdır. Onu taklit ederek, gerekli görevleri

¹⁸¹ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 44.

¹⁸² Yu.8:40, 1Ti.2:5-6.

¹⁸³ 1Ko.15:27-28.

¹⁸⁴ 1Ko.8:6.

¹⁸⁵ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 80.

¹⁸⁶ Watson, *The Iglesia Ni Cristo Under a Microscope: Helping INC Members Keep More of Their Money, Survive Shunning, and Discover the Truth About Their Church and God*, 6.

¹⁸⁷ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 42-43.

¹⁸⁸ Joel A. Maningding, "Who Truly Christians and The Blessing In Store For Them", *Pasugo God's Message* 67/10 (Ekim 2015), 4.

¹⁸⁹ Richard J. Rodas, "Proclaim The Good News in The Great Assembly", *Pasugo God's Message* 64/3 (Mart 2012), 1.

yerine getirmelidirler. Zira sonu olmayan gerçek hayat yine İsa Mesih'tedir. O, dünyaya tekrar gelecek ve Kilisesini acı ve ıstırapın olmadığı bir yere götürecektir.¹⁹⁰

2.1.3 Kutsal Ruh

381 İstanbul Konsili'nde alınan kararlar doğrultusunda Hristiyan aleminde Kutsal Ruh da, Baba ve İsa Mesih ile aynı özden bir Tanrı olarak kabul edilmiş ve teslis doktrini oluşturulmuştu.¹⁹¹ Ancak sıkı sıkıya tek bir Tanrı olabileceğini ve onun da Semavi Baba olduğunu savunan Iglesia ni Cristo, İsa Mesih'de ki tanrılık vasfını reddettiği gibi, Kutsal Ruh'un da Baba gibi bir Tanrı olduğunu reddetmektedir.¹⁹² O'nun ancak Mesih adına gönderilen bir güç olduğunu savunur ve Üniteryen inanç yapısını devam ettirir. İsa Mesih'in Baba ile aynı özden bir Tanrı olarak kabul edilmesinde olduğu gibi Katolik öğretilerde Kutsal Ruh'un da Tanrı olarak kabul edilmesini Mukaddes Kitap'ın yanlış yorumlanmasına bağlar ve Kutsal Ruh'un İncil'de hiçbir zaman Tanrı olarak vasıflandırılmadığını iddia eder.¹⁹³

Kutsal Ruh, yalnızca Tanrı'nın elçilerine ve Kilisesine yardım etmek için Mesih adına Baba tarafından gönderilen bir güçtür.¹⁹⁴ Bu güç her zaman Mesih'in, Havarilerinin, Sugo'nun ve inananların içindeki iman gücüdür. Mesih inananların ibadetlerine Ruh aracılığı ile katılırken, Ruh da aynı zamanda ibadet hizmetlerinde inananları güçlendirmek için Mesih ile beraber hazır bulunur.¹⁹⁵

İlk yüzyılda Mesih'in öğretisinin havarilerin ölümüyle beraber tamamen ortadan kalkmasıyla, O'nun tarafından kurulan bu gerçek kilise sapkın inançlara düşmüş ve doğru yoldan ayrılmıştı.¹⁹⁶ Böylece Kutsal Ruh inancı da yanlış yorumlanmaya başlamıştır. Ama geldiğimiz bu son yüzyılda Tanrı'nın Son Elçisi

¹⁹⁰ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 44-45.

¹⁹¹ Ahmet Hikmet Eroğlu, "Hristiyanlık", *Dinler Tarihi El Kitabı*, ed. Baki Adam, (Ankara: Grafiker, 2018), 147.

¹⁹² Kavanagh, "The Iglesia ni Cristo", 30.

¹⁹³ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 80.

¹⁹⁴ Harper, "Iglesia Ni Cristo: 'Church of Christ' in Tagalog", 2.

¹⁹⁵ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 51.

¹⁹⁶ Harper, "The Iglesia Ni Cristo And Evangelical Christianity", 113.

Felix Manalo saf ve gerçek İncil'i vaaz ederek Kutsal Ruh inancını inananların kalbine manevi bir güç olarak tekrardan mühürlemiştir.¹⁹⁷

2.1.4 Kutsal Kitap Anlayışı

Dünyada var olmuş bütün büyük dinlerin kendi kutsal kitapları vardır. Kutsal kitaplar yalnızca inananların hayatlarını organize edecek ahlak ilkelerini değil, aynı zamanda Tanrı'yı ve O'nun iradesini barındırır. Hristiyanlar içinde, kendisinde hata olmayan tek kitap İncil olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü o, kehanetlerinde yanlışlık olmayacak şekilde, Tanrı tarafından “esinlenmiş ve öğretilmiştir”.¹⁹⁸ Bu bakımdan İncil'e güvenilebilir, çünkü Tanrı'nın sözü doğrudur ve tüm vaatleri mutlaka yerine getirilecektir. Eğitim ve bilimin yaygınlaşması, Hristiyan olmanın zorlaşması, ana babalara karşı itaatsizlik edilmesi, yalan ve hilenin artması gibi kehanetlerin yanı sıra, O'nun doğruluğunu kanıtlayan kehanetlerin en büyükleri ise Dünya Savaşları ve yaşanan kıtlıklardır. Zira geldiğimiz bu son yüzyıllarda, savaşlarda milyonlarca can kaybedildi, toprak ve sanayi kapasitesi yok edildi, yoksulluk belirginleşti ve yaygınlaştı.¹⁹⁹

Evanjelik karakter sergileyen Iglesia ni Cristo doktrinde de İncil ve onun öğretisi önemli bir yer tutmaktadır. İncil Tanrı'ya olan inancın ve hizmetin tek temelidir. Tanrı'nın inananlara verdiği kurtuluş gücüdür, zira o kendisinde hiçbir eksiklik ve hata bulunmayan Tanrı'nın doğruluğunu ortaya çıkarır. Kutsal Kitap ruhani rehberlik ve yönlendirme için en iyi kaynaktır, maneviyat ve yaşamın anlamı hakkındaki sorularımıza cevap verebilir ve insanı çok doyurucu bir ruhani yaşama ve Kutsal Şehir'e girişe götürebilir.²⁰⁰ Bu yüzden Iglesia ni Cristo tarafından desteklenen öğreti ve uygulamaların tek temeli İncil ve Kutsal Yazılar'dır.²⁰¹

Kilise İncil'in hatasız ve her yönüyle en doğru olduğu konusunda sağlam bir inanca sahiptir. Pasugo'nun yazarlarından Dennis Lovendino, İncil ve bilimi tartışan bir makalesinde, “Tanrı'nın sözleri ve bilim her türlü incelemeye tabi

¹⁹⁷ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 51.

¹⁹⁸ 2Ti.3:16.

¹⁹⁹ Richard J. Rodas, “God's Message For All Ages”, *Pasugo God's Message* 63/6 (Haziran 2011), 2.

²⁰⁰ Rodas, “God's Message For All Ages”, 1.

²⁰¹ *Pasugo God's Message Special Issue The Iglesia ni Cristo Welcomes You*, ed. Dennis C. Lovendino, (Quezon City: Iglesia ni Cristo, 2020), 20.

tutulabilir, incelemenin sonunda görülecek ki; İncil tamamen hatasızdır ve ondakilerin gerçekleşmesi kesinlikle zorunludur” der.²⁰²

Peki İncil bu denli hatasız ve tek doğru kaynak ise çağın dünyasında Sugo’nun doktrinine inanmayan ve yanlış inançlara sapmış bu kadar Hristiyan’ın varlığının sebebi nedir? Kiliseye göre bunun yegâne sebebi, İncil’in Hristiyan olduğunu iddia eden bir takım grup ve kiliseler tarafından yanlış tercüme edilmesi ve yorumlanmasıdır. Halbuki onu yorumlama yetkisi sadece Sugo’ya (Felix Y. Manalo) ve onun görevlendirdiklerine verilmiştir. Hakikati öğretme hakkına sahip tek kişi O’dur. Tanrı’nın son elçisi Felix Manalo ve Iglesia ni Cristo yöneticileri, Kutsal Kitap’ta “mührü tutanlar”²⁰³ olarak kehanet edildikleri için saf İncil’i vaaz etme yetkisine sahip tek otorite Iglesia ni Cristo’dur. Ayrıca İncil’in bazı bölümleri sadece bağlama güvenemeyecek kadar anlaşılmaz olduğu için yorumlama yetkisi üyelere de verilmez, onu okumaları dahi teşvik edilmez.²⁰⁴ Iglesia, sert bir şekilde Katoliklik karşıtı tutum sergilemesine rağmen, burada Katolikliğin Kutsal Yazılara karşı temel tutumlarından birini benimsemiş ve Kilise birliğini koruma gerekçesiyle Kutsal Yazıların tıpkı Katolik öğretide olduğu gibi Kilise papazlarının denetimi haricinde okunmasının doğru olmayacağını savunmuştur.²⁰⁵ Daha önce İncil’i hiç görmemiş yada okumamış olan Kilise üyeleri ise kendilerine sunulan her şeyi kabul etmeye açıktır.²⁰⁶

İncil ve onun öğretisinin önemli bir yere sahip olduğu, Evanjelik karakter sergileyen bu hareket içerisinde George M. Lamsa’nın (1892-1975) 1957’de yazdığı Lamsa İncili ve James Moffatt’ın (1870-1944) 1922’de kaleme aldığı Eski ve Yeni Ahitleri içeren yeni bir çeviri olan Moffatt İncili, çok değer verilen iki İncil olarak göze çarpmaktadır.²⁰⁷

²⁰² Dennis C. Lovendino, "Science vs. The Bible?", *Pasugo God's Message* 54/1 (Ocak 2002), 6-8.

²⁰³ Va.7:2-3.

²⁰⁴ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 36-37.

²⁰⁵ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 108.

²⁰⁶ Julita Reyes Sta. Romana, "Membership and the Norm of Discipline in the Iglesia Ni Cristo", *Philippine Sociological Review* 3/1 (Ocak 1955), 6.

²⁰⁷ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 10-125.

2.1.4.1 Lamsa İncili – George M. Lamsa

Eski ve Yeni Ahit'in bu tercümesi, Süryanice'yi yüzyıllardır dua ve ibadet dili olarak kullanan tüm Hristiyanların kabul edilen İncil'ini içeren Peşitta el yazmalarına dayanmaktadır.²⁰⁸

Süryani bir bilim adamı ve yazar olan George M. Lamsa 5 Ağustos 1892'de Hakkari Şemdinli'de doğmuştur.²⁰⁹ Lamsa, Doğu Süryani Kilisesi üyesiydi ve Kilisenin inançlarından birinin güçlü bir savunucusuydu. Bu inanç Peşitta'nın önceliği teziydi. Bu teze göre Yeni Ahit için Aramice Peşitta, orijinal metindir ve Yunanca versiyonu da ondan çevrilmiştir. Bunu desteklemek için Aramice'nin İsa Mesih'in, Havarilerinin ve İncil'in yazarları da dahil olmak üzere ilk Hristiyanların dili olduğunu iddia etti. Lamsa ayrıca Eski Ahit'in çoğu İbranice yazılırken, orijinalin kaybolduğunu ve mevcut İbranice versiyon olan Masoretik metnin Peşitta'dan yeniden çevrildiğini savunmuştur.²¹⁰

Kendisi de anadili Aramice olan bir vaizdi ve Aramice Peşitta'yı Eski ve Yeni Ahit'in İngilizce versiyonlarına çeviriyordu. Aramice bilgisiyle, Kutsal Yazıların diğer çevirilerinde kaybolan anlamlarının çoğunu bu şekilde geri kazandırmıştır. George Lamsa, Eski Ahit için Codex Ambrosianus ve Yeni Ahit için Mortimer-McCawley el yazması koleksiyonlarında var olan en eski tarihli el yazması da dahil olmak üzere diğer Peşitta el yazmaları ile karşılaştırmalar yaparak tercümesini yapmış ve 1957'de yaygın olarak bilinen adıyla Lamsa İncil'ini ortaya koymuştur.²¹¹

2.1.4.2 Moffatt İncili – James Moffatt

1870'te dünyaya gelen ve İskoç bir İlahiyat doktoru olan James Moffatt'ın²¹² bu tercümeyi yazmaktaki amacı, Eski ve Yeni Ahit'i etkili ve oldukça anlaşılır bir İngilizce ile sunmaktır.²¹³ Gerçek bir çeviri, esas olarak bir

²⁰⁸ George Lamsa, *Holy Bible: From the Ancient Eastern Text: George M. Lamsa's Translation From the Aramaic of the Peshitta*, (Harper and Row, 1985), 1.

²⁰⁹ Wikipedia, "George Lamsa" (Erişim 10 Ocak 2021).

²¹⁰ Wikipedia, "Lamsa Bible" (Erişim 10 Ocak 2021).

²¹¹ The Ten Commandments, "Lamsa Bible".

²¹² Wikipedia, "James Moffatt" (Erişim 11 Ocak 2021).

²¹³ Wikipedia, "Moffatt, New Translation" (Erişim 11 Ocak 2021).

yorumdur. Lakin bu çeviride tercüman elinden gelen en iyi şekilde, kesin ve deyimsel olmaya çalışmıştır.²¹⁴

Modern dünyanın yeni bir Kutsal Kitap çevirisine ihtiyacı olduğunu düşünen James Moffatt, böylece 1922’de, Eski ve Yeni Ahitleri içeren yeni bir çeviri olan Moffatt İncili’ni kaleme almış oldu.²¹⁵

2.1.5 Tek Gerçek Kilise

Iglesia ni Cristo kendisini tek gerçek kilise ve İsa tarafından kurulan orijinal kilisenin restorasyonu olarak tanımlarken, diğer tüm kilise ve görüşlerin sapkın olduğu iddiasında bulunur.²¹⁶ Gerçek kilise ancak Mesih’in adıyla anılabilir. Çünkü O, Kilisesini bedeni yaptı ve kendisi de onun başı oldu.²¹⁷ Küçük bir grup şeklinde Mesih’in önderliğinde kurulan Kilise, havariler zamanında genişledi ancak karşı karşıya kaldıkları türlü zulüm ve baskılar neticesinde Mesih’in de önceden haber verdiği şekilde dağılmış oldu.²¹⁸ Kiliseye göre, Kutsal Kitap’ta da Mesih’ten sonra “Mesih benim”²¹⁹ diyerek gelip inananları saptıracak olanların haber verilmesi bu Kilisenin kaybolacağına dair kehanete işaret etmektedir. Böylece Roma Katolik Kilisesi önderliğinde saptırılan ve yoldan çıkarılan doğru inanç, yüzyıllar boyunca Filipinler’de 1914’de yeniden ortaya çıkana kadar kaybolmuştur.²²⁰ Geldiğimiz bu son yüzyılda ise yeniden yapılandırılan bu Kilise ancak Mesih’in Kilisesi (Church of Christ) veya Filipinlerin yerel dili Tagalog dilinde Iglesia ni Cristo olabilir.²²¹

İnsanlar kurtarılmaya ihtiyaç duyar, çünkü onlar günahkarlardır. Kilisenin başı olan Mesih, bedeni olan Kilisesinin günahlarından sorumludur. Hakikatin ortaya çıkacağı gün ise Mesih yalnızca kendine inanan ve Kilisesine katılanları kurtaracaktır.²²² Bu nedenle Mesih, kendisine inananların Mesih Kilisesi’ne katılmasını emreder.²²³ Kilise haricinde ise asla kuruluş olmayacaktır.²²⁴

²¹⁴ The Ten Commandments, “James Moffatt Translation”, (Erişim 10 Ocak 2021).

²¹⁵ Wikipedia, “Moffatt, New Translation”.

²¹⁶ Tuggy, “Iglesia ni Cristo: An Angel and His Church”, 91.

²¹⁷ Kavanagh, “The Voice of the Iglesia ni Cristo: 1951-1961”, 657.

²¹⁸ Mat.26:31-35.

²¹⁹ Mat.24:4-5.

²²⁰ Elesterio, “The Ecclesiology of the Iglesia ni Cristo”, 69-70.

²²¹ Kavanagh, “The Voice of the Iglesia ni Cristo: 1951-1961”, 657.

²²² Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 13-14.

²²³ Yu.10:9.

²²⁴ Stevenson, *Christianity in the Philippines*, 32.

Kutsal Kitap'ta da Mesih'in kurduğu orijinal Kilisenin yoldan çıkıp sapkınlığa düşmesiyle Iglesia ni Cristo'nun "uzak bir ülkeden"²²⁵ ve özellikle "Doğu'dan"²²⁶ çıkacak bir melek veya bir restorasyonist (Felix Y. Manalo) vasıtasıyla tekrar yapılandırılacağı kehaneti vardır.²²⁷ Kilise Mesih'te yeni bir yaratılıştır ve kilise üyeleri ise Tanrı'nın çocukları ve mirasçılardır.²²⁸ Tanrı'nın insan için planı, Kiliseye girip günahlarından temizlenmesi, onu kendisininmiş gibi benimsemesi ve Kutsal Şehir'e girmesidir. Tek gerçek kilise olarak Iglesia ni Cristo günahkâr olan insanın Tanrı ile barışmasının yoludur.²²⁹ Bu nedenle insan eğer günahlarından arınmak ve kurtuluşa ermek arzusunda ise Mesih'in Kilisesi'nin bir üyesi olmalı ve Mesih gibi yaşamaya gayret etmelidir.²³⁰

2.1.6 Tanrının Son Elçisi ve Kurtarıcısı Felix Manalo'ya Bağlılık

Tanrı'nın elçi göndermekteki amacı insanları uyarmak ve sözlerinden haberdar etmektir. Kilise, elçileri gönderenin Tanrı'nın kendisi olduğuna inanır. Tanrı'nın elçilerinin en büyüğü ise Rab İsa Mesih'tir. Tanrı'nın elçileri O'nu onurlandırır, yüceltir ve duyurur. Elçiler kendi iradelerini değil, onları gönderenin iradesini öğretirler. Kişi, Tanrı'nın elçilerini reddettiğinde, gerçekten reddettiği, aslında onları gönderen Rab Tanrı'dır. Dünyanın Mesih'in ikinci gelişine artık yakın olduğu bu son günlerde ise Tanrı, Felix Manalo'yu kanunlarını ve öğretilerini duyurması için göndermiştir. Kutsal Yazılar'da ki kehanetler ise O'nun geleceğinin ve Tanrı'nın geldiğimiz bu son yüzyıllarda elçisi olacağının kanıtıdır. Önceki habercilerin yaptığı gibi, Manalo da müjdeyi vaaz etmek için görevlendirilmiştir. Zaten Tanrı'nın elçilerini göndermesindeki amacı, insanları kurtuluşa götürecek gerçeği insanlara bildirmektir. Felix Manalo'nun vaaz ettiği Tanrı'nın öğretileri, Iglesia ni Cristo tarafından sadakatle desteklenmektedir.²³¹

Batı'da ortaya çıkan yeni dini hareketlerin bir özelliği de kurucularına ilişkin bir doktrin geliştirmeleridir. Iglesia ni Cristo için ise bu doktrinin, Ora

²²⁵ Elç.2:39.

²²⁶ Yşa.43:5.

²²⁷ Harper, "The Iglesia Ni Cristo: A Case Study", 4.

²²⁸ Yşa.43:6.

²²⁹ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 49-50.

²³⁰ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 15.

²³¹ Bienvenido A Santiago, "The Significance Of God's Sending Of Messengers", *Pasugo God's Message* 70/5 (Mayıs 2018), 3.

Ayaklanmasının ardından Felix Manalo'nun Kilisedeki sarsılmaz otoritesini tesis etmek için ortaya atıldığını, Kilise tarihini anlattığımız bölümde görmüştük. 1922'de isyandan sonra Felix Manalo'nun Iglesia ni Cristo'daki liderlik konumu Kutsal Yazılara dayanan bir temelle güçlendirmek için "Sugo" (Elçi) doktrini geliştirilmiş ve inanç esaslarına eklenmişti.²³² Artık Felix Manalo sadece Kilise kurucusu ve yöneticisi değil, aynı zamanda Tanrı tarafından görevlendirilen bir elçi olmuştu. Tanrı'nın doğru yoldan sapmış ve kaybolmuş kilisesini yeniden inşa etmek ve saf İncil'i insanlara vaaz etmekle görevlendirilmişti.²³³ Tanrı, Kilisesine liderlik etme yetkisine sahip olarak insanlara sevgisinden dolayı Felix Manalo'yu dünyaya sunmuştu.²³⁴

Iglesia ni Cristo müntesipleri, Felix Manalo'nun, Kutsal Kitap'ta geçen "Ebedi Tanrı'nın mührünü taşıyan melek"²³⁵ olduğu konusunda hemfikirdir.²³⁶ Peki Manalo'nun bu kehanete uydurulmasının nasıl bir nedeni olabilir? Öncelikle Kilise sözü edilen metinde geçen "melek" kelimesinin bir insan elçi anlamına gelebileceğini onaylar. Bununla beraber cennetteki ruhani varlıklara da İncil'de melekler denildiğini de kabul eder.²³⁷ Mesih'in Kilisesi'ne göre sözü edilen melek üç nedenden ötürü Felix Manalo olmalıdır. Bunlardan birincisi yaptığı iş ve görevi, ikincisi ortaya çıktığı yer, üçüncüsü ise ortaya çıkma zamanıdır.²³⁸

İncil'de bahsedilen bölümdeki meleğin işi, Tanrı'nın hizmetkarlarını mühürlemektir.²³⁹ Bu mühür nedir ve nasıl uygulanır? Kutsal Kitap'ın ilgili bölümlerine bakarak Iglesia, mührün Kutsal Ruh olduğunu ve haberci tarafından Müjde'nin vaazına inanan erkeklere uygulandığını söyler.²⁴⁰ Ruhsal melekler İncil'i vaaz etmediğinden ve onu sadece insanlardan görevlendirilmiş elçiler anlatabileceğinden, bu melek İncil'i vaaz eden bir insan olmalıdır.²⁴¹

²³² Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 116-117.

²³³ Sanders, "An Appraisal Of The Iglesia Ni Cristo", 353.

²³⁴ Richard R. Rodas, "Till We Have Sealed The Servants Of Our God", *Pasugo God's Message* 63/5 (Mayıs 2011), 1.

²³⁵ Va.7:2.

²³⁶ Ando, "A Study of the Iglesia Ni Cristo: A Politico-Religious Sect in the Philippines", 335.

²³⁷ Sanders, "An Appraisal Of The Iglesia Ni Cristo", 354.

²³⁸ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 117-118.

²³⁹ Dennis C. Lovendino, "Why is There A Need For God's Messenger", *Pasugo God's Message* 71/5 (Mayıs 2019), 2.

²⁴⁰ Ef.4:30, Ef.1:13.

²⁴¹ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 117-118.

Bu melek nerede ortaya çıkacak? Eski Ahit, bu melek için “doğudan yükselen”²⁴² nitelemesini yapmıştır. Iglesia, ilgili bölümde geçen nitelemede “doğu” kelimesinden kastın Uzakdoğu olduğunu iddia eder.²⁴³ Ayrıca İncil’de “Tanrı’nın öğüdünü yerine getiren, doğudan bir yırtıcı kuş” nitelemesi yapılmakta ve bu görev Felix Manalo’nun elçilik görevi ile bağdaştırılmaktadır.²⁴⁴ Kilise, Kutsal Kitap’tan alınan tüm pasajlardan, meleğin ortaya çıkıp Kiliseyi tekrar kuracağı yerin, Uzakdoğu’da takımadalardan oluşan insanların yaşadığı bir ülke, yani Filipinler olabileceğini ortaya koyar.²⁴⁵ Böylece bu meleğe Kiliseye göre Uzakdoğu’nun merkezi sayılabilecek Filipinler’de ortaya çıkarak insanlara vaaz eden Felix Manalo demek için bir engel kalmamış olur.²⁴⁶

Peki Tanrı’nın, elçisinin Filipinler’den çıkıp insanları uyarması ve İncil’i vaaz etmesi için belirlediği zaman, ne zamandır? Mukaddes Kitap’a yorum getiren Iglesia ni Cristo, ilk bakışta kıyamet sahnesinin anlatılıyor gibi gözüktüğü bir bölüme,²⁴⁷ ayrıca savaş sahnelerinin anlatıldığı birçok Mukaddes Kitap pasajına,²⁴⁸ I. Dünya Savaşı yakıştırması yaparak, savaşın ardından kilise ve misyonunu kuran Felix Manalo’nun İncil’de bahsedildiği zamanda Tanrı’nın Son Elçisi olarak gönderildiğini savunur.²⁴⁹ Felix Manalo I. Dünya Savaşı’nda müttefik ordulardan birinde gönüllü olarak görev almış olsaydı, doğudan yükselen melek olma iddiası güvenilirliğini yitirebilirdi. Bununla beraber Manalo sözde, “Savaşın dehşetini gördüm, yeni dinim barışa adanmıştır” mesajını zihinlere yerleştirebilme imkânı bulmuştur.²⁵⁰

Kiliseye göre, ortadan kaybolan doğru inançların yayılması için başrolü oynayan Sugo, ayrıca İşaya, Yeremya, Zekeriya, Malaki, Yuhanna, Elçilerin İşleri, Matta ve Vahiy gibi Kutsal Kitap bölümlerinde 66 farklı pasajda belgelenen kehanetlerle kendisinin ilahi olarak seçildiğine delil getirmektedir.²⁵¹

²⁴² Ysa.46:11.

²⁴³ Dennis G. Dulay, “The Uniqueness Of The Church Of Christ In These Last Days”, *Pasugo God’s Message* 64/3 (Mart 2012), 30.

²⁴⁴ Dennis C. Lovendino, “God’s Messenger in The Last Mission of Salvation”, *Pasugo God’s Message* 68/5 (Mayıs 2016), 5.

²⁴⁵ Elesterio, “The Ecclesiology of the Iglesia ni Cristo”, 71.

²⁴⁶ Dulay, “The Uniqueness Of The Church Of Christ In These Last Days”, 30.

²⁴⁷ Va.6:12-15.

²⁴⁸ Yer.4:13-19, Va.6:15-17, Ysa.34:1-2.

²⁴⁹ Elesterio, “The Ecclesiology of the Iglesia ni Cristo”, 73-74.

²⁵⁰ Tipon, *The Power And The Glory The Cult Of Manalo*, 61.

²⁵¹ Meimban, “A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914”, 100.

Felix Manalo'nun Sugo olduğu inancı, Iglesia ni Cristo doktrin yapısının ana direği, merkezi ve temelidir. INC'ye göre Felix Manalo asla bir kilise kurucusu değildir. Çünkü Kilise kurucusu İsa Mesih'in ta kendisidir. O sadece Müjde'yi insanlığa ulaştırmak için Uzakdoğu'da görevlendirilen bir elçi, Doğu'nun Meleği ve Mesih tarafından kurulan orijinal kilisenin restorasyonisti olarak kabul edilebilir. O'nun görevi sahte öğretilerle ortadan kaybolan kiliseyi yeniden kurmak, insanları kölelikten, zulümden ve sahte dinlerden kurtarmak olmuştur.²⁵²

Felix Manalo'nun Iglesia ni Cristo oluşumundaki önemli rolü nedeniyle, her zaman Kilise üyeleri onu ilahilerle anmaya ve onun örnekliğini takip etmeye teşvik edilmişlerdir. Ayrıca her sene onun doğum yıldönümü Kilisede yapılan organizasyonlarla anılır ve kutlanır. Bununla beraber Kilise, Mesih'e ya da Manalo'ya veya onların herhangi bir görüntüsüne tapınmaya karşı çıkar. Çünkü onlar bir Tanrı değil ancak bir rehber ve kurtarıcıdır.²⁵³ Tanrı'nın yüceliği asla bir put veya bir ikonda olamaz, Tanrı yüceliğini başkasına asla vermemiştir.²⁵⁴

2.1.7 Kiliseye Bağlılık ve Kurtuluş

Iglesia ni Cristo, sosyal kurtuluştan çok bireyin ruhsal kurtuluşu ile ilgilenmektedir. Öğretinin kurtuluş doktrininin en net açıklaması Pasugo yazarlarından Cipriano Sandoval'ın "İnsanın En Büyük Sorunu" makalesinde bulunur. Sandoval, İncil'e göre, Tanrı'nın insanı dürüst ve günahsız olarak yarattığını, ancak insanın Tanrı'nın kanununu çiğneyerek günahkâr olduğunu, günahının tüm insanlara sirayet ettiğini ve bütün insanların bunun sonucu olarak ölümle ve Tanrı'nın yargısıyla yüzleştiğini aktarmıştır. İnsan ne kendi bilgeliđiyle²⁵⁵ ne parayla²⁵⁶ ne de diğer insanlardan farklı birtakım ayrıcalıklarıyla²⁵⁷ kendini asla kurtaramaz.²⁵⁸

²⁵² Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 99.

²⁵³ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 46-47.

²⁵⁴ Dennis C. Lovendino, "Is it God's Power That is Manifested in The Miracles Performed By Graven Images and Idols", *Pasugo God's Message* 71/11 (Kasım 2019), 2.

²⁵⁵ 1Ko.1:19.

²⁵⁶ Sef.1:18.

²⁵⁷ Rom.2:11.

²⁵⁸ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 119-120.

Peki bu büyük günah probleminin çözümü nedir? Kutsal Kitap'a göre çözüm olarak Mesih, Tanrı tarafından insanlara teklif edilmiş ve onun ölümü aracılığıyla bir kurtuluş yolu sağlanmıştır.²⁵⁹ Lakin Mesih aracılığı dahi söz konusu olsa da her günahkâr kendi günahı için ölmek ve yargı günü Tanrı'ya hesap vermek zorundadır. Iglesia ni Cristo'ya göre eğer Mesih'in bedeni kurtuluş için feda edilmiş ise, o zaman günahkarların da onun bedeninde olması gerekirdi. Çünkü kurtuluş Mesih'in bedeni ile sağlanmıştır.²⁶⁰ Bu noktada INC öğretisine göre Mesih'in bedeninde olmak nitelemesinden ne anlamamız gerekir? Iglesia ni Cristo'ya göre Mesih'in bedeni, kurduğu Kilisedir ve kişi eğer kurtulmak istiyorsa mutlak surette bu oluşumun bir parçası olması gerekir. Tek gerçek ve doğru Kilise olarak kendini Mesih'in Kilisesi olarak gören INC, kurtuluş için tek yolun Iglesia ni Cristo'ya bağlılık olduğunu dile getirir.²⁶¹

Mesih'in Kilisesi olduğunu savunan Iglesia ni Cristo, Kilise dışında kalan herkesin günahkâr olduğunu söylemektedir. Mesih onlara göre Kilise dışında kalan kimseyi kurtarmayacaktır, çünkü bu Tanrı'nın kanunlarına aykırıdır.²⁶² Iglesia ni Cristo, her üyesinin Tanrı'nın emri böyle olduğu için²⁶³ Kilise yönetimine tabi olması gerektiğini savunur. Kilisenin verdiği kararlara üyeler asla itiraz etmemelidir.²⁶⁴ Çünkü idare tarafından verilen kararlara uymak, Mesih'in sözlerine tabi olmaktır.²⁶⁵ Kilisenin üyelerine uygun gördüğü yaşam tarzı da aynı zamanda Mesih'in yaşam tarzıdır, üyeler her zaman Mesih'i birbirlerinde görmelidirler. Kilise bu şekilde üyelerinin yaşam tarzlarına dahi müdahale etmelidir ve onlar hakkında karar almalıdır, alınan kararlar ise mutlak surette uygulanmalıdır. Kilise, üyelerine Mukaddes Kitap'ın ahlaki öğretilerine dayanarak dürüst bir yaşam sürmeyi ve Mesih'e tabi olmayı şart koşar, aksi takdirde kurtuluş sağlanamayacak ve Mesih tarafından inananlar için hazırlanan kutsal şehir yani Yeni Kudüs asla görülemeyecektir.²⁶⁶

²⁵⁹ Yu.3:16.

²⁶⁰ Tuggy, "Iglesia ni Cristo: An Angel and His Church", 92.

²⁶¹ Nicanor P. Tiosen, "Deliverance From Sin and Punishment", *Pasugo God's Message* 64/8 (Ağustos 2012), 5.

²⁶² Cornelio, "Religion and Civic Engagement: The Case of Iglesia ni Cristo in The Philippines", 26.

²⁶³ İbr.13:17.

²⁶⁴ Pinelopi Topali, "Silent Bodies in Religion and Work: Migrant Filipinas and the Construction of Relational Power", *Religions* 4/4 (Aralık 2013), 626.

²⁶⁵ Elç.16:4, Luk.10:16.

²⁶⁶ Iglesia ni Cristo (INC), "The Church and Salvation" (Erişim 5 Mayıs 2021).

2.1.8 Mesih'in İkinci Gelişi, Yeni Kudüs ve Ahiret Anlayışı

Haksızlık ve kötülüğün olağan olduğu bu dünyada birçok insan felaket ve zulümlerin etkisi altında acı çekmişler ve çekmeye de devam etmektedirler. Peki çekilen bu dertlerin karşılığı nerede? Bu dünyanın sonu nedir? Mesih Kilisesi üyeleri çektikleri acılara rağmen Tanrı'nın hizmetinde kalmaya çalışıyorlar mı?²⁶⁷

Iglesia ni Cristo'ya göre bir dizi dini lider ve yalancı elçiler, uzun yıllardır Kıyamet günü veya Mesih'in dönüşünün ne zaman olacağı hakkında tahminlerde bulunmuşlardır. Buna rağmen, Rab İsa Mesih'in kendisi şöyle demiştir: “Ancak o gün ve saati, cennetin melekleri ve Oğul dahil, Babadan başka kimse bilemez.”²⁶⁸ Mesih'in dönüşünün kesin gününü Oğul'un da söylediği gibi Baba'dan başka kimse bilemez. Lakin Mesih ikinci gelişinin yaklaştığını gösteren işaretler vermiştir.²⁶⁹

Iglesia ni Cristo'ya göre kıyamet vaktinde Mesih'in ikinci gelişine dünya çok yakındır. Çünkü Kutsal Kitap'ta Rab İsa Mesih'in verdiği işaretler gözükmeye başlamıştır.²⁷⁰ İncil'de Mesih, kıyamet gününe yaklaşırken savaşlar, depremler, kıtlıklar ve felaketlerden bahsetmiştir.²⁷¹ Kilise dışındakiler için yıkım, Mesih Kilisesi üyeleri için ise lütuf olacak bu gün için inananlar fedakarlık yapmalı ve her türlü zorluğa katlanmalıdır, çünkü bu gün kurtuluş günüdür ve gün geldiğinde üyeler kurtuluştan emin olmalıdır.²⁷²

Rab İsa Mesih çok çalışmanın özünü öğrettiği bir kıssada, “Kendinizi çok fazla ziyafet ve bu hayatın dertleriyle meşgul etmeyin, yoksa o gün aniden sizi yakalayabilir” demiş ve yargı gününe hazırlıklı olmanın öneminden bahsetmiştir. Kurtarıcı, hizmetkarlarını, kıyamet günü geldiğinde dünyevi şeylerle çok meşgul olmamalarına dikkat etmeleri konusunda uyarmıştır. Aynı zamanda insanların bu hayatta ihtiyaçlarını karşılamak için çok çaba sarf etmesi anlaşılabilir. Ancak Mesih, insanın çabasının esas olarak dünyevi şeylere sahip olmaya çalışmak olmaması gerektiğini söyleyerek, daha çok Yargı Günü için yaptığı hazırlıklara odaklanması gerektiğini vurgulamaktadır.²⁷³ Akıllı olanlar ise Tanrı'nın, yaklaşan

²⁶⁷ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 132.

²⁶⁸ Mat.24:36.

²⁶⁹ Dennis C. Lovendino, “When is Judgment Day?”, *Pasugo God's Message* 71/4 (Nisan 2019), 2.

²⁷⁰ Mat.24:3-33.

²⁷¹ Mat.24:6-8.

²⁷² Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 133-134.

²⁷³ Crispin N. Florentino, “Hard Work That Leads To Perdition”, *Pasugo God's Message* 63/11 (Kasım 2011), 30.

kıyamet gününden önce tüm insanların kurtarılmasına yönelik arzusunu tam olarak kavrayabilen ve bu günün çok hızlı yaklaştığını bilerek gereği gibi yaşamaya gayret edenlerdir.²⁷⁴

Kilise, Mesih'in hayattayken inananlara, geri geleceğine dair verdiği ve Kutsal Kitap aracılığı ile bize ulaşan müjde bağlamında, Rab İsa'nın ikinci defa dünyaya geleceğine inanmaktadır. O dünyanın sonunun aynı zamanda tekrar dönüşünün de zamanı olacağını dile getirmiştir. Kilise üyelerine, Baba haricinde kimsenin Mesih'in ne zaman geleceğini bilemeyeceği için onun ikinci gelişine hazırlıklı olmak emredilir.²⁷⁵ Mesih'in ikinci gelişi günahkâr ve dinsiz olanlar için, yargı ve yıkım günüdür. Tanrı'ya inanmayan ve Kilise dışında yanlış inançlara sapanlar, orada ebedi kalacakları ateş gölüne hapsedileceklerdir.²⁷⁶ Mesih'in dönüşünde ona sadık kalan Iglesia ni Cristo üyeleri ise kurtuluşa ilk erenler ve ölümü yenenler olacaktır. O gün insanları ancak imanı ve yaptıkları kurtarabilecektir. Mesih'in ikinci kez dünyaya geldiği gün ölümler dirilecekler; Mesih'in sadık dostları onunla beraber göklerdeki, daha önce sözü verilen ve Mesih tarafından hazırlanan Kutsal Şehirlerinde yani Yeni Kudüs'te ebedi olarak kalmak için yükselirken, ona inanmayan ve kötü işler yapanlar ise mahkûm edilecek ve alçaltılacaklardır.²⁷⁷

Tanrı inananlar için orada ebedi kalacakları bir cennet yaratmıştır. Tanrı, İsa Mesih ve Elçi Felix Manalo orada inananlarla beraber sonsuza kadar birlikte yaşayacaklardır. Mesih tarafından hazırlanan Kutsal Şehir şanlıdır, Tanrı'nın yüceliğine sahiptir ve sonuna kadar Mesih Kilisesi'ne sadık kalanların gelecekteki evidir. Orada yaşam mükemmeldir, güneşe, aya, geceye, gündüze, gerek yoktur; yiyecek ve su sıkıntısı yoktur, artık lanetlenme, üzüntü, acı, ölüm ve kötülük yoktur. Bu mükemmel şehre yani Yeni Kudüs'e ise sadece Baba tarafından Mesih'e verilenler girebileceklerdir.²⁷⁸

Kutsal Kitap'ta yer alan başka hiçbir şehir Kudüs kadar önemli ve şanlı olamamıştır. Kelimenin tam anlamıyla “barışın temeli” anlamına gelen “Yerushalayim” İsrail halkının kutsal şehri olarak “Zion” adı ile de bilinir. Kudüs

²⁷⁴ Rodas, “Proclaim The Good News in The Great Assembly”, 2.

²⁷⁵ Alejandro R. Sino, “Without Compromise: Being True to The Faith” *Pasugo God's Message* 67/8 (Ağustos 2015), 5-6.

²⁷⁶ Tuggy, “Iglesia ni Cristo: An Angel and His Church”, 92.

²⁷⁷ Iglesia ni Cristo (INC), “Beliefs-The Resurrection of the Dead” (Erişim 8 Şubat 2021).

²⁷⁸ Iglesia ni Cristo (INC), “Beliefs-The Holy City, New Jerusalem” (Erişim 10 Ocak 2021).

Tanrı tarafından O'nun evi olarak seçilmiştir. Ayrıca Kral Davut'un başkenti olurken Süleyman Mabedi'nin de kurulduğu yerdir. Bununla beraber Mesih'in Kilisesi de Kudüs'te kurulmuş ancak Mesih ve Havarileri tarafından kehanet edildiği gibi ilk yüzyılda bu Kilise tamamen irtidata boyun eğmiştir.²⁷⁹ Kanaatimizce Mesih tarafından kurulacak bu göksel şehrin adı ise bu anlamda Yeni Kudüs olarak nitelenmektedir.

2.2 Öğretileri

Iglesia ni Cristo'nun inanç ve ibadet esaslarının haricinde birçok öğreti mahiyetinde anlatıları mevcuttur. Tanrı, Rab İsa Mesih'ten sonra kaybolan doğru inancı gönderdiği son elçisi Felix Manalo ile insanlara aktarmış ve yok olan birçok öğretiyi tesis etmiştir.

2.2.1 Yaratılış

Iglesia ni Cristo, fiziksel evrenin tesadüfen veya doğanın kör işlemesiyle var olabileceği şeklindeki evrimsel düşünceye karşı çıkmakla beraber "Her evin bir mimarı olduğu"²⁸⁰ örneğini, her şeyin bir yapımcısı olduğunu vurgulamak için Kutsal Kitap'tan alıntı yapmıştır.²⁸¹ Böylece evrenin ve insanın, öncesi ve sonrası olmayan Tanrı'nın yaratması haricinde var olamayacağını savunmuştur.

İnsan, sorunlu ve eksik bir şekilde var olmuştur. Bunun tek nedeni ise, Tanrı'nın sözlerini reddetmesi ve O'nu inkâr etmesidir. Ancak Tanrı'nın hükmü yargı günü geldiğinde, öğretisini reddettikleri ve sözlerine itaat etmedikleri için onların mahvolması ve cezaya çarptırılmaları olacaktır. Peki Mesih'in Kilisesi'ne üye olmak sorunsuz bir varoluş anlamına mı gelir? Hayır! İçinde yaşadığımız dünya buna izin vermez, ancak kurtuluşa erecek olanlar da yalnızca Mesih'in Kilisesi'ne tabi olanlardır.²⁸²

Tek gerçek Tanrı olan Baba, insanı kendisine ibadet etsin diye yaratmıştır. Öte yandan Tanrı insanı yaratmakla bırakmaz insanla ilişkisini devam ettirir;

²⁷⁹ Dennis C. Lovendino, "A Prelude To The Heavenly Jerusalem", *Pasugo God's Message* 68/4 (Nisan 2016), 3.

²⁸⁰ İbr.3:4.

²⁸¹ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 106-107.

²⁸² Nicanor P. Tiosen, "Treasuring God's Words", *Pasugo God's Message* 63/6 (Haziran 2011), 5.

günahları affeder, onlara yardım eder, acılarını dindirir, aralarında barışı sağlar, onları duyar ve görür. Ayrıca onlara karşı sevgi doludur.²⁸³ Buna ek olarak o bazı kavimleri kendisi için seçmiş, onlara kurtuluşun yolunu açmış ve seçtiği kavmi de diğerlerine müjdeci olarak göndermiştir.

2.2.2 Tanrının Seçimi ve Seçilmişlik

Tanrı, Kiliseye göre tarihin ilk devirlerinden beri kendi halkını, kendisine ibadet etsinler diye seçmiş ve onları diğer halklardan ayırmıştır. Tanrının ilk seçtiği topluluk Nuh'un, İbrahim'in ve Musa'nın halkı olan İsrailoğullarıydı. Ancak İsrailoğulları, Tanrı'ya sadık kalmayıp antlaşmalarını bozmuştur. İsrail'in yıkılmasından sonra ise onların yerini Mesih ve havarileri almış, İsrail ve İsrailoğulları'nın yararlandığı tüm haklar, bolluk-bereket ve vaatler ilk yüzyılda Tanrı tarafından Mesih Kilisesi'ne devredilmiştir. İlk yüzyılda Mesih'in öğretisinin, havarilerin ölümüyle beraber tamamen ortadan kalkmasıyla, O'nun tarafından kurulan bu gerçek kilise sapkın inançlara düşmüş ve doğru yoldan ayrılmıştır.²⁸⁴

Geldiğimiz bu son yüzyıllarda ise Tanrı'nın seçimi O'nun son elçisi olarak görevlendirdiği Felix Manalo ve kendisine inananlardan yana olmuştur. Böylece Tanrı'nın İsrailoğulları ve Mesih ile Havarilerinden sonra üçüncü seçimi Iglesia ni Cristo olarak kendini göstermiştir. O, insanı Kilisenin gerçek öğretilisine kavuşturmak için Sugo'yu görevlendirmiş ve onu dünyaya göndermiştir. Tanrı'nın bu elçisinin görevi ise saf ve gerçek İncili vaaz ederek, Tanrı'nın kaybolmuş olan gerçek Kilisesini tekrar kurmak ve doğru inancı insanlar arasında yaymak olmuştur.²⁸⁵

Tanrı yalnızca seçilmişlerin dualarını dinler. Baba kendisine hizmet edecek olanları kendisi seçer ve onlara kurtuluş yolunu açar. Tanrı'nın seçilmiş kullarından olma şerefi ise yalnızca Iglesia ni Cristo ve ona gönül verenlere aittir.²⁸⁶

²⁸³ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 37-38.

²⁸⁴ Meimban, "Trained and Molded For The Divine Task", 6-7.

²⁸⁵ Kavanagh, "The Iglesia ni Cristo", 30.

²⁸⁶ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 50.

2.2.3 Kader ve İrade

Iglesia ni Cristo, Kilise ve üyelerinin Tanrı tarafından seçildiğini öğretirken, kader fikrine karşı çıkar. Çünkü Tanrı insana seçim yapmak için alternatifler sunar.²⁸⁷ O, insanlara doğru ile yanlış, kurtuluş ile ölüm arasında seçim yapabilmesi için özgür bir irade vermiş ve seçimlerinde serbestlik tanımıştır. İnsan özgür iradesini kullanarak Tanrı'nın seçilmiş kulları arasına girmek ya da yargı gününde inançsızlığının cezasını çekmek konusunda serbest bırakılmıştır.²⁸⁸

2.2.4 Şeytan

Iglesia ni Cristo'ya göre insanın zihni, dikkati ve çabaları tanrısal maneviyattan, dünyevi arzulara ve maddeye doğru kaymıştır. Dünya, İblis ya da yılan olarak adlandırılan şeytan tarafından aldatılmıştır. Şeytan ve kölelerinin bu dünyada tüm insanları aldatmaya çalışarak, iyiliklerinde, başarılarında ve güçlerinde Tanrı'nın yüceltilmemesi için çok çalıştıklarını fark etmek bir marifet değildir. O insanları kör ederek yanlışla sürüklemek ve doğru yoldan saptırmak ister. O'nun arzusu insanları yok etmek ve yıkıma uğratmaktır. Nitekim Şeytan'ın gizli amacı, Tanrı'nın kurtuluş mesajının, insanlar tarafından sorgulanmasını ve anlaşılmasını engellemektir.²⁸⁹

Şeytan kurnazdır ve insanları yıkıma sürüklemek ister. Ancak Mesih'in Kilisesi'nin bir üyesinin cesareti kolayca kırılmamalı, bunun yerine Tanrı'nın zırhını ve doğruluk yeleğini üzerine giymeli, hakikat kemerini takmalı, iman kalkanı ve ruhun kılıcını kuşanmalıdır. Tanrı'nın emirlerine sürekli itaat ederek imanlarında sınıksız durmalıdırlar.²⁹⁰

Şeytan, kendisine insanlar arasından sahte peygamberler ve vaizler edinmiştir. O'nun uşaklığını yapan bu insanlar ise mucizeler yaratıp olağanüstü haller bile gösterebilirler ve peşlerinden gelen toplulukları ateşe sürüklerler. Iglesia

²⁸⁷ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 51.

²⁸⁸ Dennis C. Lovendino, "Making The Right Choice", *Pasugo God's Message* 68/3 (Mart 2016), 2.

²⁸⁹ Richard J. Rodas, "Let God Be Glorified", *Pasugo God's Message* 63/12 (Aralık 2011), 1.

²⁹⁰ Erman Vem M. Canlas -Rodrigo C. Valdez Jr, "Fight The Good Fight of Faith", *Pasugo God's Message* 64/8 (Ağustos 2012), 22.

ni Cristo'nun görevi ise şeytanla savaşmak ve onun aldatmacalarından insanları korumaktır.²⁹¹

2.2.5 Günah

İnsanlar kurtarılmaya ihtiyaç duyar, çünkü onlar günahkarlardır. Aslında Tanrı insanı dürüst ve günahsız olarak yaratmıştır, ancak insan Tanrı'nın kanununu çiğnemiş ve günahkâr olmuştur. İnsanların atasının işlediği ilk günah daha sonra soyundan gelen tüm insanlara sirayet etmiş ve bütün insanlar bunun sonucu olarak ölümle ve Tanrı'nın yargısıyla yüzleşmiştir.²⁹²

Kutsal Kitap'a göre insanların tümüne sirayet eden bu günah probleminin çözümü olarak Mesih, Tanrı tarafından insanlara teklif edilmiş, çarmıhta acı çekerek can vermiştir. O'nun ölümü aracılığıyla bir kurtuluş yolu sağlanmıştır.²⁹³ Lakin Mesih aracılığı ile büyük günahın etkisi kırılmış ve zafer elde edilmiş olsa dahi, her günahkâr kendi günahı için ölmek ve yargı günü Tanrı'ya hesap vermek zorundadır.²⁹⁴

Tanrı'nın günahkâr olan insan için planı ise Mesih'in Kilisesi'ne bağlanması ve günahlarından arınıp kurtuluşa hak kazanmasıdır. Iglesia ni Cristo, günahkâr olan insanın, Tanrı ile barışmasının yoludur. Zira Kilise dışında kalan herkes günahkardır ve kurtuluşa nail olmak istiyorsa Mesih'in Kilisesi'ne üye olmak zorundadır. Çünkü Mesih, Tanrı'nın kanunlarına aykırı olduğu için Kilisesi dışında kalan kimseyi kurtarmayacaktır.²⁹⁵

Kiliseye göre Tanrı'nın kulları, O'nun ebedi şehrine doğru olan yolculuklarında pek çok unsur tarafından dikkatlerinin dağıtılabileceği bir zamanda yaşarlar. Onlar ancak ona şan ve şeref veren sorumlulukları gözeterek kendileri için hazırlanan Yeni Kudüs'e girmeye hak kazanır.²⁹⁶

²⁹¹ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 39.

²⁹² Richard J. Rodas, "True Measure Of Spirituality", *Pasugo God's Message* 64/4 (Nisan 2012), 1.

²⁹³ Yu.3:16.

²⁹⁴ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 120-121.

²⁹⁵ Cipriano P. Sandoval, "God's Work of Salvation in The Different Dispensations", *Pasugo God's Message* 41/8 (Ağustos 1969), 17.

²⁹⁶ Rodas, "Let God Be Glorified", 2.

Ayrıca Iglesia ni Cristo öğretisinde, günahların bağışlanması için vaftiz zorunludur. Vaftizde kişi Mesih'in ölümüne katılır. Eski hayat ve günahlar artık suya gömülmüş ve yeni bir hayata başlangıç yapılmıştır.²⁹⁷

2.2.6 Acı ve Zulme Karşılık Sebat

Iglesia ni Cristo, çekilen zulme karşı sabır ve sebatı öğretir. Bu Iglesia ni Cristo vaazları ve ilahilerinde yinelenen bir temadır ve önemi büyüktür.²⁹⁸ Mesih ve öğrencileri hakikati yayma gayretlerine karşı zulme maruz kalmışlardır ve Kutsal Kitap'ta anlatıldığı üzere Kilisesi de bu zulme her zaman maruz kalacaktır.²⁹⁹ Öğretiye göre zulüm korkusu bir kişinin Mesih'in Kilisesi'ne katılmasını engelleyebilir. Kilise ile karşılaştıktan sonra kişi onu dinlemeye ve İncil çalışmalarına başlar, buna karşı ise zulüm görmesi muhtemeldir. Bu tür olaylar Kilise tarihinde birçoklarının hakikati anlamasına rağmen Kiliseden vazgeçmesine neden olmuştur. Zulmün ne olduğunu, üstesinden nasıl gelineceğini ve zulme karşı sebat göstererek kurtuluşa nasıl erileceğini öğretmek ise Kilisenin görevidir.³⁰⁰

Kilise'nin üyelerine telkini, zulüm görseler ve acı çekseler dahi asla bir suçlu, katil, hırsız ya da asi olmamalarıdır. Bir Hristiyan olarak acı çekmekten utanmamaları ve Tanrı'yı bu şekilde yüceltmeleridir. Aksi takdirde inananlar, kurtuluş vesilesini boşa harcayabilir ve seçilenlerden olma haklarını kaybedebilirler.³⁰¹ İncil'de bahsedildiği üzere, onlar zulme karşı sabır ve sebat gösterdiklerinde ise Tanrı'nın vaadi onlara göklerin egemenliğidir. Tanrı zulüm gören kullarına sevinmelerini söyler, çünkü onların göklerdeki ödülü büyüktür.³⁰²

Gerçek bir Hristiyan olana acı çekmek utanç verici değildir. Doğru ve Hristiyan bir yaşam sürdürmek için zulüm görmek aşağılayıcı da değildir. Gerçek şu ki, acı çekmek ya da Tanrı'nın iradesine itaat ettikleri için zulüm görmek Mesih'in öğrencilerini mutlu eder, çünkü böylelikle Tanrı övülmüş ve yüceltilmiş olur.³⁰³

²⁹⁷ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 54.

²⁹⁸ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 183.

²⁹⁹ Yu.15:18-21.

³⁰⁰ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 59.

³⁰¹ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 60.

³⁰² Mat.5:10-12.

³⁰³ Rodas, "Let God Be Glorified", 1.

Kilise, zulme karşı nasıl ayakta kalınacağına ve karşı koyulacağına dair ise ilk yüzyılda Mesih'in havarilerinden örnekler vermiştir. Zira İncil'de bahsedildiği üzere Yüksek Kurul karşısına çıkarılacak, İsa'nın ardından onun öğretisini yaydıkları için kamçılatılan havariler, kurulun huzurundan İsa'nın uğruna hakarete uğradıkları ve zulüm gördükleri için sevinçle çıkmış ve Mesih'in öğretisini yaymaktan geri durmamıştır.³⁰⁴ Çünkü kurtarıcının uğruna acı çekmek bir ayrıcalıktır. Üyeler her şartta Tanrı'ya sadık kalmalı ve gerçek inançtan güç alarak, çektikleri acının boşa olmadığını bilmelidirler.³⁰⁵ Kilise üyeleri, arzu ettikleri kurtuluşa ve cennetin krallığına ulaşmak istiyorlarsa her türlü imtihan ve zulme karşı durmalı, geri adım atmamalı ve bu kötülüklerin üstesinden gelmek için Tanrı'ya dua etmelidirler.³⁰⁶

2.2.7 Kadın Erkek Arası Cinsiyet Roller

Iglesia ni Cristo, kadın ve erkeğin farklı roller için yaratıldığını savunur. Kilisede bir kadın asla kilise yöneticiliği ve Evanjelik rolleri üstlenemez. Kadınlar Kilisede yalnızca koroda şarkı söyleyen, org çalan ve diyakoz olarak hizmet eden bir kişi rolü üstlenebilirler. Bununla beraber kadınlar Hristiyan Aile Organizasyonları'nda (Christian Family Organizations) lider olarak görev alabilir ve hizmet edebilirler.³⁰⁷

İnsanı kadın erkek olarak farklı cinsiyetlerde yaratan ve onları evlilik ile birleştiren Tanrı'dır. Evlilik törenlerinde Tanrı tarafından özel bir kutsama gerçekleşir. Evlilik tüm Hristiyanlarda olduğu gibi Iglesia ni Cristo'da da kutsal bir kurum olarak kabul edilmiş ve çiftlerin kalıcı ve mutlu bir evliliğe sahip olmaları için hem ailenin hem de üstatların rehberliği, kişiler için önemli görülmüştür.³⁰⁸ Hatta evlenmek birçok kişi için mükemmel bir rozet ve kazanım olarak görülmekte, başarılı bir kişisel yaşamın olduğunu göstermenin bir yolu olarak tarif edilmektedir.³⁰⁹

³⁰⁴ Elç.5:40-42.

³⁰⁵ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 58-59.

³⁰⁶ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 61-62.

³⁰⁷ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 110.

³⁰⁸ Sta. Romana, "Membership and the Norm of Discipline in the Iglesia Ni Kristo", 9.

³⁰⁹ Richard J. Rodas, "Til Death Do Us Part", *Pasugo God's Message* 63/2 (Şubat 2011), 1.

Tanrı evlilik ile birleştirdiği kullarının boşanmasından nefret eder, bu nedenle çiftlerin ayrılmayı düşünmeleri bile onlara günah olarak yeter. Onları evlendikten ve hayatlarını birleştirdikten sonra ölümden başka bir sebep ayıramamalıdır.³¹⁰ Evlilik bir tür yeminli bir yaşam ilişkisi olarak kabul edilmektedir.³¹¹ Ayrıca Katolik öğretideki tarzıyla rahiplerin evlenememesi gibi bir durum Iglesia ni Cristo için geçerli değildir. Rahiplere yasaklanan şey evlenmek değil, onların kilise dışında başka herhangi bir görev almalarıdır.³¹²

Erkekler, eşlerine ve kadınlara asla sert davranmamalıdır. Erkekler ailesinin ve eşinin fiziksel ihtiyaçları için ev bütçesini temin etmek ve ailesini gözetmekle yükümlü iken kadın ise kocasının onur ve şerefine koruyucusu olmalı ve onu incitecek hiçbir şey yapmamalıdır.³¹³ Ayrıca kadınlar, Tanrı'nın, kocasına saygı duyma emrini asla çiğnememeli ve ona mutlak surette itaatkâr olmalıdırlar.³¹⁴

2.2.8 Aile, Ebeveyn ve Tüm Aile Katılımcıları

Aile çok değerli olarak görülür ve aile bağlarının güçlü bir şekilde oluşturulması Kilise tarafından ebeveynlik konusunda sağlanan eğitim faaliyetleriyle desteklenir. Evdeki uyum ve saygı bu eğitimlerin temel konusunu teşkil etmekte ve doğru aile modelinin oluşturulması için çaba gösterilmektedir.³¹⁵ Tanrı'nın isteği her zaman önceliklidir. Zira doğru aile modelinin oluşturulmasında, Tanrı'nın amacını göz ardı etmenin birçok kişi için sıkıntılar yarattığı da unutulmamalıdır.³¹⁶

Kutsal Yazılar, bir aile inşa etmenin ilahi amacına ulaşılacak kuralları öğretmiştir. Tanrı'yı onurlandıran ve yücelten ailesinin başı olan bir baba, tanrısal bir kişi olmalı ve insanın tüm görevinin tek gerçek Tanrı olan Baba'dan korkmak ve O'nun buyruklarını yerine getirmek olduğuna inanmalıdır.³¹⁷

³¹⁰ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 111.

³¹¹ Rodas, "Til Death Do Us Part", 1.

³¹² Topali, "Silent Bodies in Religion and Work: Migrant Filipinas and the Construction of Relational Power", 625.

³¹³ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 111.

³¹⁴ Rodas, "Til Death Do Us Part", 1.

³¹⁵ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 111-112.

³¹⁶ Celerino G. Baclaan, "Why They Do Differ From The Rest", *Pasugo God's Message* 63/12 (Aralık 2011), 5.

³¹⁷ Baclaan, "Why They Do Differ From The Rest", 5.

Ailede ebeveynler çocuklarının hem fiziksel hem de manevi ihtiyaçlarını karşılamakla sorumludur. Onları Tanrı'nın sözlerine karşı saygılı, emirlerine karşı itaatkâr olarak eğitilmeli, güvenilir ve onurlu bir insan olarak yetiştirilmelidirler. Bunun içinde Kilise, aile üyelerinin Kiliseden yüz çevirmesinde ebeveynleri sorumlu tutmuş ve onların Kilisede aktif üye olarak kalma sorumluluğunu ana-babaya vermiştir. Çünkü onların Kiliseden ayrılması ve Kilise üyeleri olmayanlar ile evlenmeleri tüm aile teşkilatını büyük ölçüde kötü etkileyecektir.³¹⁸ Çocuklar ebeveynlerine itaatsizlik ederlerse, kiliseye gitmezlerse, Kilisenin uygunsuz olarak gördüğü alışkanlıkları benimserlerse (içki içmek, kumar oynamak, zina yapmak, vb.), ebeveynler bu davranışlardan dolayı ağır cezalara maruz kalabilirler, örneğin onlar, Kilisede taşıdıkları pozisyonlardan çıkarılabilirler.³¹⁹

Öte yandan, aile üyelerinin doğaları gereği dini olarak kendi statülerine sahip oldukları düşünülmektedir. Kutsallığın aktarılması için herhangi bir kan bağı gerekli değildir.³²⁰ Hangi millet, hangi ırktan olursa olsun kişi kurtuluşa nail olmak istiyorsa, Iglesia ni Cristo'ya katılması ve gereklerini yerine getirmesi birincil vazifesi olmalıdır.

2.2.9. Birlik

Kilisenin en göze çarpan özelliklerinden biri de birlik misyonudur. Bu birlik en çok seçim zamanlarında kendini göstermiştir. Tüm üyeler bir arada oy kullanırken birlik her zaman sağlanmış ve bu birlik takdir edilmiştir.³²¹ Oy kullanımında üyelerin kendi tercihleri haricinde birliğin tercihi önemlidir. Kiliseye göre birlik ancak herkes aynı fikirde olduğunda sağlanabilir.³²² Bu yüzden üyeler kendi adaylarını seçemezler, çünkü bu Kilisenin birliğini bozar. Seçim zamanı geldiğinde inananlar birlik içerisinde, Kilise tarafından daha öncesinde bildirilen

³¹⁸ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 112.

³¹⁹ Topali, "Silent Bodies in Religion and Work: Migrant Filipinas and the Construction of Relational Power", 627.

³²⁰ Topali, "Silent Bodies in Religion and Work: Migrant Filipinas and the Construction of Relational Power", 626.

³²¹ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 126.

³²² Harper, "The Iglesia Ni Cristo: A Case Study", 4.

üyeyi seçmekle mükelleftirler.³²³ Mesih Kilisesi içerisindeki birliğin temelini bilmeyenler ise bunu ancak eleştirirler.³²⁴

Birlik sadece seçim zamanlarında gözetilmez, her durum ve her şartta Kilise birlik içinde, misyonuna devam etmelidir. Bu birlik gösterilerinin en önemlisi de hiç şüphesiz cemaat ibadetlerine katılmaktır. Kardeşler bu şekilde dini yükümlülüklerini yerine getirerek aynı duygu ve amacı sergilerler. Belirlenen gün ve saatlerde, olumsuz havalarda, kötü siyasi veya sosyal şartlarda bile ibadet yerlerine akın ederler.³²⁵

Mukaddes Kitap'ta, İsa Mesih'in inananların bir olması ve ayrışma yaşamamaları için Tanrı'ya duada bulunduğu bir anlatım mevcuttur.³²⁶ Üyeler ise Mesih'in bu isteği doğrultusunda Tanrı ve Mesih'te birleşmeli ve birliği sağlamalıdır.³²⁷ İncil'de, inananlardan beklendiği şekilde birlik sağlam kalmalı ve asla birliği yıkacak faaliyetlerde bulunulmamalıdır.³²⁸ Birliği yıkacak faaliyetler ise Kiliseden atılma cezasını beraberinde getirecektir.³²⁹

INC, Kilise üyelerinin birliğine inanmakla birlikte Hristiyan birliğini de amaç edinmiştir. Mutlak birlik misyonu ile hareket eden Kilise, Tanrı, Mesih ve Kilise'nin bir araya getirilip birleştirilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu birlik Mesih adına, Tanrı'nın yüceliği için olmazsa olmaz bir şarttır. Hristiyanlar arasındaki bölünmeler ve çekişmeler Kiliseye göre ancak dünyevi ve şeytanidir.³³⁰

2.2.10 Kardeşlik

INC, gerçek Mesih Kilisesi üyelerinin kardeş olması gerektiğine inanır. Kutsal Kitap'taki emir doğrultusunda üyeler, Mesih'in emrettiği ve Havarilerine öğrettiği gibi birbirlerini sevmelidirler.³³¹ Mesih kurduğu Kilise içinde bir kardeşlik tesis etmiştir, bu yüzden üyeler birbirlerine kardeş ("kapatid", kısaca "ka") diye hitap ederler ki bu onların Mesih'in gerçek öğrencileri olduğunu gösterir.³³² Tüm

³²³ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 130.

³²⁴ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 126-127.

³²⁵ Dennis C. Lovendino, "God's People Are United in Heart and in Purpose", *Pasugo God's Message* 67/8 (Ağustos 2015), 3.

³²⁶ Yu.17:21-23.

³²⁷ Harper, "Iglesia Ni Cristo: 'Church of Christ' in Tagalog", 3.

³²⁸ 1Ko.1:10.

³²⁹ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 131.

³³⁰ Iglesia ni Cristo (INC), "Beliefs-The Christian Unity" (Erişim 20 Şubat 2021).

³³¹ 1Pe.2:17, Yu.13:34-35.

³³² Iglesia ni Cristo (INC), "Beliefs-The Brotherhood" (Erişim 20 Şubat 2021).

üyeler birbirine saygı göstermeli ve Kilise içerisinde eşit haklara sahip olduklarını bilmelidirler.³³³ Kardeşlerden biri yardıma muhtaç olduğunda ona yardım etmeyen kişi Kutsal Kitap'ta geçtiği üzere Tanrı'nın sevgisine nail olamaz.³³⁴

Kilisede kardeşine kin güden ve ondan nefret eden kişi ise bir katil olarak kabul edilmiş ve onun sonsuz hayata kavuşamayacağı söylenmiştir. Çünkü kin gütmek Mesih'in öğrencilerine yakışmaz, bu özellik ancak Tanrı tarafından seçilmemiş insanlara aittir. Ayrıca kardeşlere hakarete bulunmak ve onlara kötülük yapmakta kesinlikle Kilise tarafından yasaklanan davranışlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kardeşlik sevgisinin korunması için Kilise tarafından anlaşmazlığa düşen üyelere her zaman uzlaşma şart koşulmuştur. Birbirini dava etmek ve kardeşinden hak talebinde bulunmak Mesih'in öğrencilerine Tanrı tarafından yasaklanmıştır. Eğer üyeler kardeşlerinin yanlış yaptığını düşünüyorlarsa onunla özel olarak konuşmalı ve hatasını kendisine söylemelidir. Anlaşmazlığın büyümeye başlaması durumunda ise Kilise yönetimine başvurulmalıdır.³³⁵

2.2.11 İrtidat

I. yüzyılda Havarilerden sonra, insanları Mesih'in getirdiği inançtan saptıran sahte peygamber ve vaizler ortaya çıkmıştır.³³⁶ İlk dinden dönme, sahte bir inanç ortaya atan Katolik rahipler tarafından Roma Katolik Kilisesi'nde gerçekleştirilmiştir. Bu Kilise böylece insan yapımı yanlış öğretilerle, Mesih Kilisesi'nin doğru inanç çizgisinden ayrılmıştır. Onlar, Mesih ve Kutsal Ruh'un da Baba gibi bir Tanrı olduğunu söylemişlerdir.³³⁷ Meryem ve Azizlerin bir ibadet nesnesi olarak kullanılmasından, kilisede papazların önünde tövbe itirafına; ibadet esnasında ikonlar bulundurmaktan, Evharistiya ayinine (Katoliklerdeki tarzıyla) kadar birçok yanlış doktrin icat etmiş ve inanmışlardır. İnanmayanları ise idama mahkûm etmişlerdir.³³⁸

³³³ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 98.

³³⁴ 1Yu.3:17.

³³⁵ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 98-102.

³³⁶ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 135.

³³⁷ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 47-48.

³³⁸ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 24-32.

Mesih Kilisesi olarak doğru inancın savunucusu olan Iglesia ni Cristo üyelerinin görevi ise Katolik Kilisesi'nin tüm uygulamaları dahil günlük hayatın bir parçası olabilecek bu batıl inançları reddetmek ve yanlışlığını kanıtlamaktır.³³⁹

2.2.12 Tövbe

Kutsal Kitap'tan da delil getirilebilecek şekilde Tanrı'ya inanan her mümin günahlarını Tanrı'ya itiraf etmelidir.³⁴⁰ Güvenilir ve adil olan Tanrı ise bunun karşılığında müminin günahını bağışlayıp onu her türlü kötülükten arındıracaktır.³⁴¹ Eğer Tanrı insana karşı olağanüstü şekilde sabırlıysa, bunun nedeni günahkârların tövbe etmeleri için daha fazla zaman vermesidir.³⁴²

Iglesia ni Cristo, Katolik öğretideki günah itirafını ve papazların aracılığını reddederken, insan ile Tanrı arasında Mesih İsa'dan başka bir aracı kabul etmemiştir.³⁴³ Tanrı'ya karşı işlenen günahların itirafında papazların hiçbir rolü yoktur. Bundan dolayı Kilise günahların Tanrı'dan başka kimseye itiraf edilmemesini emretmiştir.³⁴⁴ Kişi günahlarına karşı duyduğu pişmanlığı Tanrı'ya itiraf eder ve bir daha bu kötülüğe bulaşmamakta kararlı olursa, Tanrı onu affeder ve kurtuluşun yolunu ona açar.

2.2.13 Aforoz

Iglesia ni Cristo öğretilerine uygun yaşamayan her üye öncelikle Kilise yönetimi tarafından, hatasından dönmesi ve hakikati görmesi için uyarılır. Uyarıldıktan sonra eğer üye, Kilisenin emir ve yasaklarını çiğniyor ve doktrinleri ihlal etmeye devam ediyorsa Kilise ile ilişkisi kesilir ve aforoz edilir. Kasıtlı olarak ibadet hizmetlerine uzun süre katılmamak, kan yemek ve üye olmayan biriyle evlilik dahil yasadışı ilişki yaşamak, içki, kumar ve ahlaksızlıklara düşmek, yönetime asi olmak, idari politikalara uymamak ve belirlenen adaylara oy vermemek gibi birçok günah Kiliseden zorunlu uzaklaştırma ile sonuçlanabilmektedir. Emir ve yasaklara uyulması konusunda Kilise, sert bir tavra

³³⁹ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 32.

³⁴⁰ Mez.32:5.

³⁴¹ 1Yu.1:9.

³⁴² Rodas, "Proclaim The Good News in The Great Assembly", 1.

³⁴³ 1Ti.2:5.

³⁴⁴ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 31.

sahiptir ve bu belirlenen kurallara uymayanlar her daim Kiliseden kovulma tehlikesi ile karşılaşabilirler.³⁴⁵

Görünüşte küçük sorunlar ve anlaşmazlıklar dahi bir üyenin ihraç edilmesine neden olabilecek bu ağır suçlardan herhangi biri haline gelebilir. Ancak Iglesia, hata yapmanın insani, affetmenin ise ilahi olduğuna inanır. Günahlarından içten pişmanlık duyan ve INC'ye geri dönmek isteyen suçlulara, ileride daha tedbirli ve ihtiyatlı davranmaları şartıyla ikinci bir şans verilir. Bu ikinci şans ihlal edilirse, onlar artık resmen Kilise tarafından kabul edilmeyecekler listesine alınmış olurlar. Iglesia ni Cristo disiplini, bazı yönlerden komünal disipline veya üyelerin hayatlarının her safhasına karışılan bir düzene benzemekte ise de birçok yönden Kilise için yararlı olduğunu kanıtlamaktadır.³⁴⁶

2.2.14 Kıyamet

Dünyanın başından, kurtuluşa kadar olan süre boyunca Tanrı, tayin ettiği hizmetçileri aracılığıyla dünyanın sonu olan Kıyamet Günü hakkında uyarılarda bulunmuştur. Kutsal Kitap'ta da o gün, bir örnekte şöyle sahnelenmiştir; “Büyük gün yaklaştı, çok yakın ve hızla geliyor! O gün acı olacak, çünkü en cesur askerler bile çaresizlik içinde haykıracak! Bugün öfke, bela ve sıkıntılarla dolu bir gün, yıkım günüdür.” Havarî Petrus ise daha canlı bir resim çizmiştir; “Ama Rabbin günü bir hırsız gibi gelecek ve sonra gök gürültülü bir çarpışmayla yok olacak ve yeryüzü üzerindeki eserler yanacak.”³⁴⁷

İşte bir hırsız gibi sessizce gelecek olan bugüne herkes dikkat etmeli ve hazırlanmalıdır. Yaklaşan günün işaretleri İncil'de gün ve saat olarak kesin bir şekilde belirtilmemiş olsa da yakın olduğuna dair işaretler canlı bir şekilde tanımlanmıştır. Çünkü kıyamete yakın depremler, kıtlıklar, savaşlar ve felaketlerden bahsedilmiştir ve geldiğimiz bu son yüzyılda kıyamete yakın olduğumuzdan şüphe olmamalıdır. Bu nedenle Kilise, üyelerine her zaman kendilerini tamamen Tanrı'ya adamalarını, bugün olduğu gibi doğru yolda yürümelerini ve emirlerini yerine getirmelerini tavsiye etmiştir. Yolda karşılaşacakları engellerin arkasında ise öfke ile dolu şeytanın olduğundan

³⁴⁵ Sta. Romana, "Membership and the Norm of Discipline in the Iglesia Ni Kristo", 14.

³⁴⁶ Sta. Romana, "Membership and the Norm of Discipline in the Iglesia Ni Kristo", 14.

³⁴⁷ Dennis C. Lovendino, “Keeping Pace With The Hastening Day of The Lord”, *Pasugo God's Message* 67/8 (Ağustos 2015), 6-7.

bahsetmiştir, çünkü onun da insanları doğru yoldan saptırmak için zamanı azalmıştır.³⁴⁸

2.3 İbadet ve Uygulamalar

Iglesia ni Cristo, Tanrı'ya ibadet etmenin ve O'nun emirlerini yerine getirmenin insanın asli görevi olduğuna inanır. Çünkü insanı Tanrı yaratmıştır, dolayısıyla insan Tanrı'ya aittir. Kilisenin ibadet organizasyonları, ilahiler, dualar, İncil okumaları, Kiliseye yapılan bağışlar, sosyal yardımlar ve kutsama dualarından oluşur. İbadet hem Baba hem de Mesih için yapılır. Kiliseye göre İsa'nın kendisi cemaat ibadet hizmetlerinde Mesih Kilisesi'nin bir araya gelmesini çok takdir eder. Kilise her toplandığında Mesih, ruhu ile onların arasındadır, bu yüzden ibadet hizmetini kasten terk etmek büyük bir günah olarak nitelendirilir ve üyelerin ibadet hizmetlerine mutlak surette katılmaları beklenir.³⁴⁹ Ayrıca Mesih'in Kilisesi'nin üyeleri başka bir dini organizasyonun ibadet hizmetlerine veya faaliyetlerine asla katılamazlar.³⁵⁰ Iglesia ni Cristo bu yönüyle pek çok dini gelenekte olduğu gibi tekeldi bir inanç ve kurtuluş karakteristiğine sahip bir organizasyon olarak karşımıza çıkmaktadır.

İbadet hizmetleri iki nedenden dolayı hayati öneme sahiptir. Birincisi, üyeler ibadet ederken, O'nun sözünü dinleyerek ona itaat edebilmeleri için Tanrı'ya yönelirler. İkincisi, onlar ibadet edip Tanrı'ya yönelirken Mesih her zaman Kutsal Ruh aracılığı ile onların yanındadır.³⁵¹ Kutsal Yazılarda da ayrıca ibadet hizmetlerine katılmayı ihmal etmeye karşı uygulanan yaptırım, hakikatin bilgisini aldıktan sonra kasıtlı olarak günah işleyen kişi için herhangi bir teklif veya bağışlanma olmayacağı şeklindedir.³⁵² İbadet hizmetlerinin ihmal edilmesi "mümkün olan en büyük günah" olarak nitelendirilir.³⁵³ İbadeti ihmal etmek, Tanrı'yı reddetmek veya Tanrı'ya sırt çevirmektir.³⁵⁴

³⁴⁸ Lovendino, "Keeping Pace With The Hastening Day of The Lord", 6-7.

³⁴⁹ INC, "Beliefs-The Christian Unity".

³⁵⁰ Topali, "Silent Bodies in Religion and Work: Migrant Filipinas and the Construction of Relational Power", 626.

³⁵¹ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 121-122.

³⁵² İbr.10:26-27.

³⁵³ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 122.

³⁵⁴ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 54-55.

Ayrıca ibadet hizmetleri, Iglesia ni Cristo şapellerinde gerçekleştirilmelidir, zira bu mekanlar Kutsal Kitap'ta bahsedilen Tanrı'nın tapınağına denk olarak görülmektedir.³⁵⁵ Aynı şekilde Tanrı'ya hizmet eden insanlar, O'na yaptıkları hizmetlerin boşa gitmesini istemezler, ancak her türlü ibadet Tanrı tarafından kabul edilmeyecektir. Sadece O'na ibadet etmeye yetkili kişilerin hizmetleri Tanrı tarafından kabul edilmektedir. O'na ibadet etmeye yetkili olanlar ise Iglesia ni Cristo üyelerinden başkası olamazlar.³⁵⁶

2.3.1 Vaftiz

Iglesia ni Cristo öğretilerinde vaftiz, Mesih'in bir öğrencisi olmak, kurtuluşu elde etmek ve günahların bağışlanması için zorunludur. Vaftizde kişi Mesih'in ölümüne katılır. Çünkü o, suya daldırılarak yapılan bir cenaze törenini sembolize eder. Eski hayat ve günahlar artık suya gömülmüş ve yeni bir hayata başlangıç yapılmıştır.³⁵⁷ Kişinin önceki günahkâr benliği vaftiz sonrasında artık ölmüştür. Bundan sonra üzerine düşen, yüreğini ve zihnini tamamen yenilemesi ve Allah'ın benzerliğinde yaratılan, kendisini hakikatle ortaya koyan yeni benliği giymesidir.³⁵⁸ Artık eğitim almak, Iglesia ni Cristo'nun bir üyesi olmak ve gün geldiğinde Mesih ile kurtuluşa erenlerden olmak için bir engel kalmamıştır.

INC, diğer kiliselerin vaftiz uygulamalarını, vaftiz etme yetkisi bulunmadığı için reddederken,³⁵⁹ bir kişinin vaftiz edilmeye hak kazanması için, Tanrı'nın sözlerini öğrenmesini, onlara inanmasını ve tövbe etmesini şart koşar. Bir bebek bunu yapamayacağı için Kilise, Katolik öğretideki bebek vaftizini reddeder ve çocukları ancak ergenlik çağına erdiklerinde, vaftizin şartlarını yerine getirebilecek yaşlarda olduklarında vaftiz edilmeye uygun görür.³⁶⁰

³⁵⁵ Mez.5:7.

³⁵⁶ Angel Mangilaya, "Those Whom God Authorized To Serve Him", *Pasugo God's Message* 70/11 (Kasım 2018), 14.

³⁵⁷ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 54.

³⁵⁸ Rommel V. San Pedro, "The Citizenship of The Church of Christ Members", *Pasugo God's Message* 70/8 (Ağustos 2018), 27.

³⁵⁹ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 54.

³⁶⁰ Iglesia ni Cristo (INC), "Beliefs-Baptism" (Erişim 29 Şubat 2021).

2.3.2 Dua

Mesih dua etmeyi inananlara emretmiştir. Bu nedenle üyelerin belirli vakitlerde Tanrı ve Mesih adına dua etmeleri onların bir görevidir. Kilise üyeleri yemek yediklerinde, okula veya işe gittiklerinde, uyumadan önce veya uyandıktan sonra her zaman Tanrı ve Mesih'i anmalıdırlar. Unutulması dışında kasten dua etmemek ise büyük bir günahtır. Bununla beraber Iglesia ni Cristo, bireysel dualar haricinde haftada iki defa yapılan dua ve ibadet hizmetleri verir.³⁶¹

Iglesia ni Cristo ibadet esnasında işaret dili tercümanları ve çevirmenler bulundurmakla birlikte yerel dilde, haftada iki defa, bir hafta sonu pazar bir de hafta içi perşembe olmak üzere düzenli ibadet hizmetleri vermektedir. İbadet hem Baba hem de Mesih için yapılır.³⁶² Belirli bir ibadet hizmetine her cemaatin başkanlarının, INC başkanının daha önceden hazırladığı vaazı, okumalarıyla başlanır. Daha sonra gönüllü olarak yapılan bağışlar üyelerden toplanır, ibadete ilahiler ve yerel koro tarafından söylenen şarkılar ile devam edilir.³⁶³ Vaizlerin konuşmalarından sonra cemaatten üyeler kâğıda yazarak sorularını diyakozlara verebilir, bu sorular ise vaiz tarafından İncil'e dayanarak yanıtlanmaya çalışılır. İncil'den konu ile ilgili alıntılardan sonra kısa ve herkes tarafından anlaşılabilir kadar açık cevaplar verilmeye çalışılır. En son yapılan toplu dua ile ibadet sona erdirilir.³⁶⁴

Çocuklar için de Kilise, hafta sonları soru cevap yönteminin ağırlıklı olarak kullanıldığı hem bir ibadet hem de bir eğitim organizasyonu yürütür.³⁶⁵ Kiliseye göre İsa'nın kendisi cemaat ibadet hizmetlerinde Mesih Kilisesi'nin bir araya gelmesini çok takdir eder. Kilise her toplandığında Mesih, ruhu ile onların arasındadır bu yüzden ibadet ve dua hizmetini kasten terk etmek büyük bir günah olarak nitelendirilir. Bu yüzden Kilise üyelerin haftalık ibadet hizmetlerine mutlak surette katılmaları beklenmektedir.³⁶⁶

³⁶¹ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 56.

³⁶² Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 54-55.

³⁶³ Iglesia ni Cristo (INC), "Worship" (Erişim 25 Mart 2021).

³⁶⁴ Sta. Romana, "Membership and the Norm of Discipline in the Iglesia Ni Cristo", 5.

³⁶⁵ Iglesia ni Cristo (INC), "Worship".

³⁶⁶ Iglesia ni Cristo (INC), "Beliefs-Worship of God" (Erişim 25 Şubat 2021).

Haftalık ibadet hizmetlerine katılım o kadar önemlidir ki, Kilise, bir üyesinin evi dahi yansa, onu kurtarmak yerine ibadet hizmetine katılmayı emreder. Çünkü ibadet hizmetini kaçıranlar imandan ayrılıp Tanrı'nın düşmanı olabilirler.³⁶⁷ Bu yüzden Kilise bu konuda çok hassasiyet göstermekte ve bir üye bir ibadeti kaçırdığında onları kontrol etmesi için kilise memurlarını görevlendirmektedir.³⁶⁸

Iglesia ni Cristo şapellerinde yapılan haftalık dua hizmetlerine katılırken üyeler resmi bir uygulama içerisinde olduklarını bilmelidirler. İbadet hizmetlerinde üyeler, Tanrı ve Mesih'in huzurundadır ve kutsallığa uygun olacak şekilde resmi kıyafet giyerek hem Tanrı ve Mesih'e hem de diğer üyelere saygı göstermek zorundadırlar.³⁶⁹ Kadınlar için uygun kıyafet, bir etek veya mütevazı bir elbise iken, erkekler için bu, resmi gömlek ve uygun bir ayakkabı giymek anlamına gelmektedir.³⁷⁰ İbadet hizmetlerini yürüten diyakozlar da genellikle takım veya uzun kollu beyaz bir elbise giymektedir.³⁷¹ İnananlar bu vesileyle ibadetten büyük feyiz aldıklarını, Mesih'in Ruh'unu deneyimlediklerini ve iman olarak güçlendiklerini unutmamalıdır.³⁷²

Erkek ve kadınlar ibadet başlamadan yarım saat önce mabede ayrı ayrı girer ve erkekler solda, kadınlar sağda olacak şekilde ayrı ayrı otururlar. Üyeler ibadetlerde kendi koltuklarını seçemez ve diyakozlar tarafından uygun görülen yerlere alınırlar.³⁷³ Ayrıca ibadet başladıktan sonra kimse sükuneti bozacak şekilde mekâna giriş çıkış yapamaz.³⁷⁴ İbadetler esnasında asla sessizlik bozulmaz, fanatik eylemler görülmez. Sükûnet her zaman korunur ve bu durum itaatin bir sembolü olarak da değerlendirilir ve Kilise kültürünün bir parçası olarak görülür. Sessizlik "itaat" ile bağlantılı, özel bir duygusal ve fiziksel tekniğin tezahürü olarak Iglesia ni Cristo'da baskın bir uygulamadır.³⁷⁵

³⁶⁷ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 79-80.

³⁶⁸ Kavanagh, "The Iglesia ni Cristo", 27.

³⁶⁹ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 89-90.

³⁷⁰ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 81.

³⁷¹ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 82-84.

³⁷² Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 89-90.

³⁷³ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 82-84.

³⁷⁴ Ando, "A Study of the Iglesia Ni Cristo: A Politico-Religious Sect in the Philippines", 336.

³⁷⁵ Topali, "Silent Bodies in Religion and Work: Migrant Filipinas and the Construction of Relational Power", 629-631.

Cemaattekiler hizmetlere katılırken yanlarında İncil getirmezler. Çünkü dinlemenin öğrenmek için doğru yol olduğunu düşünürler. Öyle ki, İsa Mesih zamanında bile İncil'i okumak değil dinlemek emredilmiştir.³⁷⁶ Çünkü Kilise yetkilileri haricinde kimsenin İncil'i yorumlama yetkisi yoktur ve kimse onu doğru şekilde anlayamaz.³⁷⁷

2.3.3 Kiliseye Yapılan Gönüllü Bağışlar

Iglesia ni Cristo üyelerinin yükümlülüklerinden biri de Kiliseye belli zamanlarda bağış yapılması ve katkıda bulunulmasıdır.³⁷⁸ İnananlar şükranlarını Tanrı'ya sunmak ve Mesih'in Kilisesi'ne katkıda bulunmak için de aynı şekilde gönüllü bağışlarda bulunabilirler. Kilise bağışlarına yapılan eleştiriler, INC tarafından doğru inancı yok etme girişimleri olarak görülürler. Çünkü yapılan bağışlar Kilise yöneticilerinin bir emri değil, bilakis Kutsal Kitap'ta yazılı olan gerçeğe dayalı olarak Tanrı'nın bir emridir.³⁷⁹

Her şeyden önce, Kiliseye vermenin Tanrı'nın bir emri olduğunu ve onu ihmal etmenin Tanrı'nın yasasına karşı günah olduğunu öğreten Kilise, bunu Kutsal Kitap aracılığı ile temellendirir.³⁸⁰ Lakin ne kadar bağışta bulunulacağı Tanrı tarafından belirlenmemiştir. Daha ziyade Kutsal Kitap'ta Tanrı tarafından bildirildiği üzere üyelerin kalbindeki amaçlar doğrultusunda ne kadar vereceklerine kendilerinin karar vermeleri beklenir. Çünkü Tanrı istekli bir şekilde vereni sever.³⁸¹ İnsanların Tanrı tarafından yaratıldığı ve Tanrı onlara iyilik ve güzellikler yağdırdığı için insanların Tanrı'ya yalnızca O'na tapınarak ve ibadet ederek değil, aynı zamanda emeklerinin meyvelerinin küçük bir kısmını gönüllü olarak vererek, karşılığını ödemeleri gerekir. Katkıların toplanması ve bu katkıların Tanrı'ya sunulması din hizmetlerinin en önemli bölümlerinden biridir.³⁸²

³⁷⁶ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 86.

³⁷⁷ Donald H. Pinnock, "Not Just Any Preacher Will Do", *Pasugo God's Message* 63/10 (Ekim 2011), 27.

³⁷⁸ Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 575.

³⁷⁹ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 91.

³⁸⁰ İbr.13:16.

³⁸¹ 2Ko.9:7.

³⁸² Sta. Romana, "Membership and the Norm of Discipline in the Iglesia Ni Kristo", 12.

Kilise tarafından her üyenin vermesi gereken miktar belirlenmemesine karşın Kiliseye bağış yapmak bir yükümlülük olduğu için üyeler her hafta başında katkılarını sağlamalıdır.³⁸³ Bu aynı zamanda Kilise için görev yapan vaizlerin maaşlarının da temelidir.³⁸⁴

İnananlar tarafından bu hizmetin sunulması Tanrı'ya bir şükrandır. Gösterdikleri cömertlik ve itaatleri ile üyeler Tanrı'yı yüceltirler ve bu tutumlarının Tanrı için olduğu gerçeğini göz önünde bulundurarak, diğer ihtiyaçlarından daha önemli olduğunu bilirler.³⁸⁵ Dolayısıyla yoksulluk Tanrı'nın bu ibadetini yerine getirmemek için bir bahane değildir. Aynı şekilde ilk Hristiyanlar da yoksulluk ve sefalet içinde olmalarına karşın yine de Kiliseye her zaman bağışlarını yaparak katkıda bulunmuşlardır.³⁸⁶ Bu ibadet ayrıca Kiliseye göre sonsuz yaşamı elde etmeye yönelik bir yatırımdan ibarettir. Bu nedenle üyelerin üzerine bir görev ve yükümlülüktür. Yapılan bağışlar kurtuluşa, bunu ihmal ise Mesih'in ikinci gelişinde yıkıma sebep olacaktır.³⁸⁷

2.3.4 Misyonerlik ve Evanjelizm

Mesih Kilisesi üyeleri sadece Tanrı'ya hizmet etme ayrıcalığı elde etmekle kalmaz aynı zamanda ruhen kurtuluşa da kavuşur. Ancak bu şansı üyeler sadece kendine saklamamalıdır.³⁸⁸ Müjdeyi paylaşmak her inananın üzerine bir yükümlülüktür.³⁸⁹ Bu nedenle Kilisenin her üyesi doğru inanca kavuştuktan sonra Mesih tarafından öğretilen hakikati anlatmalı, misyonerlik faaliyetlerinin ve Evanjelik uygulamaların bir parçası olmalıdır.³⁹⁰ Çünkü onlar Tanrı'ya ibadet ve hizmet etmede kendilerini birbirlerinin imanını eğitmeye adanmışlardır. Pek çok insanı geri döndürmekte ve saf müjdeyi yaymakta hararetle çalışmışlardır. Bu

³⁸³ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 122.

³⁸⁴ Sta. Romana, "Membership and the Norm of Discipline in the Iglesia Ni Kristo", 12.

³⁸⁵ Dennis C. Lovendino, "Are Iglesia ni Cristo (Church Of Christ) Members Compelled To Give Tithes or The Ten Percent of Their Income as Religious Offerings", *Pasugo God's Message* 71/10 (Ekim 2019), 2.

³⁸⁶ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 92-94.

³⁸⁷ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 55-56.

³⁸⁸ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 114.

³⁸⁹ Crispin N. Florentino, "Evangelism: More Than Just The Sharing Of Faith", *Pasugo God's Message* 63/2 (Şubat 2011), 24.

³⁹⁰ Tuggy, "Iglesia ni Cristo: An Angel and His Church", 96.

yönüyle Mesih'in öğrencileri olduklarını kanıtlamış ve ışık krallığını miras almışlardır.³⁹¹

Iglesia ni Cristo'da Evanjelik İncil öğretimi önemli bir yer tutar. Kutsal Kitap'ta Baba, inananları “dünyanın ışığı”³⁹² olarak nitelemektedir. İçinde yaşadığımız dünya tamamen karanlık içerisindedir, çünkü her türlü çarpıklık ve kötülük hüküm sürmektedir. Hakikatin öğretisini yayarak insanlara karanlık bir dünyanın ortasında ışık tutacak olan ise Kilise ve onun üyeleridir. Çünkü tek gerçek kilise ve Mesih tarafından kurulan orijinal Kilisenin bugünkü yegâne temsilcisi Iglesia ni Cristo'dur.³⁹³

Evanjelizm, üyelerin hayatlarına anlam katan bir görev duygusu geliştirmeye hizmet eden çabadır. Hem erkekler hem de kadınlar, başkalarını Iglesia doktrinlerini anlatmak ve onları Kiliselerine katılmaları için cesaretlendirmek için coşkuyla aramalıdır. Bu Evanjelist sorumluluk, sekiz veya on kişiden oluşan bir komitede görev alarak başlamaktadır. Topluluk üyesi olmayanların evleri komite tarafından ziyaret edilmekte ve bazen açık havada yapılan toplantılara katılımları için düzenlemeler yapılmaktadır. Bu komitenin üyeleri, diğer üyeleri kayıtsız veya inançsız hale gelmekten alıkoyma sorumluluğunu paylaşır.³⁹⁴ Bunun için Kilise üyelerinden her biri Tanrı'nın sözlerini herkese duyurmak için değerli ve etkili bir araç olmalıdır. İncil öğretileri ve ibadet hizmetlerinin yanı sıra Mesih Kilisesi'nin inandığı ve savunduğu öğretileri dinlemeye, Kilise'nin radyo ve televizyondaki programlarını takip etmeye ayrıca müjdeyi yaymaya yönelik broşürlerini ve çeşitli dini etkinlikleriyle ilgili çalışmaları okumaya onları davet etmelidir.³⁹⁵

Dünyada insanlar Tanrı tarafından ölüme mahkûm edilirler. Kurtuluşa ermeden ölenlerin ise tek durakları ateş gölü olacaktır.³⁹⁶ Iglesia ni Cristo üyeleri ise onları bu durumdan kurtarmak ve hakikatin öğretilerini dinlemeleri için onlara rehberlik etmeli ve nasıl dua edileceğini onlara öğretmelidir. Bu hayatta tüm insanların ihtiyaçları ve istekleri vardır, bunları Tanrı'ya bildirmek ve üstesinden

³⁹¹ Lloyd J. Castro, “The Great Benefit Of Walking in The Light”, *Pasugo God's Message* 69/10 (Ekim 2017), 9.

³⁹² Mat.5:14.

³⁹³ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 115.

³⁹⁴ Sanders, “An Appraisal Of The Iglesia Ni Cristo”, 360.

³⁹⁵ Nicanor P. Tiosen, “That Their Labors May Not Be Lost”, *Pasugo God's Message* 63/1 (Ocak 2011), 6-7.

³⁹⁶ Watson, *The Iglesia Ni Cristo Under a Microscope: Helping INC Members Keep More of Their Money, Survive Shunning, and Discover the Truth About Their Church and God*, 6.

gelmek içinse nasıl dua etmek gerektiğini bilmek gerekir. Dualarda her istek Tanrı'ya Rab İsa Mesih adı ile sunulmalıdır ki Tanrı dualara icabet etsin ve kurtuluşu sağlasın.³⁹⁷

Modern kitle iletişim teknolojisi ile tüm dünyaya erişmek ve müjdeyi anlatmak her zamankinden kolay hale gelmiştir. Evanjelik programları ve basılı kaynaklarıyla, uluslararası televizyon ve radyo kanallarından oluşan dini medyasıyla, INC'nin görevi tüm insanlıkla kurtuluşun lütfunu paylaşmaktır.³⁹⁸ Genellikle Ocak ve kuruluşun anısına temmuz ayında olmak üzere yılda birkaç kez yapılan büyük Evanjelist mitinglere şahitlik edilirken, üyeler aileleri ve arkadaşlarıyla beraber tüm tanıdıklarını davet etme konusunda teşvik edilmektedir. Bu toplantı ve mitingler aynı zamanda büyük korolar, müzikal sunumlar, yarışmalar, tarihi fotoğraf ve video sergileri gibi özel etkinliklerle beraber büyük organizasyonlar olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁹⁹

Misyon faaliyetlerine katılan ve nasıl dua edeceğini bilenler imanda istikrarlı ve güçlü hale geleceklerdir. Bu görevlerin her ikisi de Tanrı tarafından emredilmiştir ve tüm Mesih Kilisesi üyeleri tarafından itina ile yerine getirilmelidir.⁴⁰⁰ Bugün Iglesia ni Cristo'nun 150'yi aşkın ülkede faaliyet göstermesi ve yayılmacı politikası, misyonerlik faaliyetlerine ve Evanjelik uygulamalara Kilise tarafından ne kadar değer verildiğini gösterir niteliktedir.

2.3.5 Kilise Üyeliği ve Yasaklar

Tanrı'nın son elçisini tanımak, Tanrı ve Mesih'e imanla katılmak için Iglesia ni Cristo'nun bir üyesi olmak gerekir. Iglesia ni Cristo'nun bir üyesi olarak kalmak içinse yönetim tarafından planlanan tüm düzenleme ve uygulamalara uymak şarttır. Kurtuluş görevlerini yerine getirmek Kiliseye sadık kalmayı gerektirir.⁴⁰¹ Mesih'in Kilisesi'ne katılmak halihazırda bir zorunluluk olmakla beraber sadece katılım asla yeterli olmayacaktır. Hiçbir kelime veya söz, kişinin

³⁹⁷ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 115-118.

³⁹⁸ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 94.

³⁹⁹ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 97.

⁴⁰⁰ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 118.

⁴⁰¹ Remuel V. Casipit, "Receiving and Remaining in God's Love", *Pasugo God's Message* 69/2 (Şubat 2017), 4.

Mesih'e inandığına dair iddiasını doğrulayamaz, kurtarıcının söylediği şeyleri yaparak veya O'nun sözüne itaat ederek bunun kanıtlanması gerekir. Iglesia ni Cristo'ya katılım ile değişen bir hayat şart koşulur. Sadece ibadetlerin yerine getirilmesi yetersiz olup, Kilise tarafından yasaklanan uygulamalardan da üyeler her zaman uzak durmakla görevlidirler.⁴⁰² Zira Mesih Kutsal Kitap'ta "kapı benim, içeri, benim aracılığım ile giren, güvende olacaktır" buyurmuştur.⁴⁰³

Bu nedenle, özellikle ibadet hizmetleri sırasında, öğretilen Tanrı'nın öğretilerini üyeler dinlemelidir. Çünkü Tanrı'nın sözlerine göre yaşamamak, O'nun planların gerçekleşmesine engel olur. Ayrıca üyeler ahlaksızlıklardan, günahkâr zevklerden ve kötü arkadaşlıklardan uzak durarak sade bir hayat yaşamalı, Tanrı'ya hizmet etmeyi önceliği haline getirmelidirler. Böyle yaşadıkları zaman Tanrı onlara hikmet yollarını öğreteceğini ve doğru yollara götüreceğini vaat etmiştir.⁴⁰⁴

Kilise, Kutsal Kitap'ın ahlaki öğretilerine dayanarak dürüst bir yaşam sürmeyi şart koştuğu üyelerine, Kilise üyesi olmayan şahıslarla evlenmeyi Kutsal Kitap temelli olarak yasaklamıştır.⁴⁰⁵ Çünkü Kiliseye göre, Tanrı onun halkı haricinde evlilik yapılmasına her zaman karşı olmuş, kötülük ve ihanet eylemi olarak görmüştür. Kilise üyesi olmayanlar ile evlenmek Tanrı'nın insana olan sevgisini kaybetmesine neden olacaktır.⁴⁰⁶ Bir üye eğer üye olmayan başka biri ile evlenmek isterse, onun Kilisenin inançlarını kabul ederek kurtuluşa ermesi ve eşi olması için Kiliseden yardım istemelidir. Eğer başarılı olunamaz ve kişi hidayete eremez ise üyenin evlenmesi kesinlikle yasaktır. Kilisenin haberi olmadan üye olmayan bir şahısla yapılacak evlilik Kiliseden kovulma sonucunu beraberinde getireceği için kişi evlenmek istediği şahıs ile Kilise arasında bir seçim yapmalıdır.⁴⁰⁷ Kilisenin iki üyesinin evliliğe karar verip hayatlarını birleştirmeleri durumunda ise artık onları yalnızca ölüm ayırabilir. Evliliği sona erdirmek de Kilise üyesi olmayanlarla evlenmek gibi mutlak surette yasaklanmış bir eylemdir.⁴⁰⁸

⁴⁰² Dennis C. Lovendino, "The Sole Beneficiaries of Christ's Death", *Pasugo God's Message* 69/3 (Mart 2017), 3.

⁴⁰³ Yu.10:9.

⁴⁰⁴ Bienvenido A. Santiago, "Planning For A Blessed Future", *Pasugo God's Message* 71/1 (Ocak 2019), 3.

⁴⁰⁵ 2Ko.6:14-15.

⁴⁰⁶ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 105-106.

⁴⁰⁷ Sta. Romana, "Membership and the Norm of Discipline in the Iglesia Ni Kristo", 10.

⁴⁰⁸ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 110-111.

Iglesia ni Cristo aynı zamanda üyelerine kan yemeyi de açık bir şekilde yasaklamıştır.⁴⁰⁹ Iglesia ni Cristo, Tanrı'nın Eski Ahit'te kan yemeyi defalarca yasakladığını ve bu yasağı, Yeni Ahit'te de tekrarladığını ileri sürmüştür.⁴¹⁰ İsrailoğulları zamanında, hayvanların kanının günahların kefareti olarak Tanrı'ya sunulmasından kaynaklı olarak Kilise, Tanrı'nın, kanı yemek için değil aksine kutsal bir amaç ile kullandığını öne sürerek kan yemeyi kesin bir dille reddeder.⁴¹¹ Ayrıca kan yemenin Kutsal Ruh'a karşı affedilmeyecek bir günah olduğunu söyler. Kutsal Ruh'un bir emri olduğu içinse kan yemek O'na karşı bir günah ve saygısızlık olacaktır.⁴¹² Bu yüzden Iglesia ni Cristo çoğu Filipinli Hristiyan'ın, Hristiyan özgürlüğü olarak gördüğü, toplumda çok yaygın olan ve kandan yapılan dinuguan yemeğini⁴¹³ yemeyi doktrinel öneme yükselterek yasaklamış ve yiyen herkesin Kutsal Ruh'a karşı günah işlediğini söylemiştir.⁴¹⁴ Bununla beraber murdar hale gelen ve boğularak öldürülen hayvanın etini yemek de yine Kutsal Kitap temelli olarak yasaklanmıştır.⁴¹⁵

Üyelerin Kiliseye katılmalarıyla değişen hayatlarında, alkollü içecekler, yasadışı uyuşturucu kullanımı, lanet okuma, dans etme, kağıt veya kumar gibi şans oyunlarından, ayrıca boşanma, zina, evlilik haricinde beraber yaşama, iş hayatında yasa dışı işler ve sahtekarlıklar yapmaktan kesin bir surette men edilmişlerdir.⁴¹⁶ Iglesia ni Cristo, emir ve yasaklar konusunda koyduğu kurallara uyulma noktasında sert bir tavır sergiler, kurallara uymamakta ısrarcı olan üyeler ise her zaman Kiliseden kovulma tehlikesi ile karşı karşıyadır.⁴¹⁷

⁴⁰⁹ Dennis C. Lovendino, "Why Do Iglesia ni Cristo Members Not Eat Blood or Any Food Mixed With It", *Pasugo God's Message* 71/3 (Mart 2019), 2.

⁴¹⁰ Yar.9:1-4, Lev.17:8-12, Elç.15:19-20.

⁴¹¹ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 104.

⁴¹² Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 123.

⁴¹³ Dinuguan, genellikle domuz sakatatı ve/veya domuz kanı, sarımsak, biber ve sirkeden oluşan zengin baharatlı, güveçte pişirilen, Filipinlerin kültürel bir et yemeğidir.

⁴¹⁴ Tuggy, "Iglesia ni Cristo: An Angel and His Church", 93.

⁴¹⁵ Lovendino, "Why Do Iglesia ni Cristo Members Not Eat Blood or Any Food Mixed With It", 2.

⁴¹⁶ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 53.

⁴¹⁷ Sta. Romana, "Membership and the Norm of Discipline in the Iglesia Ni Kristo", 14.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KİLİSE ORGANİZASYONU, YÖNETİMİ, FAALİYETLERİ VE MERKEZLERİ

Iglesia ni Cristo, onu diğerlerinden ayıran farklı bir kültüre sahiptir. Bağlı olduğu Filipin kültüründen etkilenmesinin yanı sıra belli oranda farklı bir çizgiyi takip etmiştir. Çalışmamızın önceki bölümlerinde Iglesia ni Cristo'nun Filipin kültür ve değerlerinden ne oranda etkilendiği, inanç sisteminde ve dünya görüşünde bunun ne derece yansıtıldığını işlemiştik. Bu bölüm ise Iglesia ni Cristo kültürünü, onun ayırt edici özelliğini ve grubun bir üyesi olmanın nasıl bir şey olduğunu anlatacak, sahip olunan yapılar, eylemler, kurallar, ayinler, üyelerin değerleri ve hedefleri tartışılacaktır.

3.1 Iglesia ni Cristo Kilise Yapısı, Cemaati ve Faaliyetleri

3.1.1 Kilise İsmi ve Kökeni

Mesih tarafından kurulan kilise ancak Mesih'in adıyla anılabilir anlayışı üzerine bina edilen Mesih'in Kilisesi için belirlenen isim, Filipinler'in yerel dili olan Tagalog dilinde Iglesia ni Cristo, İngilizce'de ise Church of Christ olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴¹⁸ Çünkü Kutsal Kitap'ta da Mesih, kilisesinin kendisinin olduğunu söylemiştir.⁴¹⁹ Ayrıca Kilise, 19 Nisan 1922'de İngilizce Church of Christ ismi ile beraber İspanyolca Iglesia de Cristo olarak da kayıt altına alınmıştır.⁴²⁰ Kilisenin Mesih'in kurduğu orijinal kilisenin bugünkü temsilcisi olma iddiası, Kilise için belirlenen ve Mesih'in Kilisesi anlamına gelen Iglesia ni Cristo isminde kendini gösterir mahiyettedir. Iglesia ni Cristo da bu ismin kendilerinin tek gerçek Kilise olabileceğine dair bir kanıt olduğunu söylemektedir.⁴²¹

Bununla beraber onlar Kiliseye Tanrı'nın Kilisesi, Rab'bin Kilisesi, Iglesia ni Kristo da denebileceğini de savunmuşlardır.⁴²² Başlarda Kilise için kullanılan ve

⁴¹⁸ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 48.

⁴¹⁹ Mat.16:18.

⁴²⁰ Kavanagh, "The Iglesia ni Cristo", 26.

⁴²¹ Ervin M. Almedina, "The Only True Church That Will Be Saved", *Pasugo God's Message* 69/7 (Temmuz 2017), 4.

⁴²² Elesterio, "The Ecclesiology of the Iglesia ni Kristo", 67.

resmi olarak tescil edilen Iglesia ni Kristo isminde ki “k” harfi daha sonra “c” harfi ile değiştirilmiştir.⁴²³ Bunun yanında Iglesia ni Cristo oluşumunun çok güçlü bir şekilde Felix Manalo’ya dayanmasından ötürü Mesih’in Kilisesi ismi yerine Kiliseye tarihte çoğu zaman “Manalo Kilisesi” ya da “Manalistas” da denildiği görülmüştür.⁴²⁴

3.1.2 Sembol ve Bayrak

Iglesia ni Cristo bayrağı, kiliseyi temsil eden yedi kollu şamdan (Menorah) ile inanç, umut ve sevgiyi temsil eden yeşil, beyaz ve kırmızı renklerden oluşur.⁴²⁵ Logo ise daha kapsamlı değer ve sembollere yer verir. Logoda güvercin Kutsal Ruh’u, alev kurtuluşu, kalkan inancı, pergel üzerinde terazi Tanrı’nın adaletini, taç sonsuz yaşamı, kuzu İsa Mesih’i, kitap Kutsal Kitap’ı, üçgen kardeşliği, beyaz kutsallığı, yeşil aşkı, kırmızı ise cesareti sembolize eder.⁴²⁶

3.1.3 Kilise Yönetimi

Tanrı, karar alma yetkisini Kilise kuruluna vermiştir. Bu liderler Kilise üyeleri ile ilgilenmeli ve hizmetlerini Tanrı’ya yönlendirmelidirler.⁴²⁷ Iglesia ni Cristo kutsal kitap temelli olarak, Rab yolunda önderlik edip öğüt verenlere, yaptıkları hizmetlerden dolayı, özel bir saygı gösterilmesini ve onların el üstünde tutulmasını emretmiştir.⁴²⁸ Çünkü onlar Kiliseyi o kadar çok sevmişlerdir ki, hiçbir fayda ve kazanç elde etmemelerine rağmen, sadece Tanrı’nın mesajını değil, yaşamlarını da paylaşmışlardır.⁴²⁹ Buna karşın Iglesia ni Cristo, zorunlu bir şart olmamasıyla beraber liderliğin bugüne kadar babadan oğula geçmesiyle, diğer kiliseler tarafından aile şirketi veya dini bir hanedan olarak da suçlanmış ve suçlanmaktadır.⁴³⁰

⁴²³ Tipon, *The Power And The Glory The Cult Of Manalo*, 10-11.

⁴²⁴ Tuggy, “Iglesia ni Cristo: An Angel and His Church”, 86.

⁴²⁵ Wikipedia, “Iglesia ni Cristo”.

⁴²⁶ PagadianDiocese, “The Iglesia Ni Cristo Logo and Masonic Connection” (Erişim 19 Aralık 2020).

⁴²⁷ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 52.

⁴²⁸ 1Se.5:12-13.

⁴²⁹ Richard J. Rodas, “Remember Your Leaders”, *Pasugo God’s Message* 63/1 (Ocak 2011), 1.

⁴³⁰ Topali, “Silent Bodies in Religion and Work: Migrant Filipinas and the Construction of Relational Power”, 626-627.

Kaçınılmaz bir şekilde, her organizasyonda olduğu gibi, ele alınması ve göz önünde bulundurulması gereken anlaşmazlıklar ve sorunlar olacaktır. Kardeşler arasındaki anlaşmazlıkları çözme yetkisi de ilk yüzyıldan beri Kilise yöneticisine verilmiştir.⁴³¹ Kilise üyeleri liderliğe teslim olmalı ve onlar tarafından verilen kararlara uymalıdır. Kilise üyelerinin İncil'e bağlı ve yönetime karşı itaatkâr olduğundan emin olunmalıdır. Çünkü yönetimi reddetmek ve otoritesine boyun eğmemek, Tanrı ve Mesih'i reddetmektir. Zira yönetim yetkisini Kiliseye Tanrı vermiştir.⁴³²

Iglesia ni Cristo, Kilise gündemi ve eylemlerini sıkı şekilde kontrol eden idari bir yapıya sahiptir.⁴³³ Iglesia ni Cristo organizasyonu ve yapısına bakacak olursak, bağımsız bir kilise olmasından kaynaklı olarak daha önce var olan herhangi bir dini veya sosyal yapıya bağlı olmadığı için organizasyon oluşturmak ve yenilikler uygulamakta belirli ölçüde özgürdür. Ancak Iglesia ni Cristo gibi bağımsız bir kilisenin bile tam olarak özgür olduğu söylenemez. Çünkü tam olarak özgürdür demek sosyolojik faktörlerin belirleyici rolünü ciddiye almamak olacaktır.⁴³⁴

Iglesia ni Cristo'nun mevcut örgütsel yapısını anlamada ve karizmatik otorite analizini yapmada, örgüt sosyolojisinden üç kavram ön plana çıkmaktadır, bunlar; güç, otorite ve disiplindir. Kuruluşlar, otoriteyi nasıl meşru kıldıklarına göre rasyonel, geleneksel ve karizmatik otorite olarak üç farklı kategoriye ayrılabilirler. Iglesia ni Cristo organizasyonunun ise Felix Manalo yönetiminde neredeyse saf bir karizmatik otorite tipi olarak ortaya çıktığı ve zaman geçtikçe karizmasının klasik bir şekilde geliştiği görülmektedir.⁴³⁵

Weber'e göre "Karizma" terimi, sıradan insanlardan ayrı kılınan ve doğaüstü, insanüstü veya en azından özel olarak istisnai güçler veya nitelikler bahsedilmiş olarak ele alınan bireysel bir kişiliğin belirli bir niteliğidir. Bu nitelikler, sıradan kişinin erişemeyeceği, ancak ilahi kökenli olarak kabul edilen ve bunlara göre ilgili kişiye liderlik vasfı yükleyen niteliklerdir. Felix Y. Manalo ise özellikle "Sugo" doktrinini tanıttıktan sonra bu tanıma göre kesinlikle karizmatik

⁴³¹ Rodas, "Leadership By Divine Guidance", 2.

⁴³² Topali, "Silent Bodies in Religion and Work: Migrant Filipinas and the Construction of Relational Power", 626.

⁴³³ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 113.

⁴³⁴ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 141.

⁴³⁵ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 141-142.

bir lider olarak nitelendirilmelidir.⁴³⁶ Iglesia ni Cristo üyeliğini büyük ölçüde oluşturan işçi sınıfının, Manalo gibi belagatli, bilgili ve dinamik bir kişilik ve liderden kolayca etkilendiği gözler önüne serilmektedir.⁴³⁷ Bununla beraber, Kilise harici yabancılar bile Felix Manalo'nun kamuoyu önünde konuşmasının hipnotik gücü hakkında hemfikir olmuşlar, Kilise üyeleri ise Manalo'ya itiraz etmemiş, yeni sunduğu öğretilere veya İncil yorumlarına asla karşı çıkmamışlardır.⁴³⁸ Tüm bunların sonucunda, Felix Manalo'nun mütevazî takipçileri üzerinde adeta onları büyüleyen bir yapısı olduğunu söylemek zor olmayacaktır.⁴³⁹

Karizmatik otoriteye saf haliyle sahip olan gruplar, komünal ilişkilerin duygusal biçimi, farklı ekonomik düşünceler ve devrimci bir duruşla karakterize edilirler. Iglesia ni Cristo ise kuruluşunun ilk yıllarında bu özelliklerin hepsini sergilemiş ve karizmatik yapısıyla karşımıza çıkmıştır.⁴⁴⁰ Daha sonraki yıllarda ise Felix Manalo'nun başlattığı bu karizmatik organizasyonu, Manalo ile aynı duruş ve yetenekleri sergileyen evlatları devralmış ve karizmatik otoriteyi güçlü bir şekilde sürdürmüşlerdir. Iglesia ni Cristo, yıllar geçtikçe karizmatik otorite yapısının rutinleştiği, yüksek düzeyde organize olmuş, iyi finanse edilmiş, sıkı disiplinli bir organizasyon olarak karşımıza çıkmıştır.⁴⁴¹

3.1.4 Yönetim Organizasyonu

Iglesia ni Cristo hiyerarşik organizasyon yapısı, merkezi yönetim ve kilise başkanı ile zirvede başlar. Yapı daha sonrasında bölge ve ilçeler aracılığı ile yerlilere kadar ulaşır. Filipin kültüründe olduğu gibi Kilise yönetiminden sorumlu kişiler, yerlerini ve rollerini bilirler ve buna göre davranırlar.⁴⁴² Kilise üyelerinden de her zaman hiyerarşik yapıya ve yönetime sadık olmaları beklenmektedir.⁴⁴³

3.1.4.1 Merkezi Yönetim

⁴³⁶ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 142-143.

⁴³⁷ Sanders, "An Appraisal Of The Iglesia Ni Cristo", 356.

⁴³⁸ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 142-143.

⁴³⁹ Sanders, "An Appraisal Of The Iglesia Ni Cristo", 356.

⁴⁴⁰ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 143.

⁴⁴¹ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 146.

⁴⁴² Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 113.

⁴⁴³ Ando, "A Study of the Iglesia Ni Cristo: A Politico-Religious Sect in the Philippines", 336.

Hiyerarşinin ilk basamağındaki kilise başkanı Kilisenin gözetmenidir. Yönetimde iki numara ise başkanın sağ kolu olarak görülen yurt dışında faaliyet gösteren ve başkanı temsil etme yetkisine sahip olan kilise başkan yardımcısıdır. Kilise başkanlarının oğulları da bugüne kadar onların gözetiminde bu görevi üstlenerek kendilerini Kilise liderliğine hazırlamışlardır. Başkanın sol kolu olarak tanımlanan yönetici ise başkan sözcüsüdür. O halkla ilgilenir ve Kilisenin Evanjelist programlarını denetler.⁴⁴⁴

Başkan yardımcısı ve sözcüsünün ardından doğrudan başkanla iletişime geçerek ona rapor verecek dokuz üst düzey ofis bulunmaktadır. Bunlar; tüm yazışma, iletişim ve evrak işlerini yürüten “Genel Sekreter”, fonlar ve ödemelerden sorumlu olan “Genel Sayman”, fonların Kilisenin durumuna uygun şekilde idare edilmesini sağlamak ile görevli olan “Genel Denetçi”, bölgelerden sorumlu “Bölge Vaizleri”, güvenlik ve imardan sorumlu “İdari Sekreter”, Evanjelik eylemlerden sorumlu “İnanç Vaizi”, yaş gruplarına yönelik politika ve faaliyetleri yöneten “On Sekiz ve Üstü Üyelerin Vaizi”, “On Üç ila On Yedi Yaş Arası Üyelerin Vaizi”, “Dört ila On İki Yaş Arası Üyelerin Vaizi” olmak üzere Kilise organizasyonu yöneticileridir. Dokuz ana ofisin hemen altında ise “New Era Üniversitesi Başkanı” bulunmakta ve Evanjelik Kolej ile New Era Hastanesi’nin sorumluluğu kendisine verilmektedir.⁴⁴⁵

3.1.4.2 Bölgesel Yönetim

Bir Kilise bölgesi, Roma Katolik Kilisesi bölge yönetim organizasyonuna benzer şekilde bir Bölge Sorumlusu tarafından yönetilir. Her bir Bölge Sorumlusu, Kilise Başkanı’na doğrudan rapor vermekle yükümlüdür. Merkezi Yönetim Organizasyonu’nda olduğu gibi her bölgede ayrıca Bölge Sorumlusu’na bağlı bir “Bölge Sekreteri”, “Bölge Saymanı”, “Bölge Denetçisi” ve “İnanç Savunucusu” bulundurmak şarttır.⁴⁴⁶

3.1.4.3 Yerel Yönetim

⁴⁴⁴ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 113-115.

⁴⁴⁵ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 114.

⁴⁴⁶ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 115.

Yerel bölgeler belirli bir bölgede yaşayan cemaatin görevlendirdiği bir vaiz tarafından yönetilir ve denetlenir. Bu vaiz kendi yönetimi içerisinde Evanjelik görevlilere ve yerel bölgenin büyüklüğüne göre personellere sahip olacaktır. Yerel bölge yöneticileri, personel işe alma ve çıkarma gibi sorumluluklara sahip olup sorumluluğunu üstlendiği diyakozlara Kurtuluş Işığı Derneklerini ve Pazar okullarını denetleme, koroları yönetme gibi görevler verebilir. Her yerel bölge ayrıca mahalle gibi alanlara ayrılır ve her biri bir alan lideri tarafından yönetilir. Bu alanlar ise yeniden bölünerek son seviyede diyakozların gözetiminde yönetilir.⁴⁴⁷

Üyeler, hücreler veya küçük gruplar halinde düzenlenir. Her hücre grubunun gönüllü, maaşsız çalışan ve mezhebi yaymaya çalışan bir lideri vardır. Üst düzey yetkililere düzenli raporlar verir. Bu görevliler arasında diyakozlar, papazlar, eğitimciler, vaizler ve müjdeciler vardır. Grupların denetiminde olan birçok diyakoz, bir guru veya öğretmenden sorumlu bir cemaate eşdeğer daha büyük bir birim oluşturur. Bunların üzerinde, bir mahalleyi oluşturan bir dizi cemaati denetleyen Evanjelistler vardır. Bunu yapabilen tüm Evanjelistler, Manalo tarafından doktrin ve prosedür hakkında bilgilendirildikleri Merkez Ofiste düzenli olarak toplantılar yaparlar.⁴⁴⁸ Böylece her görevli kendi sorumluluk alanını denetlemekle ve bir üst yöneticiye rapor vermektedir.

3.1.5 Yöneticilik ve Papazlık

Iglesia ni Cristo'da rütbeli bir vaiz olmak zorlu bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Evanjelik Vaizlik Koleji'nde altı yıllık bir eğitimle başlayan bu süreçte gönüllülere farklı yerel bölgelerde pratik yapma imkânı sağlayan saha görevleri verilir.⁴⁴⁹ Bu kişiler hayatlarının bu bölümünü onlar için belirlenmiş kilise ve konutlarda yaşayarak sürdürür ve tam zamanlı olarak vaizlik görevleriyle meşgul olurlar.⁴⁵⁰ Eğitim hayatları boyunca İncil çalışmalarına katılırlar, ziyaret ve danışmanlık hizmetleri verirler.⁴⁵¹ Böylece vaiz adaylarının vaizlik eğitimi ve

⁴⁴⁷ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 115-116.

⁴⁴⁸ Kavanagh, "The Iglesia ni Cristo", 27.

⁴⁴⁹ Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 589.

⁴⁵⁰ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 116.

⁴⁵¹ Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 575.

koordinasyonu için seçilmeden önce sahada kendilerini kanıtlaması beklenmektedir.⁴⁵²

Müstakbel vaizler, Evanjelik Vaizlik Okulu'ndan yıllarca süren resmi dersleri tamamladıktan ve lisans derecesini aldıktan sonra, diplomasını ancak beş yıllık denetimden sonra alabilirler. Bu süreçte kişilere atandıkları tüm yerel bölgenin denetim görevi verilir ve bir üst yönetici tarafından gözlemlenmesi sağlanır. Başarı sağlanamaz ve hizmetlerinden memnun kalınmaz ise kişiye rütbesi verilmez. Başarıya ulaşan adaylara ise tüm vaizlerin de bulunduğu özel bir ibadet ayini esnasında Merkez Tapınak'ta diplomaları kilise başkanı tarafından verilir ve atamaları yapılır.⁴⁵³

Vaizlik eğitimi ömür boyu süren bir süreçtir. Bölge vaizleri, yerleşik vaizler ve Evanjelik görevliler haftalık olarak bir araya gelmekte ve aylık eğitim seminerleri planlamaktadırlar. Yılda bir ise vaizler için Merkez Tapınak'ta konferanslar düzenlenmektedir. Ayrıca yurtdışında görevli bulunanlar için ise yıllık bir video konferans düzenlenir. Bu konferanslar aynı zamanda yıllık yemin törenlerini de içermekte ve üstün performans gösteren vaizlere tebrikler iletilmektedir. Vaizlerin eşleri de bakanlıkta ortak olarak kabul edilmektedir. Onlarda düzenli seminerlere katılma, evlilik ilişkisini güçlendirme, aile planlamaları, vaizler ve Evanjelik görevliler için konaklama hizmeti sunma ve organizasyonlar için yemeklerden sorumlu olma gibi görevleri icra ederler.⁴⁵⁴

3.1.6 Kilise Vizyon ve Misyonu

Mesih'in Kilisesi, Kutsal Kitap'ta "kutsal ve kusursuz olan parlak bir kilise" olarak tanımlanır. Buna dayanarak Iglesia ni Cristo, her üyenin gerçek Hıristiyan öğretileri üzerine kurulu kutsal bir yaşama adandığı mükemmel bir inanç ve uygulama birliği içinde olan bir kilise olma vizyonuna sahiptir.⁴⁵⁵

Mesih Kilisesi üyeleri, Tanrı'ya hizmet etme ayrıcalığı elde etmekle beraber ruhen de kurtuluşa kavuşur. Ancak bu şansı üyeler sadece kendine

⁴⁵² Tuggy, "Iglesia ni Cristo: An Angel and His Church", 94.

⁴⁵³ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 116-117.

⁴⁵⁴ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 117-118.

⁴⁵⁵ Iglesia ni Cristo (INC), "About-us" (Erişim 20 Mayıs 2021).

saklamamalıdır.⁴⁵⁶ Müjdeyi paylaşmak her inananın üzerine bir yükümlülüktür. Bu nedenle Kilisenin her üyesi doğru inanca kavuştuktan sonra Mesih tarafından öğretilen hakikati anlatmalı ve doğru inancı en yakın çevresinden başlayarak hayatı boyunca herkesle paylaşmalıdır.⁴⁵⁷ Öyle ki, kişinin tüm ailesi Kiliseye aktif olarak katılmadıkça Kilise merdivenleri çıkılamaz ve inançta aşamalar rahatlıkla kaydedilemez.⁴⁵⁸

İçinde yaşadığımız dünya tamamen karanlık içerisindedir, çünkü her türlü çarpıklık ve kötülük hüküm sürmektedir. Hakikatin öğretisini yayarak insanlara karanlık bir dünyanın ortasında ışık tutacak olan ise Kilise ve üyelerinin kendileridir. Çünkü tek gerçek kilise ve Mesih tarafından kurulan orijinal kilisenin bugünkü yegâne temsilcisi Iglesia ni Cristo'dur.⁴⁵⁹

Iglesia ni Cristo'nun kuruluş misyonu, Tanrı'nın gerçek inancını deniz aşırı yaymak ve Kilisenin elde ettiği kurtuluşu paylaşarak, karanlık bu dünyanın ortasında herkesi aydınlatan ışık olmaktır.

3.1.7 Kilise Düzeni ve Birliği

Iglesia ni Cristo'nun en temel ilkelerinden biri de hiç kuşkusuz birlik ilkesidir.⁴⁶⁰ Kilisede birliğin ve düzenin kurucusu ise Tanrı'nın görevlendirmesi doğrultusunda Merkezi Yönetim organları ve Kilise Başkanı'dır. Onlar tüm Kiliseden ve üye kardeşlerinden sorumlu olan karar mekanizmalarıdır. Tanrı'nın onlara yüklediği bu sorumluluk ve sıfatlardan dolayı ise onlara asla itiraz edilmemeli ve düzeni kurmaları beklenmelidir.

Kutsal Kitap'ta, İsa Mesih'in inananların bir olması ve ayrışma yaşamamaları adına Tanrı'ya duada bulunduğu bir anlatım mevcuttur.⁴⁶¹ Üyeler ise Mesih'in bu isteği doğrultusunda Tanrı ve Mesih'te birleşmeli ve birliği sağlamalıdır.⁴⁶² Tanrı ve Mesih'te birleşmek ise ancak Merkezi Yönetim kararlarına uymakla gerçekleşebilmektedir. İncil'de inananlardan beklendiği

⁴⁵⁶ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 114.

⁴⁵⁷ Pasugo God's Message Special Issue-The Iglesia ni Cristo Today, ed. Dennis C. Lovendino, (Quezon City: Iglesia ni Cristo, 2017), 9.

⁴⁵⁸ Harper, "The Iglesia Ni Cristo: A Case Study", 5.

⁴⁵⁹ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 115.

⁴⁶⁰ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 126.

⁴⁶¹ Yu.17:21-23.

⁴⁶² Ando, "A Study of the Iglesia Ni Cristo: A Politico-Religious Sect in the Philippines", 337.

şekilde birlik sağlam kalmalı ve asla birliği yıkacak faaliyetlerde bulunulmamalıdır.⁴⁶³ Birliği yıkacak faaliyetler ise Kiliseden atılma sonucunu beraberinde getirir.⁴⁶⁴

3.1.8 Lider Seçimi ve Oylama

Iglesia ni Cristo, üyelerinin ister siyasi parti ve lider seçimlerinde ister kilise başkanı seçimlerinde⁴⁶⁵ olsun oy kullanırken de birliği sağlamaları gerektiğine inanır ve Kutsal Kitap'a dayandırdığı bir uygulama olarak blok oy kullanır.⁴⁶⁶ Bu uygulama siyasete karışmak değil, Tanrı'nın emrine itaat etmektir.⁴⁶⁷ Oy kullanımında üyelerin kendi tercihleri haricinde birliğin tercihi önemlidir. Üyeler kendi adaylarını seçemezler, çünkü bu Kilisenin birliğini bozacak bir faaliyetten öteye gidemez. Seçim zamanı geldiğinde inananlar birlik içerisinde, Kilise tarafından daha öncesinde bildirilen üyeyi seçmekle mükelleftirler.⁴⁶⁸ Bazıları hoşnut olmasa bile, bu birliğe asla Mesih Kilisesi'nin gerçek bir üyesi tarafından ihanet edilmez.⁴⁶⁹ Iglesia ni Cristo seçmenleri için anlaşmazlığı önlemek adına, kendi tercihleri yerine, INC yönetimi tarafından belirlenen adaylar önemlidir.⁴⁷⁰ Mesih Kilisesi içerisindeki birliğin temelini bilmeyenler ise bunu ancak eleştirirler.⁴⁷¹

1930'ların ortalarında Filipin Milletler Topluluğu başkanlık seçimleri sırasında Kilise ilk kez sandıklarda kolektif bir tutum sergilemiştir. Elçi Felix Manalo, kardeşleri için seçimi kazanacak olan Manuel L. Quezon'nun desteklenmesine karar vermiştir. Bu birlik daha sonraki seçimlerde de Iglesia ni Cristo için emsal teşkil etmiş ve ülkenin sonraki yerel ve genel seçimlerinde güçlü bir blok oy kültürü haline gelmiştir.⁴⁷²

⁴⁶³ 1Ko.1:10.

⁴⁶⁴ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 131.

⁴⁶⁵ Kilise başkanı seçimlerinde Iglesia ni Cristo'nun her üyesi oy kullanamamakta ve genel bir seçim yapılmamaktadır. Yeni Kilise başkanı, yalnızca üst düzey yöneticilerin ve halihazırda Kilise başkanlığını yapan kişinin bulunduğu kurulda, başkan halefi olarak seçilmesiyle belirlenmektedir.

⁴⁶⁶ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 13.

⁴⁶⁷ Topali, "Silent Bodies in Religion and Work: Migrant Filipinas and the Construction of Relational Power", 627.

⁴⁶⁸ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 130.

⁴⁶⁹ Topali, "Silent Bodies in Religion and Work: Migrant Filipinas and the Construction of Relational Power", 627.

⁴⁷⁰ Ando, "A Study of the Iglesia Ni Cristo: A Politico-Religious Sect in the Philippines", 337.

⁴⁷¹ Manalo, *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*, 126-127.R

⁴⁷² Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 105.

Blok oylama uygulaması aynı zamanda Iglesia ni Cristo'ya siyasi arenada da büyük bir söz hakkı vermektedir. Filipin seçimlerinde Kilisenin etkin bir rolü olduğu gözden kaçmamalıdır. Iglesia ni Cristo, desteklediği adaylardan özel ayrıcalıklar değil eşit muamele talep ettiğini söylemektedir.⁴⁷³ Felix Manalo zamanında parlamenter seçimler esnasında siyasi lider ve adaylar genel seçimlerden aylar önce Manalo'nun ofisine akın eder ve desteğini isterlerdi. Kilise üyeleri, Manalo'nun kime oy vermeleri gerektiğine tek başına ve Tanrısal rehberlikle karar vermesi gerektiğine inanırdı. Bu nedenle o tek başına topluma ve özellikle Iglesia ni Cristo'ya kimin yardım edebileceğini bilirdi. Manalo, adaylarını seçerken kriterlerini; kendi vicdanı, adayların Iglesia düşmanı olup olmadığı, dürüst ve güvenilir olup olmadıkları ve öncelikli kaygılarının halkın refahı olup olmadığı şeklinde açıklamıştır.⁴⁷⁴ Bu kriterlere göre Kilisenin seçeceği adayı belirleyen Felix Manalo'ya ise üyeler tam bir teslimiyetle uyarlardı.

Iglesia ni Cristo'nun Mukaddes Kitap'a dayandığı blok oylama uygulaması Kilise adına yararlı görülebilir lakin siyasi ve dini bir silah olarak potansiyel tehlikelerini inkâr etmek zor gözükmemektedir.⁴⁷⁵ Bu anlamda Iglesia ni Cristo'nun Filipinli seçmenlerin kayda değer bir çoğunluğunu oluşturduğunu düşünecek olduğumuzda, INC başkanı olarak tek bir kişinin oyu milyonların oyu anlamına gelecek, seçimlerin hiçbir anlamı kalmayacak, Filipinler'de demokrasiden bahsedilemeyecek ve hükümette Kilisenin gözle görülür baskısı kaçınılmaz olacaktır.⁴⁷⁶

3.1.9 Finans Kaynakları

Iglesia ni Cristo'nun bir üyesi olmak demek ona maddi olarak desteğini vermek demektir. Kilise üyelerine özgür irade ile vermeyi öğretilen gönüllü bağışları kabul ederken aslında üyelerin gönüllü olsun veya olmasın vermek zorunda olduğunu görmekteyiz. Finans, Iglesia yönetimi ve organizasyonunda zorunlu olarak büyük önem taşımakta ve birçok yabancı, Kilisenin finans ve bağışlara

⁴⁷³ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 95.

⁴⁷⁴ Sta. Romana, "Membership and the Norm of Discipline in the Iglesia Ni Cristo", 12.

⁴⁷⁵ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 95.

⁴⁷⁶ Watson, *The Iglesia Ni Cristo Under a Microscope: Helping INC Members Keep More of Their Money, Survive Shunning, and Discover the Truth About Their Church and God*, 7.

yaklaşımını eleştirse de üyelere göre Kiliseye verilen bağışlar kendileri için sağlıklı bir ruhsal egzersiz olmaktadır.⁴⁷⁷

Örneğin Şükran Günü sunusu üyeler arasındaki rekabeti tetiklemektedir. Zira böylesi bir günde üyeler, Kiliseye etkileyici bir bağışta bulunmalı ve cömertliğini göstermelidir. Ayrıca her yıl ocak ayının ilk günü yerel halktan her biri kendi bölgelerindeki baş şapele adaklarını getirmekte ve bu toplanan adaklar zırhlı araçlar ile Manila'ya getirilmektedir.⁴⁷⁸ Bunların haricinde her hafta ibadet organizasyonlarında gönüllü bağışlar üyelerden toplanmakta ve her üyenin her hafta için Kiliseye bağış yapması şart koşulmaktadır.⁴⁷⁹ Özetle Kilisenin en büyük finans kaynağı üyeleridir. Bunun yanında Pasugo God's Message dergileri ile basımı Kilise tarafından yapılan diğer eserlerin gelirleri, medya ve büyük organizasyonlardan elde edilen reklam gelirleri de buna ektir.

Böylece Kilise yıllık geliri milyonlarca pesoya ulaşan sağlam bir mali kaynağa sahip olmaktadır. Bu sağlam mali kaynaklarla beraber Iglesia ni Cristo, zengin bağımsız bir Kilise olarak karşımıza çıkmakta ve Kilise işlevlerinin maddi problemlerle kısıtlanmadığı net bir şekilde görülmektedir.⁴⁸⁰ Iglesia ni Cristo'nun ortaya koyduğu bu hatırı sayılır başarının arkasında ise maddi zenginliğin etkili biçimde kullanılması da göz ardı edilmemelidir.⁴⁸¹

3.1.10 Sosyal Destek, Topluluk Projeleri ve Yardım Misyonu

Mesih'in Kilisesi yıllardır yoksullara, özellikle afetzedelere yardım sağlamaktadır. Kilise bu tutumunu "Kendini sevdiğin gibi komşunu sev"⁴⁸² emrine dayandırmaktadır. Iglesia ni Cristo'ya göre, Kilisenin insanlara olan sevgisini kanıtlamanın yollarından biri ihtiyaç duydukları zamanlarda onlara yardım etmektir.⁴⁸³

Iglesia ni Cristo öncelikle taraftarlarının manevi ihtiyaçlarını karşılamakla görevlendirilmiş bir dini organizasyon olmasına rağmen, sosyo-sivil çalışmalar

⁴⁷⁷ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 180-181.

⁴⁷⁸ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 181.

⁴⁷⁹ Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 575.

⁴⁸⁰ Tuggy, *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*, 181.

⁴⁸¹ Sta. Romana, "Membership and the Norm of Discipline in the Iglesia Ni Kristo", 6.

⁴⁸² Mar.12:30.

⁴⁸³ Lovendino, "Why Do Iglesia ni Cristo Members Give Monetary Offerings", 3.

yapmakta, sadece afet ve felaketler zamanında değil, üye olsun ya da olmasın ihtiyacı olanların refahına katkıda bulunmak için elini uzatmaktadır.⁴⁸⁴ Bu destek ve yardım çabaları kuruluşundan beri Kilisenin en zor zamanlarında bile süre gelen bir misyonu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuruluşunun ilk yıllarında bile Iglesia ni Cristo, Manila'nın kırsal ve yoksul bölgesindeki fakirlere yardım için çaba gösterildiğinin altını çizmektedir.⁴⁸⁵ Iglesia ni Cristo, muhtaç kardeşlerine doğrudan yardım eden iyi finanse edilmiş bir Sosyal Hizmetler Departmanı aracılığıyla toplumu etkilemeye devam etmektedir.⁴⁸⁶

Iglesia ni Cristo sosyal yardım ve destek çabalarının bir parçası olarak Filipinler'de 19 Kasım 1981'den beri, Lingap sa Mamayan (İnsanlara Bakma) programını yürütmektedir.⁴⁸⁷ Kilise plan dahilinde belirlenen günlerde belli başlı gruplara hizmet vermektedir. Bu gruplar, bir mahalle, sokak, huzurevi sakinleri, hapisane mahkumları veya bir Müslüman topluluk olabilmekte, yardımların ulaştığı gruplar daha da çoğaltılmaktadır. Verilen hizmetler ise ücretsiz tıbbi bakım, göz ve diş tedavisi, dang humması önleme, ilaç tedariki gibi genel kapsamlı sağlık çalışmaları, ücretsiz yasal hizmetler, toplu sünnet merasimleri, gıda dağıtımı, kıyafet bağışı, eğitim organizasyonları, uyuşturucu karşıtı kampanyalar gibi geniş çaplı organizasyonlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca temizlik ve ağaç dikme, okul öncesi çocuklara İngilizce eğitimi, ücretsiz yaz okulu programları, gerekli eşya tedarik ve dağıtımı, afet mağdurlarına yardım, eko tarım projeleri kurma gibi toplumsal projeleri, Kilise tarafından planlanan ve uygulanan diğer çalışmalardır. Kilise bu çalışmalarda bir yandan yardım misyonunu sürdürürken diğer yandan Iglesia ni Cristo mesajını uygun ve etkili bir yolla yayma, planlı ve etkili söz ve eylemlerle Kilisenin öğretisini ilan etme fırsatı bulmaktadır.⁴⁸⁸

Iglesia ni Cristo bunun yanında kendi üyelerine bölgesel ve yerel düzeylerde çeşitli Hristiyan Aile Kuruluşları ile hizmet vermeye devam etmektedir. Bu hizmetlere örnek olarak; Hristiyan müzik ve vokal festivalleri, spor turnuvaları,

⁴⁸⁴ Cornelio, "Religion and Civic Engagement: The Case of Iglesia ni Cristo in The Philippines", 26.

⁴⁸⁵ Cornelio, "Religion and Civic Engagement: The Case of Iglesia ni Cristo in The Philippines", 29.

⁴⁸⁶ Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 579.

⁴⁸⁷ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 121-123.

⁴⁸⁸ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 98-100.

İncil ve Tanrı Mesajı yarışmaları, video eğitim kampları, geçim kaynağı seminerleri, oyun ve skeç geceleri, sigarayı bırakma danışmanlık hizmetleri, liderlik ve aile finansmanı eğitimleri, çocuk yetiştirme bilinci konferansları gibi çalışmalar verilebilir.⁴⁸⁹

Lingap misyonuna eşlik eden başka bir program dahilinde ise Iglesia ni Cristo'nun sloganı çok etkileyicidir. "Kabayan Ko ya da Kapatid Ko" olarak adlandırılan bu programda teolojik olarak, Iglesia ni Cristo tüm insanlığı kardeşi olarak kabul etmektedir. Mesih'in Kilisesi kendisini tek gerçek kilise olarak görürken ve bu nedenle yalnızca üyelerine kardeş derken, bu sloganla tüm insanlığa kardeş yakıştırması yapmaktadır.⁴⁹⁰

Özellikle 1990-94 yılları arasında ülkede talihsiz doğa felaketleri yaşanmış, tayfunlar, depremler, seller ve volkanik patlamalar gibi bir dizi yıkıcı doğal afet ekonomik ve siyasi temelleri derinden sarsmıştı. Bu beklenmedik durumlar karşısında Iglesia ni Cristo'nun yardımları zirve noktalarına ulaşmış ve sonraki yıllarda da hız kesmeden bu yardımlara devam edilmiştir. Kilisenin Sosyal Hizmetler Departmanı afet yardım merkezi olarak seferber edilmiştir. 1990-93'te Kuzey ve Orta Luzon'daki depremler, 1991'in ortalarında Pinatubo Dağı volkan patlaması, 1991'in sonlarında Ormoc Şehri'ni basan sel, 1992'de Mayon Volkanı patlaması, 1993-1994'teki Lahar Taşkını, Kiliseyi insani yardım faaliyetlerini daha da genişletmeye zorlamıştır. Felaketzedelere barınak yapılmış ve temel ihtiyaç kolileri dağıtılmıştır. Böylece Iglesia ni Cristo, Filipin halkının yanında olduğunu her fırsatta göstermeye gayret etmiş, insani yardım çabalarıyla adından söz ettirir olmuştur.⁴⁹¹

Iglesia ni Cristo bunların yanında sadece Filipin halkına hizmet vermekle kalmamış, büyük uluslararası yardım organizasyonları ile dikkatleri üzerine çekmiş ve insanlarda merak duygusu uyandırmıştır. Uluslararası bu yardım kampanyalarının en büyüğü hiç şüphesiz, Filipinler'i de vuran ve dünyanın en büyük tayfunlarından biri olan Haiyan Tayfunu'nda hayatta kalanlara Kilise tarafından yapılan büyük yardım organizasyonudur.⁴⁹² Iglesia ni Cristo

⁴⁸⁹ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 118-119.

⁴⁹⁰ Cornelio, "Religion and Civic Engagement: The Case of Iglesia ni Cristo in The Philippines", 32.

⁴⁹¹ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 124.

⁴⁹² Lovendino, "God's People Are United in Heart and in Purpose", 3.

düzenlendiği hayır yürüyüşü ile hem Guinness Rekorlar Kitabı'na adını yazdırmış hem de felaketzedelere yardım için gerekli finans kaynağını sağlayarak yeniden yerleşim ve geçim projelerine öncülük etmiştir.⁴⁹³

Iglesia ni Cristo yıllar geçtikçe uluslararası yardım organizasyonlarına devam etmiş ve tüm dünyada adından söz ettiren bir kuruluş olmuştur. Özellikle bu yardımlarda, Felix Ysagun Manalo Vakfı'nın (FYM Foundation) rolü gözler önüne serilmektedir. Fakirliğe ve düşkünlüğe karşı savaş açarak dünyada fark yaratmak isteyen kuruluş çok çeşitli ve büyük organizasyonlarıyla adından söz ettirerek Kilisenin tanıtımını buna en elverişli yollardan biri olan yardım faaliyetleri ile yapmaktadır.⁴⁹⁴

FYM Vakfı tarafından da yönetilen “İnsanlık İçin Yardım” adlı uluslararası program dahilinde, Sandy Kasırgası'nın ABD üzerindeki etkisine yanıt olarak Iglesia ni Cristo, 2012'nin sonlarında New York City'nin Times Meydanı'nda şehrin çeşitli ileri gelenlerinin de katıldığı büyük bir etkinlik düzenlemiş, New York City Police Foundation, FDNY Foundation ve iki hastaneye daha toplam 150.000 dolar bağışta bulunmuştur. Ayrıca bu etkinlikten önce de Kilise New York ve New Jersey'de çeşitli yardım misyonları gerçekleştirmiştir. FYM Vakfı sözcüsü Dr. Sergie Santos, sosyal yardımların amacının moralleri yükseltmek, insanlara umut vermek ve herkese yardım etmenin önemini hatırlatmak olduğunu ve bunun en temel inanç prensipleri olduğunu söylemiştir.⁴⁹⁵

Vakıf yürüttüğü kampanya ve faaliyetlerle Guinness Rekorlar Kitabına da defalarca adını yazdırmayı başarmıştır. 2012'de yüz bine yakın Manila sakini, Iglesia ni Cristo'nun tıbbi yardım misyonuna akın etmiş ve üç Guinness Dünya Rekoru kırılmıştır. Bunlar; en büyük diş sağlığı kontrolü, 8 saatte en yüksek kan basıncı ölçümü ve yine 8 saatte en yüksek kan şekeri testi sayısı rekorları olmuştur. En az 200 doktor, 600 sağlık görevlisi ve buna katılan yüzlerce gönüllü, Iglesia ni Cristo'nun en büyük sosyo-sivil projelerinden birini gerçekleştirmiştir.⁴⁹⁶

2014'te yüz yetmiş beş bin kişinin katılımı ile kırılan en büyük yoksullukla mücadele yürüyüşü ve 2016'da on altı bin beş yüz kişinin katılımı ile “yapabilirsin,

⁴⁹³ Yahoo News, “Huge Filipino Charity Walk Breaks Guinness Records” (Erişim 12 Mart 2021).

⁴⁹⁴ Iglesia ni Cristo (INC), “Socio-Civic” (Erişim 18 Mayıs 2021).

⁴⁹⁵ Cornelio, “Religion and Civic Engagement: The Case of Iglesia ni Cristo in The Philippines”, 31.

⁴⁹⁶ Cornelio, “Religion and Civic Engagement: The Case of Iglesia ni Cristo in The Philippines”, 31.

yapacaksın” kelime heceleme rekorunu elinde bulunduran Kilise, daha sonrasında en büyük hayır yürüyüşü rekorunu da egale etmeyi başarmıştır.⁴⁹⁷ Buna ek olarak 2014’te, Nueva Ecija’daki Iglesia ni Cristo’nun Lingap sa Mamamayan programı üç yüz binden fazla açlık yardım paketi dağıtarak başka bir dünya rekoru daha kırmayı başarmıştır.⁴⁹⁸

Mayıs 2018’de Felix Manalo’nun 132. Doğum günü anısına, dünya yoksulluğu hakkında farkındalık yaymayı umarak, Kilise tarafından bir bağış toplama ve yoksullukla mücadele etme adına yapılan yürüyüşe yedi yüz elli binden fazla kişi katılmış ve Iglesia ni Cristo’ya, hayır adına toplanan en büyük insan grubu, insanların oluşturduğu en büyük resim mozaği (“Iglesia ni Cristo’nun bir üyesi olmaktan gurur duy” resim mozaği ile), en büyük hayır yürüyüşü (tek mekan) ve en büyük hayır kurumu yürüyüşü (birden çok mekan) olmak üzere 4 dalda dünya rekoru kazandırmışlardır.⁴⁹⁹

İçinde bulunduğumuz son yıllarda ise yardım faaliyetlerine ve yoksullukla savaşıma devam eden Kilisenin Kanada’nın fakir halklarına yaptığı hem bir yardım hem de bir tanıtım faaliyeti olarak karşımıza çıkan organizasyonları dikkat çekmektedir. FYM Vakfı, yoksul halk ile Kilisenin hayırsever üyelerini bir araya getirmek suretiyle Kanada’daki fakir yerli topluluklara yardım etmeyi amaçlamış ve insanlığa yardım etkinlikleri ile onları olumlu yönde etkilemeye çalışmaya devam etmiştir.⁵⁰⁰ Yardımlar genellikle bakım, yiyecek ve giyecek paketlerinden oluşmuştur.⁵⁰¹ Kiliseden gelen açıklamaya göre, cemaatleri ile hizmet ettikleri topluluklar arasındaki bağı güçlendirmeyi amaçlayan Iglesia ni Cristo, dünya çapında artan ibadethane ve bölgelerinin mevcudiyetinin bir sonucu olarak, küresel insani yardım projelerini artırarak devam edecektir.⁵⁰²

⁴⁹⁷ UCA News, “Anti-Poverty Walk Claims World Record in Philippines” (Erişim 15 Mart 2021).

⁴⁹⁸ Cornelio, “Religion and Civic Engagement: The Case of Iglesia ni Cristo in The Philippines”, 31.

⁴⁹⁹ Guinness World Records (GWR), “More Than 750,000 People Help Philippines-Based Church Achieve Four New Records” (Erişim 17 Mart 2021).

⁵⁰⁰ Pasugo God’s Message, “International Religious Organization Church Of Christ (Iglesai Ni Cristo) Holds Aid To Huminity For Indigenous Communities in Canada” (Erişim 17 Mart 2021).

⁵⁰¹ Incmedia.org, “36 Local Charities And Thousands Of Individuals In Six Canadian Cities Receive Aid For Their Fight Against Poverty From The Church Of Christ (Iglesia Ni Cristo) And Fym Foundation” (Erişim 18 Mart 2021).

⁵⁰² Incmedia.org, “36 Local Charities And Thousands Of Individuals In Six Canadian Cities Receive Aid For Their Fight Against Poverty From The Church Of Christ (Iglesia Ni Cristo) And Fym Foundation”.

3.1.11 Özel Günler, Festivaller ve Kutlamalar

Iglesia ni Cristo kültürüne, kendi kutlamaları kadar kabul etmediği ve kutlamadığı özel günlerde ayırt edici bir nitelik katmaktadır. Kilise, Filipin tarihinde önemi olan birçok özel günü kutlamamış ve kutlanmasını da kesin bir dille yasaklamıştır. Örneğin Filipinler’de büyük bir coşkuyla kutlanan Barrio Fiesta’lara (mahalle festivali) katılmak, idollere yiyecek takdimi gibi putperest bir inancı çağrıştıracak uygulamalardan ötürü Kilise tarafından yasaklanmıştır.⁵⁰³

Bir diğer ayırt edici Iglesia ni Cristo özelliği ise Noel’in Kilise tarafından kutlanmamasıdır. Kilise, Kutsal Kitap’ta Noel’in İsa’nın doğum günü olduğuna dair bir dayanak bulunmadığı için İsa’nın o gün doğmadığını savunmuştur.⁵⁰⁴ İsa’nın Hristiyan alemi tarafından doğum günü olarak kabul edilen 25 Aralık günü ise Roma Güneş Tanrısı Sol Invictus’un doğum günüdür ve pagan kökenlidir. Ayrıca Noel’de yapılan uygulamaların çoğu da pagan kökenli olarak kabul edilmiştir. Lent dönemi, Kutsal Hafta (Holy Week) ve Paskalya uygulamaları da Kilise tarafından reddedilen kutlamalardandır. Kilise, Hristiyan alemi tarafından kutsal kabul edilen Pazar gününün de kutsallığını kabul etmemiştir. Çünkü İsa Mesih cuma günü ölümünden sonra dirilmiş, lakin üç gün sonraki bu diriliş pazar gününde gerçekleşmemiştir. Kendine has kültürü ile Iglesia ni Cristo, son olarak Cadılar Bayramı ve Sevgililer Günü’nü de kendi gelenek ve uygulamaları arasına almamıştır çünkü bu günlerde paganizm ile yakından ilişki içerisindedir.⁵⁰⁵

Iglesia ni Cristo kültüründe ise karşımıza birçok özel günler, festivaller ve kutlamalar çıkmaktadır. Üyelerin dört gözle beklediği, kurtuluş için fırsatlarla dolu bir takvim yılı vardır. Özel gün ve kutlamalar takvim yılı içerisinde şu sırayla meydana gelirler;

3.1.11.1 Erano Manalo’nun Doğum Yıldönümü

Yıl, ocak ayında bir önceki Iglesia ni Cristo başkanı Erano Manalo’nun doğum günü kutlamalarıyla başlar. Bu süreçte Kilise yönetimi üyeleri için özel hizmetler verir ve onlarla dua organizasyonlarında bir araya gelirler. Bu dönem

⁵⁰³ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 119.

⁵⁰⁴ Kavanagh, “The Voice of the Iglesia ni Cristo: 1951-1961”, 657.

⁵⁰⁵ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 120.

boyunca kitlesel vaftizler icra edilir ve Büyük Evanjelik Misyon hareketleri yürütülür.⁵⁰⁶

3.1.11.2 Santa Cena

Yılda bir, şubat veya mart aylarında, Santa Cena veya diğer adıyla Kutsal Akşam Yemeği kutlanır.⁵⁰⁷ Günahların bağışlanması ve kurtuluş için bu kutlamaya katılım gereklidir.⁵⁰⁸ Bu uygulamaya sadece vaftiz edilmiş olanlar katılım sağlayabilir ve kutlama boyunca sadece Kilise yöneticileri hizmet edebilir. Kutlamalara koro ile başlanır ve başkanların vaazları ile sürdürülür. Vaazın ardından başkan, İsa Mesih'in ekmeği kırarak havarileri ile paylaşmasının anısına büyük mayasız bir somun ekmeği kırar ve tabaklara yerleştirir. Katolik Kilisesi'ndeki prosedürden farklı olarak kadehlere şarap değil meyve suyu veya seyreltilmiş şarap konur.⁵⁰⁹

3.1.11.3 Felix Manalo'nun Doğum Yıldönümü

Kilise, 10 Mayıs'ta Felix Y. Manalo'nun doğum yıldönümünü kutlar. Felix Manalo Tanrı'nın Son Elçisi ve gerçek kilisenin yeniden ortaya çıkmasında etkili olduğu için cemaat, Sugo'nun doğum gününü anmanın, Havarilerin uygulamalarına uygun olduğunu öğretir. Bu dönemde Pasugo God's Message dergilerinde de genelde Felix Manalo'nun hayatı ve hizmetlerinin konu olduğu ve takdir edildiği makaleler yayınlanır, Kilise de özel ibadetlere ek olarak vaftiz uygulamaları ve hizmetleri sunar.⁵¹⁰

3.1.11.4 Iglesia ni Cristo Günü

Felix Manalo tarafından 27 Temmuz 1914'te kurulan Mesih Kilisesi için 27 Temmuz günü senenin en önemli tarihidir. Bugün Filipinler Devleti tarafından da resmî tatil olarak ilan edilmiştir. Iglesia ni Cristo her yıl bu tarihte bütün dünyada

⁵⁰⁶ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 121.

⁵⁰⁷ Stevenson, *Christianity in the Philippines*, 33.

⁵⁰⁸ Harper, "Iglesia Ni Cristo: 'Church of Christ' in Tagalog", 3.

⁵⁰⁹ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 121.

⁵¹⁰ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 122.

büyük festival ve gösterilere imza atar. Filipinler’de başlıca gazeteler ve Pasugo’da bu vesileyle ilgili makaleler yayımlanırken ayrıca yıllık olarak 27 Temmuz gününe en yakın pazar günü ibadet organizasyonları gerçekleştirilir. Buna ek olarak her sene Kilise üye sayımı, bugün yapılır.⁵¹¹

3.1.11.5 Şükran Günü

Kilisenin en büyük ve en önemli kutlaması ise yıl sonu Şükran Günü’nde yapılan kutlamalardır. Tanrı’nın sadık kulları tüm yıl boyunca gönüllü olarak kenara koydukları paralarını Kilisenin görevlendirdiği yerel saymana teslim ederek bağış yaparlar ve bu bağışlar Kilise tarafından kayıt altına alınır. İbadet hizmetlerinde kurban sunulduğunda cemaat, geçen yıl için Tanrı’ya şükrederken, gelecek sene için Tanrı’nın koruması, bereket ve şifa için dua eder.⁵¹²

Ayrıca yıl boyunca Hristiyan Aile Kuruluşları (Christian Family Organizations) ve diğer kuruluşlar, yerel halk ve ilçelerin kuruluşlarını yıllık olarak kutlarlar. Pasugo’nun da her sayısı bu kutlama ve etkinliklerle doludur denebilir.⁵¹³

3.2 Mabetler, Ofisler, Eğitim ve Sağlık Kurumları, Medya Organları

Iglesia ni Cristo, sahip olduğu mabet, eğitim ve sağlık kurumları, medya organları gibi yapılarla özellikle turistler tarafından kolaylıkla tanınır hale gelmiştir. Çoğu gözlemci ve araştırmacı, Kiliseyi ve onun liderliğini değerlendirirken bunları referans noktası olarak kabul etmektedir. Kilise bu yapıları ayrıca ihtişamını ortaya koyacak şekilde tasarlamaya gayret eder gibi gözükmektedir.⁵¹⁴

3.2.1 Mabetler

⁵¹¹ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 122-123.

⁵¹² Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 123-124.

⁵¹³ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 124-125.

⁵¹⁴ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 125.

Tanrı'nın "benim evim" dediği mabetler, İsrailoğulları zamanından beri O'nun halkının manevi hayatında temel bir rol oynamıştır, O'nun isminin ve ihtişamının yaşadığı yer olarak karşımıza çıkan bu mabetler için Tanrı Kutsal Kitap'ta; "Bu tapınağı seçtim ve adım sonsuza dek orada olsun diye kutsadım, gözlerim ve kalbim her zaman orada olacak." demiştir.⁵¹⁵ Tanrı, kavmi, evini her inşa ettiğinde gerçekten memnun olur ve yücelir: "Dağlara çıkıp kütük getirin, tapınağı yeniden kurun. Öyle ki, ondan hoşnut olayım, yüceltileyim" der.⁵¹⁶ Bu nedenle, kurulduğu günden bu yana Mesih Kilisesi, ibadethanelerin inşasını en önemli önceliklerinden biri haline getirmiştir.

"Tanrı'nın evi" olarak adlandırılan dua evi, ibadethane, tapınak veya kısaca şapel denilen bu binalar Iglesia ni Cristo üyeleri için son derece önemli, farklı bir kültürel fenomendir. Kilise inşaat ve bakımları için her yıl milyonlarca peso tahsis edilirken, Pasugo'nun her sayısında yeni inşa edilen ibadethaneler de dikkat çekmektedir.⁵¹⁷ Kutsal Kitap'a göre Şapel, Tanrı'nın ikamet ettiği yerdir ve O'na inananlar onu kendi evlerinden daha iyi yapmalı ve normalden daha uzun inşa etmelidirler.⁵¹⁸ Iglesia ni Cristo'ya göre Tanrı'nın isminin ve ihtişamının bu özel tapınaklarda görülür olması gereklidir. Çünkü Tanrı'nın kendisi bu binaları seçmiş ve kutsamıştır.⁵¹⁹

Tanrı'ya saygısızlık olabileceğinden korkulduğu için şapellerin içerisinde ve etrafında asla kitap, kaset, dvd, bilet ve dergi bile olsa herhangi bir ürünün satılması yasaktır. Ayrıca bu binaları, çevresini ve etrafındaki mülkleri temiz tutmak en önemli önceliktir. Bunun içinde düzenli temizlik faaliyetleri yürütülmektedir. Huzuru bozacak faaliyetler mutlak surette yasaklanmıştır, çünkü üyeler Tanrı'nın onları orada duyacağına inandıkları için huşu ve huzur içinde dualarını gerçekleştirmekte ve O'nun adını yüceltmektedirler. Maneviyatlarını geliştirmek için dini merkez teşkil eden bu ibadethanelerde Tanrı ile iletişim kurmaktadır.⁵²⁰

⁵¹⁵ Dennis C. Lovendino, "The Dwelling Place of God's Name and Glory", *Pasugo God's Message* 68/8 (Ağustos 2018), 3.

⁵¹⁶ Hag.1:8.

⁵¹⁷ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 89.

⁵¹⁸ Mez.11:4.

⁵¹⁹ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 89.

⁵²⁰ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 89-90.

Uzun kuleleri, binaları, temizlikleri ve güzel peyzaj çalışmaları ile Iglesia ni Cristo şapelleri, bulundukları fakir ilçe ve mahalleler ile tam bir tezat oluşturmaktadır. Gotik tarzda inşa edilen Merkez Tapınak ve diğer Iglesia ni Cristo Kiliseleri, “bağlıların Tanrı’ya ulaşmasını” temsil eden ayırt edici kuleler olarak tanımlanabilir.⁵²¹ Üyeler ise bu ihtişamlı yapılardaki katkılarından dolayı her zaman gurur duymaktadır. Başkent Manila’da çoğu binanın boyaları yoksulluk nedeniyle solmuş ve gri tonlara dönmüşken, Iglesia ni Cristo şapelleri açık pastel renklerde ve düzenli olarak boyanan bu binalar şehirde dikkatleri hemen üzerlerine çekmektedirler.⁵²²

Kilise girişlerinde fuayeler ziyaretçileri karşılamaktadır. Genellikle fuayeler diyakozların oturduğu, katılım sağlayan üyelerin isim etiketlerin bulunduğu dolapların olduğu, tablolar ile süslenmiş yerlerdir. Erkek ve kadınların birbirinden yeterince uzakta olabileceği sağ ve soldan girişler mevcuttur. Tavanlar bir katedraldeki gibi yüksektir ve tavandan sarkan büyük ve süslü avizeler mabedi aydınlatmaktadır. Şapelde zemin halı kaplıdır ve ahşap sırtlı koltuklarla hoş bir geometrik görüntü verilmeye çalışılmaktadır. Şapellerin içerisinde genellikle üç seviye bulunmaktadır. Bunlar; cemaatin sıraları, sıraların hemen önünde vaizler için daha yüksek bir seviye ve ibadet liderleri için cemaatin tamamını görüp ibadeti yönetebilecekleri en yüksek sahne şeklinde planlanmıştır.⁵²³

Şapellerde haç veya başka dini bir sembol görülmemektedir. Aynı zamanda kilisede heykele izin verilmez ve mum kullanılmaz. Bu mekanlarda sadece süslü desenlerle oyulmuş bazı tasarımlar dikkat çekmektedir. Sembolik anlamı olmayan dekoratif nitelikler göze çarpmaktadır ve yapay çiçekler hoş görüntüsü adına kullanılmaktadır.⁵²⁴

3.2.1.1 Merkez Tapınak

⁵²¹ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 108.

⁵²² Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 91-92.

⁵²³ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 92-93.

⁵²⁴ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 93-94.

Iglesia ni Cristo'nun tüm ibadethanelerinin bağılı olduğu ve işlerinin yürütüldüğü Merkez Tapınak, 27 Temmuz 1984 tarihinde yedi bin kişilik kapasitesi ile inşa edilmiş, Filipinler tarihindeki en büyük kilisedir.⁵²⁵ INC Merkez Ofis Kompleksi üzerine inşa edilen, yükselen kendine özgü sekizgen kuleleri ile dış formda masif olan bu büyük ibadethane, zarif ahşap işçiliğine ve birçok lüks süslemelere sahiptir.⁵²⁶ Aynı zamanda bu ibadethane ana salona video devresi ile bağlanan zemin kat mabedinde yaklaşık iki bin kişilik kalabalığı barındırabilirken ayrıca kutsal alanda, altı yüz kişiye kadar eşzamanlı vaftiz için tasarlanmış büyük bir vaftizhane havuzuna sahiptir.⁵²⁷

1940'ların sonlarında üyeler, Kilise yönetiminden grup ibadet hizmetleri için talepte bulunmuştur. Felix Manalo bu isteği kabul etmiş ve 1948'te ilk ana ibadet mekânı oluşturma girişimleri başlamıştır. Böylece 1952'de Manila San Juan'da Riverside Şapeli bir şapel ve merkez ofis kompleksi olarak inşa edilmiştir.⁵²⁸ Ancak seneler geçip üye sayısı artmaya başlayınca ibadet için daha fazla alan sağlanması ve yerel cemaat için daha büyük bir yuva planlanması şart olmuştur. 1983'e gelindiğinde ise Kilisenin daha önce ofisin inşaatı sırasında satın aldığı Quezon City'deki Commonwealth Caddesi boyunca uzanan Iglesia ni Cristo Merkez Ofisi alanının yakını, sadece yeni yerel şapelin değil aynı zamanda INC Merkez Tapınağı'nın da yeri haline getirilmiştir. Bu aynı zamanda üyelere Kilisenin kuruluşunun 70. Yıldönümü için bir armağan olmuştur.⁵²⁹

3.2.1.2 Filipin Arena

Guinness Rekorlar Kitap'ı tarafından maksimum elli beş bin kişiye ulaşan kapasitesi ile en büyük karma kullanımlı iç mekân tiyatrosu olarak tanımlanan Filipin Arena, 21 Temmuz 2014'te ki açılışından bu yana bir dizi spor, konser ve kilise etkinliğine ev sahipliği yapmıştır.⁵³⁰ Iglesia ni Cristo yönetimi, bu yapıyı elli

⁵²⁵ Church Of Christ, "Chapel-The Iglesia ni Cristo Architecture" (Erişim 25 Mart 2021).

⁵²⁶ Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 580.

⁵²⁷ Wikipedia, "INC Central Temple" (Erişim 25 Mart 2021).

⁵²⁸ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 108.

⁵²⁹ Wikipedia, "INC Central Temple".

⁵³⁰ Populous, "Philippine Arena" (Erişim 20 Mart 2021).

bin kişilik büyük kilise toplantıları ve her türden etkinlik için üyelerini ağırlayabileceği bir arena olarak, Kansas City merkezli küresel bir mega mimari firması olan Populous'a 213 milyon dolara inşa ettirmiştir.⁵³¹ Aynı zamanda arenanın çevresi, gerekli olduğunda elli bin kişiye daha etkinlikler için dev ekranlar ile canlı yayın hizmeti verecek şekilde tasarlanmıştır.⁵³²

Resmiyette eğitim kurumu olan New Era Üniversitesi'ne bağlı olan stadyumda Iglesia ni Cristo, sadece büyük kilise toplantıları yapmakla kalmaz, farklı etkinlikler içinde bu stadyumu vatandaşlara belirli kira karşılığında hizmete sunar, ancak dini ilkeleri ihlal ettiğine inandığı faaliyetleri yasaklama hakkını da saklı tutar.⁵³³

3.2.2 Ofisler

Başkan, başkan yardımcısı ve sözcüsünün ardından, doğrudan başkanla iletişime geçerek ona rapor verecek dokuz üst düzey ofis bulunmaktadır. Bu ofislerin tümü merkez ofise bağlı olup işlerini yürütmektedir.⁵³⁴

3.2.2.1 Merkez Ofis Kompleksi

Iglesia ni Cristo'nun tüm işlerinin yürütüldüğü başkanlık makamının ve onunla direk iletişime geçecek Kilisenin çeşitli işlerinden sorumlu dokuz ana ofisin bulunduğu Manila'nın en önemli simge yapıları arasından yer alan INC Merkez Ofis Kompleksi, 1971'de Quezon City'de inşa edilmiştir ve Kilisenin kalbi olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵³⁵ Iglesia ni Cristo, Quezon City, Commonwealth Caddesi'nin köşesinde bu görkemli Merkez Ofis binasını tahsis etmesiyle adeta en büyük ikinci inanç sistemi olduğunu gururla ilan etmiştir. Filipinler Üniversitesi yakınında bulunan bu bina, şimdi genişleyen ve giderek daha etkileyici olan bir Iglesia ni Cristo merkez kompleksinin kutsal manzarasını vurgulayan birkaç muhteşem yapının ilki olmuştu. Hızla büyüyen ve geniş çapta dağılık bir üyeliğe

⁵³¹ Rodas, "Leadership By Divine Guidance", 3.

⁵³² Populous, "Philippine Arena".

⁵³³ Wikipedia, "Philippine Arena" (Erişim 20 Mart 2021).

⁵³⁴ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 114.

⁵³⁵ Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 576.

hizmet edecek şekilde biçimlendirilmiş, görkemli ve fütüristik ofis binası, birinci sınıf bir bilgisayar ve iletişim altyapısı ile Kilisenin idari konseyi, adanmış orta düzey yöneticiler ve iyi eğitilmiş sekreterlik personelinin oluşan büyük bir bürokrasiyi barındırmaktaydı.⁵³⁶

Bir milyar peso değerinde olduğu tahmin edilen ve Quezon City Commonwealth Caddesi'nde bulunan kompleks, altı katlı Merkez Ofis binasına ek olarak yedi bin kişilik INC Merkez Tapınağı, dört bin kişilik çadır şeklinde çok amaçlı salon, konferans salonu, New Era Üniversitesi ve New Era Hastanesi'ni, Evanjelik Vaizlik Koleji'ni, spor kompleksleriyle beraber kilise başkanı için konut kompleksini de içermektedir.⁵³⁷ Aynı zamanda komplekse dahil olarak Merkez Tapınak'ın alt katında Iglesia ni Cristo Müzesi bulunmakta ve Kilise tarihine dair birçok belge ve Felix Manalo'nun hatıratlarını barındırmaktadır.⁵³⁸

3.2.3 Eğitim Kurumları

Iglesia ni Cristo'da Kutsal Kitap eğitimi, onu bir dini eğitim kurumu hüviyetine büründürse de Kilise ayrıca New Era Üniversitesi gibi eğitim kurumlarına da sahiptir. Kilise üyelerinin bu eğitim kurumları dışında Katolik eğitim kurumlarına katılmaları kesinlikle yasaklanmıştır.⁵³⁹ Ayrıca Erano Manalo yönetiminde 16 Eylül 1974'te kurulan Evanjelik Vaizlik Koleji de Kilise tarafından sistematik bir şekilde vaiz ve din adamı yetiştirilmesine olanak sağlayan bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵⁴⁰

3.2.3.1 New Era Üniversitesi

New Era Üniversitesi, Iglesia ni Cristo tarafından yönetilen özel bir eğitim kurumu olmakla beraber mezhepsel olmayan bir üniversitedir. Erano Manalo üniversitenin kuruluş mantığı ile ilgili "Burada insanı Tanrı'dan uzaklaştıracak hiçbir şey öğretilmesin, bu okul Tanrı ile savaşılan öğrencilerin savaşı alanı olmasın."

⁵³⁶ Reed, "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System", 580.

⁵³⁷ Wikipedia, "Iglesia ni Cristo".

⁵³⁸ Lakbay ng Lakan, "Commonwealth Avenue, Quezon City-The Iglesia ni Cristo Central Office Complex" (Erişim 20 Mart 2021).

⁵³⁹ Sta. Romana, "Membership and the Norm of Discipline in the Iglesia Ni Kristo", 12.

⁵⁴⁰ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 117.

demıştır. Buna mukabil, Iglesia ni Cristo üyesi olmayanların da kayıtlarını kabul eden üniversite, buna rağmen asıl INC üyelerinin eğitim ihtiyaçlarını yürütmeyi hedef olarak belirlemiştir.⁵⁴¹

“Bilginin temeli, Tanrısallık’tır” felsefesine sahip olan okulun misyonu, Tanrı’ya şan ve şeref kazandırmak amacıyla Hristiyan değerlerine bağlı kaliteli bir eğitim sağlamaktır. Bununla beraber üniversite zamanın ihtiyaçlarına cevap veren bir müfredat ile değer yüklü eğitimi benimseyen, personel, öğretim üyeleri ve yöneticiler arasında hizmetkâr liderler yetiştiren, topluma, Tanrı’dan korkan, yetkin ve disiplinli mezunlar kazandıran bir kurum olma amacı gütmektedir.⁵⁴²

17 Haziran 1975’te New Era Eğitim Kurumları olarak anılan ve 466 öncü kayıtlı öğrenci ve 23 öğretim üyesi ile eğitime başlayan kurum, daha sonra 1981’de üniversite statüsü kazanmıştır.⁵⁴³ Üniversitenin ana kampüsü, INC Merkez Ofis Kompleksi’nde bulunmakla beraber Filipinler’de dört kampüse daha sahiptir.⁵⁴⁴ Üniversite aynı zamanda elli beş bin kişilik kapasitesi ile dünyanın en büyük kapalı arenası olan Filipin Arena’nın da yasal sahibidir.⁵⁴⁵

Üniversite vaizlik eğitimleri için Evanjelik Vaizlik Koleji’nde hizmet vermekte olup aynı zamanda Tarım Fakültesi, Sanat ve Bilim Fakültesi, Kriminoloji Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Fakültesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Ebelik Fakültesi, Hemşirelik Fakültesi, İşletme Fakültesi, Eğitim Fakültesi, Tıp Fakültesi, Muhasebe Fakültesi, Lisansüstü Çalışmalar Enstitüsü, İletişim Koleji, Bilgisayar Çalışmaları Koleji ve Konservatuar gibi fakülte ve enstitülerde eğitim faaliyetlerine devam etmektedir.⁵⁴⁶

3.2.3.2 Evanjelik Vaizlik Koleji

16 Eylül 1974’te sistematik ve programlı bir şekilde Kiliseye vaiz yetiştirmeyi amaçlayan Evanjelik Vaizlik Koleji başlangıçta müstakil bir okul olarak kurulmasına karşın daha sonrasında New Era Üniversitesi’ne

⁵⁴¹ Mandy A. Nepomuceno, “New Era University An Institution For A Noble Cause”, *Pasugo God’s Message Special Issue* (Temmuz 2014), 99-100.

⁵⁴² New Era Univesitiy (NEU), “About” (Erişim 9 Mayıs 2021).

⁵⁴³ Nepomuceno, “New Era University An Institution For A Noble Cause”, 99.

⁵⁴⁴ New Era Univesitiy (NEU), “Campuses” (Erişim 9 Mayıs 2021).

⁵⁴⁵ Wikipedia, “New Era University” (Erişim 15 Mart 2021).

⁵⁴⁶ New Era Univesitiy (NEU), “Colleges” (Erişim 9 Mayıs 2021).

bağlanmıştır.⁵⁴⁷ Okul sıradan bir öğretim kurumu olmamıştır. Mezuniyete kadar sürecek beş yıllık programa akademik dersler dahil edilerek belirli bir plan kapsamında vaiz adayları kutsal hizmet, doktrinler, İncil öğrenimi, Kilise tarihi, dünya tarihi, sosyal bilimler, yabancı dil, psikoloji ve tüm beşerî bilimler alanlarında sağlam bir şekilde eğitilmiş ve eğitilmektedir.⁵⁴⁸

3.2.4 Sağlık Kurumları

Iglesia ni Cristo kültüründe vaizler veya bölge yöneticileri tarafından hasta olan üyelere yağ sürüp mesh edilirken ve sağlıklarına kavuşmaları için onlara dua edilirken aynı zamanda tıbbi yardım almaları konusunda da teşvik edilmektedirler. Kilise sağlık kurumu olarak ise Quezon City’de New Era Üniversitesi’ne bağlı New Era Hastanesi’nde hizmet vermekte ve sağlık alanında faaliyetler yürütmektedir.⁵⁴⁹

3.2.5 Medya Organları

Iglesia ni Cristo bir taraftan tüm dünyaya yayılma eğilimi gösterirken diğer taraftan teknoloji ve yapısal anlamda da gelişmeyi tarihi boyunca asla ihmal etmemiştir. Kilise tarafından vaaz etme ve eğitim amacı güdülen medya organları oluşturulmaya ve tanıtımlar her geçen gün çoğaltılmaya çalışılmıştır. Bu gayelerle yola çıkan Kilise 1969’da bir radyo istasyonu kurup işletmeye başlarken, ilk televizyon programı ise Iglesia ni Cristo tarafından 1983’te yayınlanmıştır.⁵⁵⁰ Bugün itibari ile ise Kilisenin Evanjelik gayelerle kurduğu 63 radyo istasyonu ve sadece Filipinler’de 64 olmak üzere dünya genelinde toplamda 218 televizyon kanalı bulunmaktadır. Ayrıca bu anlamda basımı Kilise tarafından ilk defa 1939’da yapılan Pasugo God’s Message dergileri de büyük anlam taşımaktadır. İngilizce ve Tagalog dilinde basılan dergiler dünyanın dört bir yanında Kilise tarihinin başlarından beri tanıtım ve eğitim amaçlı olarak kullanılmaktadır.⁵⁵¹ Derginin amacı ise Iglesia ni Cristo’nun temel inançları hakkında bilgi yaymaktır. Kiliseye

⁵⁴⁷ Wikipedia, “New Era University”.

⁵⁴⁸ Meimban, "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914", 118.

⁵⁴⁹ Iglesia ni Cristo (INC), “Socio-Civic”.

⁵⁵⁰ Iglesia ni Cristo (INC), “Evangelism”.

⁵⁵¹ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 95-96.

göre Iglesia ni Cristo inanç ve doktrinlerini öğrenmek isteyenler Pasugo'yu okumalıdır. Kilise tarihinde de Pasugo yayınlarının şu bildiri metni ile yayınlandığı görülmüştür; “Pasugo'yu okuyun, Tanrı'nın, Rab İsa Mesih'in ve Havarilerin gerçek öğretilerini öğrenmek istiyorsanız, sizi saf İncil'i yayınlayan tek dergi olan bu dergiyi düzenli olarak okumaya davet ediyoruz.”⁵⁵²

Pasugo dergileri 1939'da basım yayın hayatına girdikten sonra 1953'den beri İngilizce kısa bir bölüm ile İngilizce basımına başlamıştır. Bu anlamda Kilise, sadece Filipin halkına değil, tüm insanlara mesajını ulaştırma gayreti içerisinde olmuştur.⁵⁵³

Günümüzde ayrıca Iglesia ni Cristo'nun görüş, öneri, faaliyet ve inançlarına ulaşılabilir, televizyon kanalları, radyo istasyonları ve basımı Kilise tarafından yapılan Pasugo God's Message adlı dergiler olduğu gibi, iglesianicristo.net, incmedia.org ve pasugo.com.ph gibi resmî web sayfaları da mevcuttur. Bununla beraber Iglesia Ni Cristo News and Updates ve INC Media News isimlerini taşıyan Youtube, Instagram, Twitter ve Facebook gibi sosyal medya kanallarından Kilisenin tanıtımları devam etmektedir.

3.3 Kilisenin Dünya Rekorları

Iglesia ni Cristo Guinness Rekorlar Kitap'ı tarafından da onaylanmış birçok rekorun sahibi konumunda bulunmaktadır. Bu rekorları başlıklar halinde şu şekilde sıralayabiliriz:

En Büyük Hayır Yürüyüşü / Koşusu: En büyük hayır yürüyüşü / koşusu, 283.171 kişi ile 6 Mayıs 2018'de Manila Filipinler'de Iglesia ni Cristo tarafından gerçekleştirilmiştir. Iglesia ni Cristo, 175.509 kişiyle 2014'te aldığı rekoru tekrar kendisi kırmıştır.⁵⁵⁴

Birden Çok Mekânda En Büyük Hayır Yürüyüşü: Birden çok mekânda en büyük hayır yürüyüşü / koşusu, 773.136 kişi ile 6 Mayıs 2018'de Iglesia ni Cristo tarafından dünyanın dört bir yanındaki mekanlarda gerçekleştirilmiştir. Girişim, dünya çapında 314 mekân ile rekor kırmıştır.⁵⁵⁵

⁵⁵² Kavanagh, “The Voice of the Iglesia ni Cristo: 1951-1961”, 652.

⁵⁵³ Kavanagh, “The Voice of the Iglesia ni Cristo: 1951-1961”, 653.

⁵⁵⁴ Guinness World Records (GWR), “Largest Charity Walk/Run” (Erişim 20 Mart 2021).

⁵⁵⁵ Guinness World Records (GWR), “Largest Charity Walk/Run (Multiple Venues)” (Erişim 20 Mart 2021).

8 Saatte Gerçekleştirilebilen En Çok Muayene: 8 saatte en çok tıbbi risk değerlendirmesi ve muayene 4.784 kişi ile Iglesia ni Cristo tarafından gerçekleştirilmiştir.⁵⁵⁶

8 Saatte Yapılan En Çok Ultrason Muayenesi: 8 saat içinde yapılan en çok tıbbi ultrason muayenesi, 29 Nisan 2016'da Manila Filipinler'de Iglesia ni Cristo tarafından 7.152 kişi ile gerçekleştirilen muayenedir. 54 adet ultrason muayene makinesi kullanılmıştır.⁵⁵⁷

En Büyük Gospel Korosu: En büyük gospel korusu, 22 Mayıs 2016'da Ciudad de Victoria Filipinler'de Iglesia ni Cristo tarafından 21.262 katılımcıdan oluşan ve toplu olarak bir org eşliğinde 3 ilahiyi söyleyen koro ile Filipin Arena'da kurulmuştur.⁵⁵⁸

Rölede İnsanlarla Oluşturulan En Uzun Maytap Hattı: 2016 yeni yıl kutlamalarında geri sayım esnasında, Filipin Arena'da yakılan en uzun maytap serisi 891 katılımcı ile Iglesia ni Cristo tarafından kırıldı. Yeni yılı kutlayan röle tam 2 saat 18 dakika 14 saniye sürmüştür.⁵⁵⁹

Tek Mekânda 8 Saatte Dağıtılan En Çok Yardım Paketi: 8 saatte (tek mekânda) dağıtılan en fazla açlık yardım paketi 302.311'dir. 22 Şubat 2014'te Nueva Ecija Filipinler'de Iglesia ni Cristo tarafından gerçekleştirilmiştir.⁵⁶⁰

En Büyük Havai Fişek Gösterisi: En büyük havai fişek gösterisi 810.904 havai fişekten oluşmuş ve Iglesia ni Cristo tarafından 1 Ocak 2016'da Filipin Arena'da 2016 yeni yıl kutlamalarına geri sayım sırasında gerçekleştirilmiştir. Gösteri gece yarısı başlamış ve sağanak yağmurda tam 1 saat 1 dakika 32 saniye sürmüştür.⁵⁶¹

En Büyük Karma Kullanımlı İç Mekân Tiyatrosu: En büyük karma kullanımlı iç mekân tiyatrosu 51.929 kişi kapasitesi ile Iglesia ni Cristo'nun sahip olduğu Filipin Arena'dır.⁵⁶²

⁵⁵⁶ Guinness World Records (GWR), "Most Medical Risk Assessments Completed in Eight Hours" (Erişim 20 Mart 2021).

⁵⁵⁷ Guinness World Records (GWR), "Most Medical Ultrasound Examinations in 8 Hours" (Erişim 20 Mart 2021).

⁵⁵⁸ Guinness World Records (GWR), "Largest Gospel Choir" (Erişim 20 Mart 2021).

⁵⁵⁹ Guinness World Records (GWR), "Longest Line Of Sparklers Lit in Relay" (Erişim 20 Mart 2021).

⁵⁶⁰ Guinness World Records (GWR), "Most Hunger Relief Packages Distributed in Eight Hours" (Erişim 20 Mart 2021).

⁵⁶¹ Guinness World Records (GWR), "Largest Firework Display" (Erişim 20 Mart 2021).

⁵⁶² Guinness World Records (GWR), "Largest Mixed-Use Indoor Theatre" (Erişim 20 Mart 2021).

İnsan Katılımıyla Oluşturulan En Uzun Cümle ve Resim Mozaïği: En büyük insan cümlesi, 6 Mayıs 2018’de Manila, Filipinler’de Iglesia ni Cristo tarafından 23.235 katılımcı ile elde edilen, “Iglesia ni Cristo üyesi olmaktan gurur duyuyorum” cümlesidir ve beş Guinness Dünya Rekoru unvanının denendiği bir etkinliğin parçasıdır.⁵⁶³

Aynı Anda En Çok Vaftiz: Aynı anda en çok vaftiz edilen kişi rekoru, 7 Eylül 2019’da Filipinler’in Bulacan kentindeki Filipin Arena’da Iglesia ni Cristo tarafından 18.272 kişi vaftizi ile elde edilmiştir.⁵⁶⁴

Bir Film Galasında En Büyük Seyirci Kitle: 4 Ekim 2015’te Filipin Arena’da VIVA film tarafından çekilen “Felix Manalo” filmiyle elde edilen, bir film galasında en büyük izleyici sayısı rekoru 43.623 ile Iglesia ni Cristo’ya aittir.⁵⁶⁵

Bir Film Galasına Katılıp Ücret Ödeyen En Büyük Seyirci Kitle: Bir film galasında en çok ödeme yapan izleyici sayısı rekoru, 4 Ekim 2015’te Filipin Arena’da VIVA film tarafından çekilen “Felix Manalo” filmine ücret ödeyen 43.624 kişi ile Iglesia ni Cristo’ya aittir.⁵⁶⁶

Bir Film Gösteriminde En Büyük Katılım: VIVA film tarafından çekilen “Felix Manalo” filmiyle 4 Ekim 2015’te Filipin Arena’da elde edilen, bir film gösterimine katılan en çok izleyici sayısı rekoru 43.624 ile Iglesia ni Cristo’ya aittir.⁵⁶⁷

24 Saatte Hayır Kurumlarına Bağışlanan En Çok Ayakkabı: 24 saat içinde hayır kurumlarına bağışlanan ayakkabıların en çoğu 17.526’dır ve 29 Nisan 2016’da Manila, Filipinler’de Iglesia ni Cristo tarafından elde edilmiştir.⁵⁶⁸

3.4 Iglesia ni Cristo’nun Bir Üyesi Olmak

Iglesia ni Cristo’ya katılmak isteyenler uzun ve çok aşamalı bir eğitim ve gözlem sürecinden geçmek zorundadırlar. Iglesia ni Cristo’yu araştırma ve ona

⁵⁶³ Guinness World Records (GWR), “Largest Human Sentence” (Erişim 20 Mart 2021).

⁵⁶⁴ Guinness World Records (GWR), “Most People Baptised/Christened” (Erişim 20 Mart 2021).

⁵⁶⁵ Guinness World Records (GWR), “Largest Audience At A Film Premiere” (Erişim 20 Mart 2021).

⁵⁶⁶ Guinness World Records (GWR), “Largest Paying Audience To Attend A Film Premiere” (Erişim 20 Mart 2021).

⁵⁶⁷ Guinness World Records (GWR), “Largest Attendance At A Film Screening” (Erişim 20 Mart 2021).

⁵⁶⁸ Guinness World Records (GWR), “Most Shoes Donated To Charity in 24 Hours” (Erişim 20 Mart 2021).

katılma konusunda hevesli olan bir kişi öncelikle İncil çalışmaları ve vaazlarına katılmaya davet edilir. Araştırmacılar tüm dikkatleriyle bu çalışmalara yönlendirilirler. Bu süreçte kişinin şapellere uzak bir mesafede ikamet etmesi durumunda vaizler onları evlerinde ziyaret çalışmaları sürdürebilir. Şapel ve ibadet evlerine yakın mesafede oturan ve ulaşımın kolay sağlanabildiği durumlarda ise kişi genellikle haftada bir şapellere çağrılır, yurt dışındaki üye adayları için ise Kilise üyelerinin birinin evinde eğitim devam eder.⁵⁶⁹

Derslerin tatmin edici bir şekilde tamamlanmasının ardından kişinin Kiliseye katılma arzusu altı aylık bir deneme sürecine tabi tutulur. Bu süre zarfında adayın tüm hizmetlere sadakatle katılım sağlayıp sağlamadığı gözlenmelidir ve en az on beş dua toplantısına katılım sağlaması gerekmektedir.⁵⁷⁰ Aday sadece hizmetlere katılmakla bu süreçte görevlerini tamamlamış olmaz. Ayrıca o bir Iglesia ni Cristo üyesi gibi yaşamalıdır. Bu, kumarın, içkinin ve Kilise tarafından yasaklanmış her şeyin hayattan çıkarılması anlamına gelmektedir.⁵⁷¹ Deneme sürecinin sonunda Kilise hakkında doktrinlerle ilgili bir sınava tabi tutulan aday, değerlendirmeyi geçmesi halinde vaftiz töreni aşamasına geçmeye hak kazanır.⁵⁷²

Eğitimi tamamlamış ve sadakati tam not almış üyeler, dört gözle kendileri gibi katılım aşamalarını tamamlamış adaylarla beraber katılacakları toplu vaftiz törenlerini beklemeye koyulurlar. Temmuz vaftizleri gibi özel günlere denk gelen vaftizler büyük kutlamalarla beraber icra edilir. Ayrıca yeni adaylar için Iglesia ni Cristo, vaftiz sularından geçmiş “Ninong” ve “Ninang” olarak adlandırılan vaftiz ebeveynleri tayin edilir.⁵⁷³

Doktrinel derslerin sonuncusu, üyenin sorumluluklarını bilmesi ve beklenen davranışları yerine getirmesidir. Bu, ibadetlere, dualara ve Hristiyan Aile Örgütlerine katılmak, bununla beraber gönüllü bağış ve sunuların Kiliseye verilmesi anlamına gelmektedir.⁵⁷⁴ Sorumluluklarını tam olarak yerine getiren adaylar ise artık Iglesia ni Cristo’nun üyesi ve Mesih’in bir öğrencisidir. Mesih’in

⁵⁶⁹ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 101.

⁵⁷⁰ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 102.

⁵⁷¹ Ando, “A Study of the Iglesia Ni Cristo: A Politico-Religious Sect in the Philippines”, 336.

⁵⁷² Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 102.

⁵⁷³ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 102-103.

⁵⁷⁴ Harper, *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*, 103-104.

Kilisesi üyeliği, Hristiyan yaşamına doğru atılan ilk adımdır. Bu kutsal çağrı içinde, Hristiyanların eylem için manevi, zihinsel ve fiziksel çabayı göstermeleri gerekmektedir.⁵⁷⁵

⁵⁷⁵ Rodas, “True Measure Of Spirituality”, 2.

SONUÇ

Son dönemlerde tüm dünyada geleneksel dinlerden ziyade Yeni Dini Hareketler konuşulmakta ve tartışılmaktadır. Kendilerine has özellikleriyle kökleri çeşitli dini geleneklere dayanan bu yeni oluşumlar kendilerini modern zamanların maneviyat arayışlarına bir menzil olarak sunmaktadır. Araştırma konumuz olan Iglesia ni Cristo da değerlendirmemiz ışığında bu türden hareketlerin bütün karakteristiğini haiz Filipinler versiyonu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Filipinler 1565’de başlayan ve 333 sene süren İspanyol hakimiyeti döneminde misyonerlik faaliyetlerinin de etkisiyle büyük oranda İspanyol kültürünü benimsemiş ve İspanyollaşmıştı. Ancak 1898’de imzalanan Paris Antlaşması ile adadaki hakimiyet tamamen Amerikalılara devredilmiştir. Bu durum Filipinler için hızlı bir dini ve sosyo-kültürel değişimin başlangıcı olmuştur. Örneğin önde gelen Amerikan kilise liderleri Evanjelist eğitime başlamak için Filipinler’i iyi bir fırsat olarak görmüşler ve kısa bir zaman içerisinde birçok kilise Filipinler’e girerek faaliyetlerine başlamıştır. Felix Manalo da işte böyle bir zaman diliminde; bölgede yaşanan dini/mezhepsel zenginlik içerisinde kendi kilisesini kurmuştur.

Felix Manalo, sağlam temeller üzerine bina ettiği Kilisesindeki kontrolü kuruluşundan itibaren her daim elinde tutmuştur. Bütün motivasyonunu büyümeye, sürekli alan ve taraftar kazanmaya yönelten Manalo rakip kiliseleri geride bırakarak, başta çok küçük ve önemsiz olarak görülen Kilisesini Filipinler’in en büyük bağımsız kilisesi haline getirmiştir.

Atılan sağlam temellerin yanında Felix Manalo’nun kimse tarafından yadsınamaz karizmatik liderliği bu yükselişte en göze çarpan unsurdur. Zira Kutsal Metinleri okuma ve yorumlama yetkisinin yanında Felix Manalo, tartışılmaz ve sorgulanamaz tek karar merci olarak deyim yerindeyse bir ordunun tek lideri haline dönüşmüştür. Aynı şekilde kendisinden sonra gelen Kilise liderleri olan oğlu ve torunu da onun karizmatik liderlik anlayışını devam ettirmişler, böylece başlangıçtan günümüze Kilise politikalarında hiçbir değişiklik olmamıştır. Günümüzde de lider adayları Felix Manalo gibi yetiştirilmeye gayret edilmekte ve rol model olarak kendilerine onu almaktadırlar.

Hem Iglesia ni Cristo hem de diğer Hristiyanlar açısından bakıldığında, her iki grup da birbirini tekfir etmekte ve sapkın (heretik) olarak nitelemektedir. Iglesia

ni Cristo bir Hristiyan mezhebi olmasına karşın, ana Hristiyan çizgisinden çok net bir şekilde ayrılmış ve tek doğru inancın Iglesia ni Cristo inancı olduğunu savunmuştur. Iglesia ni Cristo haricinde herkes sapkındır ve kurtuluşa da bu Kilise dışında kalanlar eremeyecektir. Böylece Iglesia ni Cristo düşünce yapısı için “din birliği” ifadesinin hiçbir önemi olmadığı açık bir şekilde görülmektedir. “Hristiyan birliği” tanımlaması INC için tüm Hristiyanların kendi Kilise doktrinlerini kabul etmesi anlamına gelir. Ancak bu şekilde birlik sağlanabilecektir, çünkü birlik yalnızca Iglesia ni Cristo’dur.

Iglesia ni Cristo, Tanrı anlayışından Mesih’in niteliklerine, Ahiret öğretisinden ikon anlayışına kadar, sadece belli başlı birkaç konu haricinde tüm genel Hristiyan doktrinlerine karşı çıkmakta ve kendi görüşünü ortaya koymaktadır. Iglesia ni Cristo, üniteryen inanç yapısını savunmakta ve Baba haricinde kimsenin Tanrılık vasfı taşıyamayacağını savunmaktadır. Bu anlamda teslis doktrinine karşı çıkmakta, Mesih’i yüce bir insan ve ontolojik anlamda olmasa da Tanrı’nın oğlu, Kutsal Ruh’u ise Tanrı tarafından Mesih adına gönderilen bir güç olarak görmektedir. Iglesia ni Cristo’ya göre hem dini/manevi hem de hayatın her alanındaki soru işaretlerini gideren, hatadan münezzeh tek kaynak İncil’dir. Ancak INC -karşıt olduğu Katolik tutuma benzer şekilde- kendi üyeleri dahil hiç kimseye Kutsal Kitabı okuma ve yorumlama yetkisi vermemiş ve bu hakkın sadece Kilise yöneticilerine ait olduğunu ileri sürmüştür. Zira dünyadaki tüm sapkın Hristiyan inançları İncil’in ehil olmayan kişiler tarafından yanlış yorumlanması ve tercüme hataları ile ortaya çıkmıştır. Iglesia ni Cristo’ya göre Kilise haricinde asla kurtuluş yoktur ve Felix Manalo ile onun Kilisesine sorgusuz sualsiz itaat esastır. Zira o, Kutsal Metinlerde de geleceği haber verilen Tanrı’nın Son Elçisi ve Doğu’nun Meleği’dir. Sugo’ya ve Kiliseye bağlanmayanlar Mesih’in ikinci gelişinde yıkıma uğrayacakken, iman eden ve bu imanın gereğini yerine getirenler Mesih ile beraber göklerde kendileri için hazırlanmış olan Yeni Kudüs’e doğru yükseleceklerdir. Bu anlamda Kilise araştırmacılarının görüşüne göre Iglesia ni Cristo bir Hristiyan mezhebi olarak görülse de esasen doktrinlerindeki bu farklılıklarla yeni bir din hüviyeti kazanmış hareket olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mesih’in Kilisesi’nde Sugo aynı zamanda yok olan veya yanlış yorumlanan birçok öğretinin asli halini yeniden ortaya koymuştur. INC, fiziksel evrenin doğanın kör işlemesiyle var olabileceği şeklindeki evrimsel düşünceye karşı çıkararak, doğayı ve insanı her şeye gücü yeten Tanrı’dan başkasının yaratamayacağını savunmuştur.

O, evreni yaratmış, seçtiği kulları vasıtasıyla insanlara doğruyu göstermiş, onlara iyi ile kötü arasında özgürce seçim yapabilecekleri bir irade vermiş ve kendi kaderlerini çizmelerini istemiştir. Tanrı, şeytanın aldatmalarına yenik düşmeyen, yasaklarından kaçarak günah işlemeyen ve elçilerine inanan kullarını ise gün geldiğinde mükafatlandıracaktır.

Iglesia ni Cristo kültüründe ibadetlerin çok büyük önemi vardır. Özellikle haftalık ibadetlere katılmak şarttır. Bir kişinin evi dahi yansa vakti geldiğinde ibadet etmek yerine evini söndürmeye gidemez. Farklı bir ibadet anlayışı olarak ise Iglesia ni Cristo'da gönülden/karşılıksız yapılan mali bağışlar veya finansal destekler önemli yer tutar. Bu anlamda inananlardan her daim Kiliseye destek olunması istenmektedir. Bağışlarda her ne kadar gönüllülük esas olsa da Kiliseye mali destekte bulunmak her üye için zorunlu bir görevdir. Bununla beraber Kilise sadece yapılması gerekenleri değil, yapmaktan kesin surette uzak durulması gereken yasakları da dile getirir ve üyelerini kötüye götürecek ya da doğru yoldan saptıracak birçok uygulamayı yasaklar. Günaha düşen ve Kilise yasaklarını çiğneyen üyeler için tövbe etmesi ve bir daha bu yanlışları yapmaması şart koşulur. Aynı hal içerisinde yanlışlara devam eden ya da Kiliseye baş kaldırıp kararlarına karşı çıkan üyeler ise aforoz edilerek Kiliseden uzaklaştırılır.

Iglesia ni Cristo, Filipin ve Hristiyan kültüründen belli oranda etkilenmiş olsa da farklı bir çizgi takip eden yeni bir kültür olarak göze çarpmaktadır. Kendine ait ve sağlam temelli yönetim organizasyonu ile en alttan en üst tabakaya kadar sağlıklı raporlama ve bilgi akışı sayesinde yönetilmektedir. Yönetim organizasyonunda yer alan yönetici ve vaizler ise Kilise tarafından eğitilmekte ve bu yönetim organizasyonu sayesinde Kilisede birlik ve düzen sağlanmaktadır. Düzenin ve birliğin sağlayıcısı vasfı ile en üst tabakada Kilise başkanı bulunmaktadır. Hatta Kilise başkanı bütün üyeler adına görüş alma ve uygulatma yetkisine sahiptir ki bu durum özellikle seçim zamanlarında kendini göstermektedir. Blok oy uygulaması sayesinde Iglesia ni Cristo Kilisesi başkanının oyu üç milyon kişinin oyu olmakta ve bu durum da Filipin demokrasisi için büyüyen bir sorun olarak görülmektedir.

Yüksek düzeyde organize olmuş, iyi finanse edilmiş, sıkı disiplinli bu organizasyon Iglesia ni Cristo'nun reklamını en uygun ve en etkili bir şekilde yapmakta, her geçen gün taraftar kazanmakta ve nüfuz sahasını artırmaktadır. Yüksek maliyetli ve şatafatlı yapılardan, doğal afetler ve fakirliğe karşı yapılan

büyük çaplı sosyal yardım projelerine, dünya çapında elde edilen birçok rekordan, yapılan büyük Evanjelist mitinglere kadar Kilise, tanıtım faaliyetlerini en etkin biçimde kullanmaya devam etmektedir. Özellikle sosyal yardım projeleri ve faaliyetleri, kitleleri Iglesia ni Cristo'ya bağlamaktadır. Kilise bu çalışmalarını tüm dünyada yapmakta ve gayretlerini de artırarak devam ettirmektedir. Ayrıca reklam faaliyetlerinin bir ürünü olarak Kilise tarafından basımı yapılan Pasugo God's Message dergileri hem Kilisenin görüş ve faaliyetlerini yansıtırken aynı zamanda Kiliseye büyük bir kazanç sağlamaktadır. Medya ve reklam faaliyetleri, muhtelif taşınmazlarından elde edilen gelirler, Pasugo dergileri ve bunun yanında üyelerden belirli zamanlarda toplanan maddi desteklerle beraber Kilise sağlam bir mali temel üzerine oturmakta ve aynı kategoride değerlendirilebilecek diğer Kiliselerden bu noktada ayrışmaktadır.

Teslis gibi temel Hristiyan inanç esasları yanında ibadet ve uygulamalarında da farklı bir itikada sahip olan Iglesia ni Cristo, Tanrı'nın mesajının bütün insanlığa ulaştırılmasını kendisine amaç edinmekte ve her geçen gün alan ve taraftar kazanmaya devam etmektedir.

KAYNAKÇA

(Bu tez çalışmasında İSNAD 2 atıf sistemi kullanılmıştır.)

Almedina, Ervin M. "The Only True Church That Will Be Saved". *Pasugo God's Message* 69/7 (Temmuz 2017), 4-5.

Ando, Hirofumi. "A Study of the Iglesia Ni Cristo: A Politico-Religious Sect in the Philippines". *Pacific Affairs* 42/3 (1969), 334-345.

Baclaan, Celerino G. "Why They Do Differ From The Rest". *Pasugo God's Message* 63/12 (Aralık 2011), 4-7.

Bara, Hannibal. "Filipinler'de Müslümanların Tarihi". *Yeni Türkiye* 23/96 (2017), 263-278.

Canlas, Erman Vem M.-Valdez Jr, Rodrigo C. "Fight The Good Fight of Faith". *Pasugo God's Message* 64/8 (Ağustos 2012), 22-23.

Casipit, Remuel V. "Receiving and Remaining in God's Love". *Pasugo God's Message* 69/2 (Şubat 2017), 4-5.

Castro, Lloyd J. "The Great Benefit Of Walking in The Light". *Pasugo God's Message* 69/10 (Ekim 2017), 8-9.

Cision. "Iglesia Ni Cristo (INC) Starts New Decade With Record-Breaking Aid and Assistance Event". Erişim 18 Mart 2021. <https://www.prnewswire.com/news-releases/iglesia-ni-cristo-inc-starts-new-decade-with-record-breaking-aid-and-assistance-event-300985159.html>

Cornelio, Jayeel Serrano. "Religion and Civic Engagement: The Case of Iglesia ni Cristo in The Philippines". *Religion, State and Society* 45/1 (Ocak 2017), 23-38. <https://doi.org/10.1080/09637494.2016.1272894>

Cruz, Alejandro R. Sino. "Without Compromise: Being True to The Faith". *Pasugo God's Message* 67/8 (Ağustos 2015), 4-6.

Data Commons, "Philippines Country in Asia". Erişim 25 Aralık 2021. https://datacommons.org/place/country/PHL?utm_medium=explore&mprop=count&popt=Person&hl=en

Dulay, Dennis G. "The Uniqueness Of The Church Of Christ in These Last Days". *Pasugo God's Message* 64/3 (Mart 2012), 28-30.

Elesterio, Fernando G. "The Ecclesiology of the Iglesia ni Kristo". *DLSU Dialogue: An Interdisciplinary Journal for Cultural Studies* 7/15 (1971), 64-81.

Eroğlu, Ahmet Hikmet. "Hristiyanlık", *Dinler Tarihi El Kitabı*. ed. Baki Adam. 136-200. Ankara: Grafiker Yayınları, 2018.

Florentino, Crispin N. "Evangelism: More Than Just The Sharing Of Faith". *Pasugo God's Message* 63/2 (Şubat 2011), 24-25.

Florentino, Crispin N. "Hard Work That Leads To Perdition". *Pasugo God's Message* 63/11 (Kasım 2011), 30-32.

Göksoy, İsmail Hakkı. "Filipinler (Ülkede İslamiyet)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13/84-88. Ankara: TDV Yayınları, 1996.

Guerrero, Milagros C. "The Colorum Uprisings, 1924-1932". *Asian Studies* 5/1 (Nisan 1967), 65-78.

GWR, Guinness World Records. "Largest Attendance At A Film Screening". Erişim 20 Mart 2021. <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/largest-attendance-at-a-film-screening>

GWR, Guinness World Records. "Largest Audience At A Film Premiere". Erişim 20 Mart 2021. <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/largest-audience-at-a-film-premiere>

GWR, Guinness World Records. "Largest Charity Walk/Run (Multiple Venues)". Erişim 20 Mart 2021. <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/518296-largest-charity-walk-run-multiple-venues>

GWR, Guinness World Records. "Largest Charity Walk/Run". Erişim 20 Mart 2021. <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/largest-charity-walk>

GWR, Guinness World Records. "Largest Firework Display". Erişim 20 Mart 2021. <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/largest-firework-display>

GWR, Guinness World Records. "Largest Gospel Choir". Erişim 20 Mart 2021. <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/largest-gospel-choir>

GWR, Guinness World Records. "Largest Human Sentence". Erişim 20 Mart 2021. <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/371743-largest-human-sentence>

GWR, Guinness World Records. "Largest Mixed-Use Indoor Theatre". Erişim 20 Mart 2021. <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/60280-largest-mixed-use-indoor-theatre>

GWR, Guinness World Records. "Largest Paying Audience To Attend A Film Premiere". Erişim 20 Mart 2021. <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/78023-largest-paying-audience-to-attend-a-film-premiere>

GWR, Guinness World Records. "Longest Line Of Sparklers Lit in Relay". Erişim 20 Mart 2021. <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/105144-longest-line-of-sparklers-lit-in-relay>

GWR, Guinness World Records. "More Than 750,000 People Help Philippines-Based Church Achieve Four New Records". Erişim 17 Mart 2021. <https://www.guinnessworldrecords.com/news/non-corporate/2018/6/more-than-750-000-people-help-philippines-based-church-achieve-four-new-records-529029>

GWR, Guinness World Records. "Most Hunger Relief Packages Distributed in Eight Hours". Erişim 20 Mart 2021. <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/most-hunger-relief-packages-distributed-in-eight-hours>

GWR, Guinness World Records. "Most Medical Risk Assessments Completed in Eight Hours". Erişim 20 Mart 2021. <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/400670-most-medical-risk-assessments-completed-in-8-hours-single-venue>

GWR, Guinness World Records. "Most Medical Ultrasound Examinations in 8 Hours". Erişim 20 Mart 2021. <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/391016-most-medical-ultrasound-examinations-in-8-hours>

GWR, Guinness World Records. "Most People Baptised/Christened". Erişim 20 Mart 2021. <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/86259-most-people-baptised-christened>

GWR, Guinness World Records. "Most Shoes Donated To Charity in 24 Hours". Erişim 20 Mart 2021. <https://www.guinnessworldrecords.jp/world-records/109959-most-shoes-donated-to-charity-in-24-hours>

GWR, Guinness World Records. "Records". Erişim 20 Mart 2021. <https://www.guinnessworldrecords.com/records/>

Harper, Anne C. "Iglesia Ni Cristo: 'Church of Christ' in Tagalog". *Watchman Fellowship Profile* (2002), 1-4.

- Harper, Anne C. "The Iglesia Ni Cristo: A Case Study". Lausanne Forum Group 16 (2004), 1-9.
- Harper, Anne C. "The Iglesia Ni Cristo And Evangelical Christianity". *Journal of Asian Mission* 3/1 (2001), 101-119.
- Harper, Anne C. *Understanding the Iglesia Ni Cristo: What They Really Believe and How They Can Be Reached*. Eugene: Wipf and Stock Publishers, 2. Basım, 2017.
- INC, Iglesia ni Cristo. "Beliefs-Baptism". Erişim 29 Şubat 2021. <https://iglesianicristo.net/beliefs/on-baptism/>
- INC, Iglesia ni Cristo. "Beliefs-God's Election". Erişim 20 Aralık 2020. <https://iglesianicristo.net/beliefs/gods-election/>
- INC, Iglesia ni Cristo. "Beliefs-The Brotherhood". Erişim 20 Şubat 2021. <https://iglesianicristo.net/beliefs/the-brotherhood/>
- INC, Iglesia ni Cristo. "Beliefs-The Christian Unity". Erişim 20 Şubat 2021. <https://iglesianicristo.net/beliefs/the-christian-unity/>
- INC, Iglesia ni Cristo. "Beliefs-The Holy City, New Jerusalem". Erişim 10 Ocak 2021. <https://iglesianicristo.net/beliefs/the-holy-city-new-jerusalem/>
- INC, Iglesia ni Cristo. "Beliefs-The Resurrection of the Dead". Erişim 8 Şubat 2021. <https://iglesianicristo.net/beliefs/the-resurrection-of-the-dead/>
- INC, Iglesia ni Cristo. "Beliefs-Worship of God". Erişim 25 Şubat 2021. <https://iglesianicristo.net/beliefs/worship-of-god/>
- INC, Iglesia ni Cristo. "INC Directory, Istanbul, Turkey District of Mediterranean". Erişim 25 Aralık 2021. <https://directory.iglesianicristo.net/locales/istanbul-turkey>
- Incmedia.org. "36 Local Charities And Thousands Of Individuals In Six Canadian Cities Receive Aid For Their Fight Against Poverty From The Church Of Christ (Iglesia Ni Cristo) And Fym Foundation". Erişim 18 Mart 2021. <https://incmedia.org/36-local-charities-and-thousands-of-individuals-in-six-canadian-cities-receive-aid-for-their-fight-against-poverty-from-the-church-of-christ-iglesia-ni-cristo-and-fym-foundation/>
- Kavanagh, Joseph J. "The Iglesia ni Cristo". *Philippine Studies* 3/1 (Mart 1955), 19-42.
- Kavanagh, Joseph J. "The Voice of the Iglesia ni Cristo: 1951-1961". *Philippine Studies* 9/4 (Ekim 1961), 651-665.
- Kutsal Kitap: Tevrat, Zebur İncil*. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi -Yeni Yaşam Yayınları, 2009.
- Lakbay ng Lakan. "Commonwealth Avenue, Quezon City-The Iglesia ni Cristo Central Office Complex". Erişim 20 Mart 2021. <https://lakansining.wordpress.com/2017/04/01/commonwealth-avenue-quezon-city-the-iglesia-ni-cristo-central-office-complex/>
- Lamangan, Joel. *Felix Manalo* (Film, 2015). <https://www.imdb.com/title/tt5046534/>
- Lamsa, George M. *Holy Bible: From the Ancient Eastern Text: George M. Lamsa's Translation From the Aramaic of the Peshitta*. Harper and Row, 1985.
- Lovendino, Dennis C. "Science vs. The Bible?". *Pasugo God's Message* 54/1 (Ocak 2002), 6-8.
- Lovendino, Dennis C. "A Decaded Of God-Inspired Leadership". *Pasugo God's Message* 71/9 (Eylül 2019), 12-13.
- Lovendino, Dennis C. "A Prelude To The Heavenly Jerusalem". *Pasugo God's Message* 68/4 (Nisan 2016), 3.

Lovendino, Dennis C. "Are Iglesia ni Cristo (Church Of Christ) Members Compelled To Give Tithes or The Ten Percent of Their Income as Religious Offerings". *Pasugo God's Message* 71/10 (Ekim 2019), 2.

Lovendino, Dennis C. "Does Jesus Have Dual Nature?". *Pasugo God's Message* 71/6 (Haziran 2019), 2.

Lovendino, Dennis C. "God's Good Plans For Man". *Pasugo God's Message* 68/1 (Ocak 2016), 2.

Lovendino, Dennis C. "God's Messenger in The Last Mission of Salvation". *Pasugo God's Message* 68/5 (Mayıs 2016), 5.

Lovendino, Dennis C. "God's People Are United in Heart and in Purpose". *Pasugo God's Message* 67/8 (Ağustos 2015), 2-3.

Lovendino, Dennis C. "Is it God's Power That is Manifested in The Miracles Performed By Graven Images and Idols". *Pasugo God's Message* 71/11 (Kasım 2019), 2.

Lovendino, Dennis C. "Keeping Pace With The Hastening Day of The Lord". *Pasugo God's Message* 67/8 (Ağustos 2015), 6-8.

Lovendino, Dennis C. "Making The Right Choice". *Pasugo God's Message* 68/3 (Mart 2016), 2.

Lovendino, Dennis C. "Preaching The Good News To The Whole Human Race". *Pasugo God's Message* 67/10 (Ekim 2015), 2-3.

Lovendino, Dennis C. "The Dwelling Place of God's Name and Glory", *Pasugo God's Message* 68/8 (Ağustos 2018), 3.

Lovendino, Dennis C. "The Sole Beneficiaries of Christ's Death". *Pasugo God's Message* 69/3 (Mart 2017), 3.

Lovendino, Dennis C. "When is Judgment Day?". *Pasugo God's Message* 71/4 (Nisan 2019), 2.

Lovendino, Dennis C. "Why Do Iglesia ni Cristo Members Give Monetary Offerings". *Pasugo God's Message* 70/6 (Haziran 2018), 3.

Lovendino, Dennis C. "Why Do Iglesia ni Cristo Members Not Eat Blood or Any Food Mixed With it". *Pasugo God's Message* 71/3 (Mart 2019), 2.

Lovendino, Dennis C. "Why is There A Need For God's Messenger". *Pasugo God's Message* 71/5 (Mayıs 2019), 2.

Majul, Cesar Adib. "Filipinler". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13/82-84. Ankara: TDV Yayınları, 1996.

Manalo, Erano G. *Fundamental Beliefs of the Iglesia ni Cristo (Church of Christ)*. Quezon City: Iglesia ni Cristo, 2. Basım, 1998.

Mangilaya, Angel. "Those Whom God Authorized To Serve Him". *Pasugo God's Message* 70/11 (Kasım 2018), 14-17.

Maningding, Joel A. "Who Truly Christians and The Blessing In Store For Them". *Pasugo God's Message* 67/10 (Ekim 2015), 4-5.

Meimban, Adriel O. "Trained and Molded For The Divine Task". *Pasugo God's Message* 67/10 (Ekim 2015), 6-9.

Meimban, Adriel Obar. "A Historical Analysis of the Iglesia Ni Cristo: Christianity in the Far East, Philippine Islands Since 1914". *The Journal of Sophia Asian Studies* 12 (Aralık 1994), 97-141.

Morrow, Louis La Ravoire. *My Catholic Faith: A Manual Of Religion*. Kenosha: My Mission House, 8. Basım, 1963.

Nepomuceno, Mandy A. “New Era University An Institution For A Noble Cause”. *Pasugo God’s Message Special Issue* (Temmuz 2014), 99-100.

NEU, New Era Univestiy. “About”. Erişim 9 Mayıs 2021. <https://neu.edu.ph/main/index.php/about>

NEU, New Era Univestiy. “Campuses”. Erişim 9 Mayıs 2021. <https://neu.edu.ph/main/index.php/campuses/#>

NEU, New Era Univestiy. “Colleges”. Erişim 9 Mayıs 2021. <https://neu.edu.ph/main/index.php/academics/Accountancy>

Pasugo God’s Message Special Issue The Iglesia ni Cristo Welcomes You. ed. Dennis C. Lovendino. Quezon City: Iglesia ni Cristo, 2020.

Pasugo God’s Message Special Issue-The Iglesia ni Cristo Today. ed. Dennis C. Lovendino. Quezon City: Iglesia ni Cristo, 2017.

Pasugo God’s Message. “International Religious Organization Church Of Christ (Iglesai Ni Cristo) Holds Aid To Huminity For Indigenous Communities in Canada”. Erişim 17 Mart 2021. <https://www.pasugo.com.ph/international-religious-organization-church-of-christ-iglesia-ni-cristo-holds-aid-to-humanity-for-indigenous-communities-in-canada/>

Pinnock, Donald H. “Not Just Any Preacher Will Do”. *Pasugo God’s Message* 63/10 (Ekim 2011), 27-29.

Populous. “Philippine Arena”. Erişim 20 Mart 2021. <https://populous.com/project/manila-arena>

PSA, Philippine Statistics Authority. *2018 Philippine Statistical Yearbook* (Ekim 2018). <https://psa.gov.ph/products-and-services/publications/philippine-statistical-yearbook>

PagadianDiocese. “The Iglesia Ni Cristo Logo and Masonic Connection”. Erişim 19 Aralık 2020. <http://www.pagadiandiocese.org/2015/07/27/the-iglesia-ni-cristo-logo-and-masonic-connection/>

Reed, Robert R. "The Iglesia Ni Cristo, 1914-2000: From Obscure Philippine Faith to Global Belief System". *Journal of the Humanities and Social Sciences of Southeast Asia* 157/3 (2001), 561-608.

Rodas, Richard J. “God’s Message For All Ages”. *Pasugo God’s Message* 63/6 (Haziran 2011), 2-3.

Rodas, Richard J. “Leadership By Divine Guidance”. *Pasugo God’s Message* 63/10 (Ekim 2011), 1-2.

Rodas, Richard J. “Let God Be Glorified”. *Pasugo God’s Message* 63/12 (Aralık 2011), 1-2.

Rodas, Richard J. “Proclaim The Good News in The Great Assembly”. *Pasugo God’s Message* 64/3 (Mart 2012), 1-2.

Rodas, Richard J. “Remember Your Leaders”. *Pasugo God’s Message* 63/1 (Ocak 2011), 1-2.

Rodas, Richard J. “Til Death Do Us Part”. *Pasugo God’s Message* 63/2 (Şubat 2011), 1-2.

Rodas, Richard J. “Till We Have Sealed The Servants Of Our God”. *Pasugo God’s Message* 63/5 (Mayıs 2011), 1-2.

Rodas, Richard J. “True Measure Of Spirituality”. *Pasugo God’s Message* 64/4 (Nisan 2012), 1-2.

Samson Jr, Isaias T. “100 Years of God’s Blessings to Church of Christ”. *Pasugo God’s Message Special Issue* (Temmuz 2014), 10-12.

San Pedro, Rommel V. “The Citizenship of The Church of Christ Members”. *Pasugo God’s Message* 70/8 (Ağustos 2018), 26-27.

Sanders, Albert J. "An Appraisal Of The Iglesia Ni Cristo". *Studies in Philippine Church History*. ed. Gerald H. Anderson. 350-365. Ithaca and London: Cornell University Press, 1969.

Sandoval, Cipriano P. "God's Work of Salvation in The Different Dispensations". *Pasugo God's Message* 41/8 (Ağustos 1969), 17.

Santiago, Bienvenido A. "Planning For A Blessed Future". *Pasugo God's Message* 71/1 (Ocak 2019), 3-4.

Santiago, Bienvenido A. "The Significance Of God's Sending Of Messengers". *Pasugo God's Message* 70/5 (Mayıs 2018), 3.

Sta. Romana, Julita Reyes. "Membership and the Norm of Discipline in the Iglesia Ni Kristo", *Philippine Sociological Review* 3/1 (Ocak 1955), 4-14.

Stevenson, Dwight E. *Christianity in the Philippines*. Lexington: The Collage of the Bible, 1956.

The Ten Commandments. "James Moffatt Translation". Erişim 10 Ocak 2021. <https://the10commandments.info/version/james-moffatt-translation/>

The Ten Commandments. "Lamsa Bible". Erişim 10 Ocak 2021. <https://the10commandments.info/version/lamsa-bible/>

This is The Iglesia ni Cristo 'Church Of Christ'. Quezon City: Iglesia ni Cristo, 1976.

Tiosen, Nicanor P. "Deliverance From Sin and Punishment". *Pasugo God's Message* 64/8 (Ağustos 2012), 4-6.

Tiosen, Nicanor P. "That Their Labors May Not Be Lost". *Pasugo God's Message* 63/1 (Ocak 2011), 4-7.

Tiosen, Nicanor P. "Treasuring God's Words". *Pasugo God's Message* 63/6 (Haziran 2011), 4-6.

Tipon, Ross S. *The Power And The Glory The Cult Of Manalo*. Baugio City: R.S. Tipon Publications, 2005.

Topali, Pinelopi. "Silent Bodies in Religion and Work: Migrant Filipinas and the Construction of Relational Power". *Religions* 4/4 (Aralık 2013), 621-643.

Torrentira, Moises JR. *Readings in Philippine History Course Module*. Davao City: University of Southeastern Philippines, 2020.

Tuggy, Arthur Leonard. "Iglesia ni Cristo: An Angel and His Church". *Dynamic Religious Movements*. ed. David J. Hesselgrave. 85-101. Grand Rapid: Baker Book House, 1978.

Tuggy, Arthur Leonard. *Iglesia Ni Cristo: A Study in Independent Church Dynamics*. Quezon City: Conservative Baptist Publishing, 1976.

Turan, Süleyman-Battal, Emine. "Giriş: Yeni Dini Hareketler". *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*. 11-15. İstanbul: Okur Akademi, 2020.

Türker, Hasan. "ABD'nin Talebi Üzerine Mehmet Vecih'in Filipinler'e Şeyh-ül İslam Vekili Olarak Görevlendirilmesi (1913)". *Tarih İncelemeleri Dergisi* 33/ 2 (2018), 521-543.

UCA News. "Anti-Poverty Walk Claims World Record in Philippines". Erişim 15 Mart 2021. <https://www.ucanews.com/news/anti-poverty-walk-claims-world-record-in-philippines/82225>

Villan, Vicente C. -Castro, Eduard Lemuel C. "The Life and Mission of Brother Felix Y. Manalo God's Messenger In These Last Days". *Pasugo God's Message* 63/5 (Mayıs 2011), 8-11.

Watson, Edward K. *The Iglesia Ni Cristo Under a Microscope: Helping INC Members Keep More of Their Money, Survive Shunning, and Discover the Truth About Their Church and God*. United States of America: Brainy Books, 2019.

Wikipedia. “George Lamsa”. Erişim 10 Ocak 2021. https://en.wikipedia.org/wiki/George_Lamsa

Wikipedia. “Iglesia ni Cristo”. Erişim 25 Mart 2021. https://en.wikipedia.org/wiki/Iglesia_ni_Cristo

Wikipedia. “INC Central Temple”. Erişim 25 Mart 2021. https://en.wikipedia.org/wiki/INC_Central_Temple

Wikipedia. “James Moffatt”. Erişim 11 Ocak2021. https://en.wikipedia.org/wiki/James_Moffatt

Wikipedia. “Lamsa Bible”. Erişim 10 Ocak 2021. https://en.wikipedia.org/wiki/Lamsa_Bible

Wikipedia. “Moffatt, New Translation”. Erişim 11 Ocak2021. https://en.wikipedia.org/wiki/Moffatt,_New_Translation

Wikipedia. “New Era University”. Erişim 15 Mart 2021. https://en.wikipedia.org/wiki/New_Era_University

Wikipedia. “Philippine Arena”. Erişim 20 Mart 2021. https://en.wikipedia.org/wiki/Philippine_Arena

Yahoo News. “Huge Filipino Charity Walk Breaks Guinness Records”. Erişim 12 Mart 2021. <https://news.yahoo.com/huge-filipino-charity-walk-breaks-guinness-records-115628874.html>

EKLER

EK 1 Iglesia ni Cristo Bayrağı ve Sembolü

Şekil 1.1 Iglesia ni Cristo Bayrağı

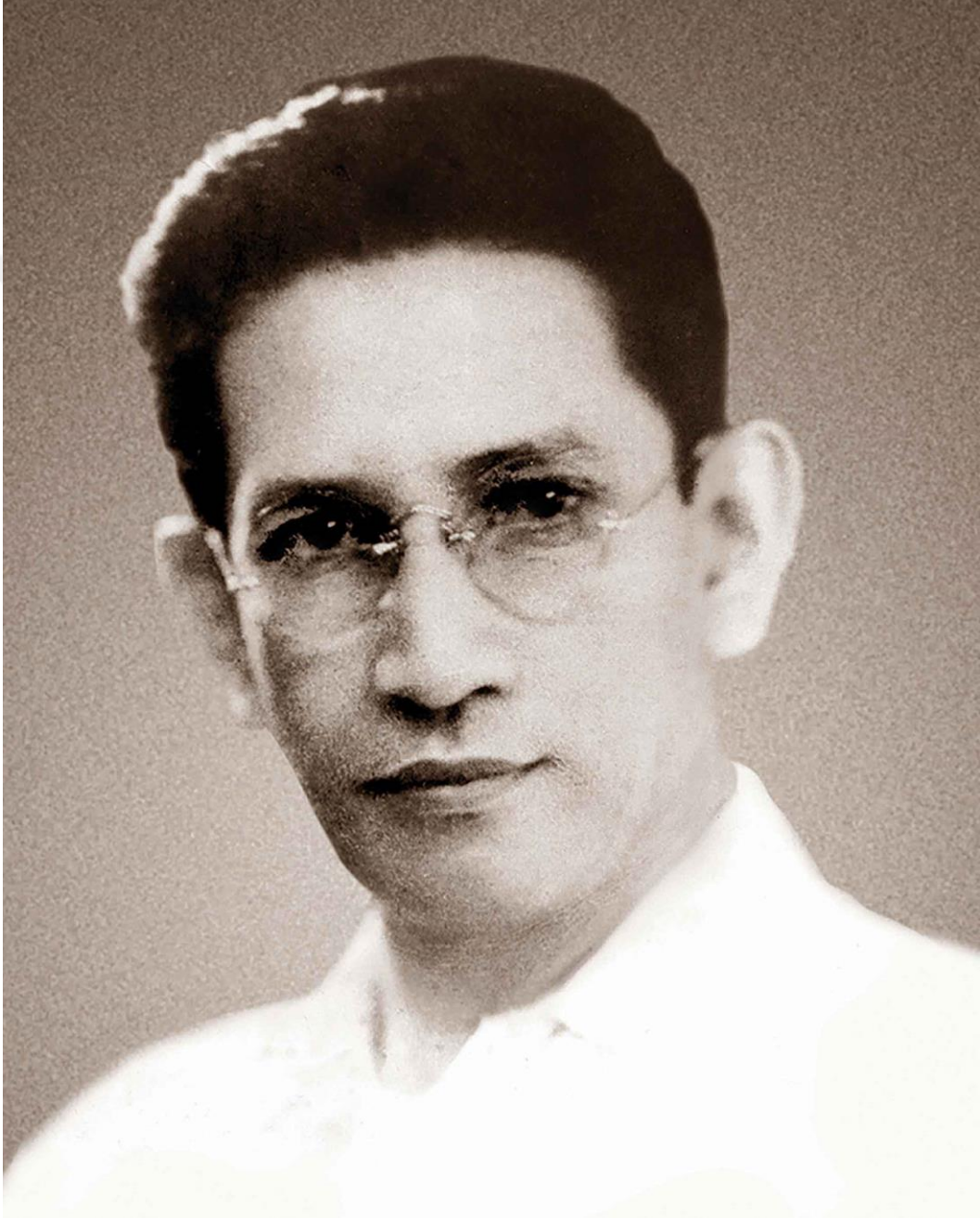

Şekil 1.2 Iglesia ni Cristo Sembolü

EK 2 Iglesia ni Cristo Başkanları

Fotoğraf 2.1 Iglesia ni Cristo Kurucusu Felix Y. Manalo (1886-1963)

Fotoğraf 2.2 Felix Manalo'nun Oğlu ve İkinci Kilise Başkanı Erano de Guzman Manalo (1925-2009)

Fotoğraf 2.3 Erano Manalo'nun Oğlu ve Üçüncü Kilise Başkanı Eduardo Villanueva Manalo (1965-)

EK 3 Iglesia ni Cristo Yapıları

Fotoğraf 3.1 Iglesia ni Cristo Merkez Tapınağı

Fotoğraf 3.2 Iglesia ni Cristo Merkez Ofisi

Fotoğraf 3.3 Iglesia ni Cristo'nun 2014'te Yaptırdığı Philippine Arena

Fotoğraf 3.4 Iglesia ni Cristo'nun Kurduğu New Era Üniversitesi

DENNIS TRILLO

FELIX MANALO

DIRECTED BY JOEL C. LAMANGAN, dgpi

VIVA FILMS PRESENTS 'FELIX MANALO' STORY AND SCREENPLAY: BIENVENIDO C. SANTIAGO
 SOUND SUPERVISOR: MIKE IDIOMA MUSICAL DIRECTOR: VON DE GUZMAN FILM EDITOR: JOHN WONG MAKE UP AND HAIR DESIGN: JUVAN M. BERMIL
 PRODUCTION DESIGNERS: EDGAR MARTIN LITTAUA, JOEL M. V. BILBAO, DANIEL RED ASSISTANT DIRECTOR: ARMANDO A. REYES, dgpi
 DIRECTOR OF PHOTOGRAPHY: RODY LACAP ASSOCIATE PRODUCER: HERMIE GO ASSOCIATE DIRECTOR: JULIUS ALFONSO
 SUPERVISING PRODUCER: JUNE TORREJON-RUFINO PRODUCERS: VINCENT DEL ROSARIO III, VERONIQUE DEL ROSARIO-CORPUS
 CREATIVE PRODUCER: SERGIE P. SANTOS III EXECUTIVE PRODUCER: VIC DEL ROSARIO, JR.

VIVA films

www.viva.com.ph

www.felixmanalothemovie.com

f @vivalas vivalas vivalas vivalas

**EK 5 Kilisenin Aylık Olarak Basımı Yapılan Pasugo God's Message
Dergilerinden Ocak 2019 Sayısı**

